

Fredagen den 2 april

Kl. 09.00

*Förlängning av
riksmötet*

§ 1 Justerades protokollet för den 25 mars.

*Reviderad tidsplan
m. m. för återsto-
den av riksmötet*

§ 2 Förlängning av riksmötet

Herr TALMANNEN:

I 1 kap. 4 § riksdagsordningen stadgas att om synnerliga skäl föreligger kan riksdagen förlänga riksmötet, dock längst t. o. m. den 15 juni.

Talmanskonferensen har vid sammanträde i dag funnit synnerliga skäl föreligga att förlänga riksmötet, då ett stort antal propositioner, som föranleder tidskrävande utskottsberedning och långa kammardebatter, avlämnats så sent att ärendena trots forcering av arbetet i utskotten inte kan behandlas i kammaren förrän vid månadsskiftet maj-juni.

Talmanskonferensen har därför tillstyrkt att riksmötet 1975/76 pågår längst t. o. m. fredagen den 4 juni.

Kammaren beslöt att riksmötet skulle pågå längst t. o. m. den 4 juni 1976.

§ 3 Reviderad tidsplan m. m. för återstoden av riksmötet

Herr TALMANNEN:

Till kammarens ledamöter kommer att utdelas en ärendeplan och en reviderad tidsplan för kammarens sammanträden under återstoden av riksmötet 1975/76. Vidare tillställs ledamöterna protokollsutdrag från talmanskonferensen om det fortsatta riksdagsarbetet.

§ 4 Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1975/76:180 till skatteutskottet

1975/76:191 till justitieutskottet

1975/76:198 till civilutskottet

§ 5 Föredrogs och hänvisades

Motion

1975/76:2372 till utbildningsutskottet

§ 6 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningen 1975/76:161.

Fredagen den
2 april 1976

*Teckning av aktier i
Statsföretag AB,
m. m.*

Fortsattes överläggningen om näringsutskottets betänkande 1975/76:39.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Motionen 2158 gäller sysselsättningskapande åtgärder i Västernorrlands län. Några av motionens yrkanden har förts över till näringsutskottet, andra yrkanden behandlas av inrikesutskottet.

Motionen syftar till att riksdagen uttalar sig för ett åtgärdsprogram i syfte att till Västernorrland förlägga industrier och åstadkomma sysselsättningstillfällen, varvid förutsätts inriktning på framtidsbetonade industrier med insättande av medel ur AP-fonderna.

Bland de yrkanden som nu behandlas i näringsutskottets betänkande nr 39 finns ett om att Statsföretag AB förskaffar sig rätten till produktion av s. k. matmaskiner samt att denna produktion förläggs till Västernorrland.

Ett annat yrkande gäller att statlig petrokemisk industri också förläggs till Västernorrland.

Under en rad av år har vi från vänsterpartiet kommunisterna i motioner aktualiserat frågan om den träkemiska forskningen för att ur skogen som råvara få fram nya konsumtionsvaror och därmed nya sysselsättningstillfällen. Vi har bl. a. knutit an till vad regeringen framhöll redan i propositionen 185 år 1964:

”En avgörande förutsättning för en fortsatt snabb standardstegring är att vårt näringsliv anpassas och utvecklas efter det moderna samhällets krav. Ny teknik, nya produktionsprocesser och nya varor kommer att skapa nya företag och nya marknader.”

För skogslänen och framför allt för Västernorrlands län vore en sådan utveckling önskvärd. Jag skall i detta sammanhang inte ta upp frågan om de överväldigande sysselsättningssvårigheter som sedan många år varit för handen i detta län eller nämna siffror om den omfattande utflyttningen, endast påpeka att Västernorrlands län sysselsättningsmässigt fortfarande befinner sig i ett mycket prekärt läge och att det inte räcker med beredskapsarbeten eller en och annan filialanläggning som plåster på såren. Dessa filialanläggningar har f. ö. stora svårigheter att klara livhanken. Vad länet behöver är framtidsbetonade industrier.

Vad beträffar avancerad träkemisk forskning har Sverige i förhållande till andra länder hittills varit mycket efterblivet.

Länder som Finland, Schweiz, Västtyskland, USA och Sovjetunionen har sedan länge löst frågan om exempelvis foderproteinframställning ur biprodukter vid cellulosafremställning, de s. k. sulfitavlutarna. Jag citerar ur Svensk Papperstidning, där forskarna Mats Ek och Karl-Erik Eriksson säger: ”I Västtyskland sker foderjästodling på sulfitavlutar --- i Mannheim. I öststaterna räcker inte sulfitavlutarna, där syrahydrolyseras även sågverksavfall för produktion av foderjäst, trots svår konkurrens från

boardtillverkarna om sågverksavfallet. Enbart i Sovjetunionen uppgavs produktionen 1972 vara 140 000 ton foderjäst från sådana material. Även i USA ökar intresset för foderjästtillverkning av sulfitavlutur. Flera anläggningar är i drift. Av produktionen vid en anläggning i Salem, Oregon, går 50 procent till livsmedelsändamål. Även i Finland insåg man tidigt värdet av proteintillverkning. Sedan någon tid har man där i gång två anläggningar båda med en kapacitet av vardera 10 000 årston, baserat på sulfitavlutur.”

Nu har även Sverige kommit med i denna forskning. Enligt samma forskare som citerats prövas nu praktiskt vid Svenska träforskningsinstitutet en svensk metod att omvandla cellulosaindustrins avfall till mat för djur och människor. Metoden har utvecklats så långt att ett företag vill köpa rätten att tillverka och sälja dessa ”matmaskiner” över hela världen. Om den svenska skogs- och växtindustrins avfall skulle bearbetas av olika rötsvampar i proteinmaskiner, vilket samma forskare inte håller för uteslutet, skulle mängden av framställt protein uppgå till 260 000 årston, tillräckligt för att täcka behovet för 11 miljoner människor.

I nr 1 i år av Svenska träforskningsinstitutets tidskrift Kontakt säger forskaren Karl-Erik Eriksson, som ligger bakom de forskningar det här är fråga om, att en helt ny teknik har utvecklats i Sverige och att man har fått fram en prototyp till fabriksanläggning. Huvudprodukten man får fram är protein, dvs. grunden för föda för djur och människor. I samma intervju säger denne forskare:

”Om vi ser till andra råvarukällor än skogsindustrin finns enorma möjligheter till proteinframställning: halm, sockerrörslagass, majscolvavfall, fruktavfall --- i USA, Sydamerika, Indien, på Kuba. Vad som i dag går till bränning eller förruttelse kan bli föda. Förbränning av halm har t ex förbjudits i USA p g a luftföroreningarna. Halmen är där ett stort avfallsproblem, som skulle kunna användas till något mer konstruktivt.”

Därför menar samme forskare att metoden kan bli en viktig exportprodukt. Intresset från utlandet har också varit mycket stort. BBC har varit på Svenska träforskningsinstitutet och spelat in huvuddelen av en 50-minutersfilm om de mikrobiologiska projekten. Det kan ju vara särskilt glädjande för oss svenskar att se svenska forskare kunna visa på så banbrytande resultat.

Det har under den tid dessa forskningar pågått många gånger inte varit lätt, säger samma forskare, och han fortsätter: Förståelsen för denna grundläggande forskning har av naturliga skäl inte alltid varit så stor inom den svenska skogsindustrin, eftersom denna forskning inte tidigare varit representerad inom branschen. Förståelsen från skogsindustrin för denna avancerade forskning är däremot nu betydligt större än tidigare.

Att skogsbolagen inte tidigare visat detta intresse för den avancerade forskning som vi har tagit upp i motioner – vi började med det redan på 1960-talet – är ju beroende på att skogsbolagen gjorde sina stora profiter framför allt på råvaror och halvfabrikat. Nu börjar däremot skogsindustrin

Fredagen den
2 april 1976

*Teckning av aktier i
Statsföretag AB,
m. m.*

enligt denne forskare att visa sitt intresse för sådan forskning. Möjligen kan detta bero på att skogsbolagen nu känner en ny guldvittring.

Frågan är om dessa forskningsresultat, som har betydelse för framtidsbetonade industrier, skall överlämnas till det privata näringslivet eller om Statsföretag AB skall ta hand om detta. Det första yrkandet i motionen är att Statsföretag förskaffar sig rätten till produktionen i de industri- anläggningar det här är fråga om och att denna produktion förläggs till Västernorrlands län.

Det andra yrkandet i motion 2158 är att en statlig petrokemisk industri förläggs till Västernorrland. Redan för sju år sedan aktualiserade kommunisterna i Västernorrland i en motion till landstinget frågan om att förlägga en petrokemisk industri till detta län. Landstingsmajoriteten kunde då inte känna något intresse för denna fråga. Nu har dock länsstyrelsen i Länsplan 74 fört fram samma projekt. De socialdemokratiska riksdagsmännen från Västernorrland har även de i motion till årets riksdag aktualiserat samma fråga.

Jag vill gärna till riksdagens protokoll inläsa vad vänsterpartiet kommunisterna skrev i sin motion år 1968 – det är alltså sju år sedan dess. Det finns också anfört i vår motion 1975/76:2157: "Petrokemiska företag kommer att byggas i Sverige av enskilda företagare, vilket visar att det är en industrisektor man väntar sig mycket av. Därför bör de samhälleliga organen i tid skaffa sig inflytande över denna industrigren för att förhindra att de utländska oljebolagen skaffar sig fullständig dominans över den samma."

I motionen framhölls vikten av att förlägga en dylik industri till Västernorrland för att stoppa utflyttningen och ge fler människor arbetstillfällen. Även om sju år har försuttits är frågan om en samhällsägdd petrokemisk industri i Västernorrland fortfarande lika aktuell från sysselsättnings- synpunkt.

Nu är jag mycket väl medveten om att storfinansen och monopolkapitalet inom denna bransch anser att dylika industrier skall placeras vid västkusten, och regeringen har ju, i varje fall hittills, varit helt överens med monopolkapitalet i denna fråga. Men, herr talman, samhället måste ändå någon gång träda in i denna bransch, den petrokemiska industrin, och inte helt överlämna den åt monopolen. I Västernorrland finns det en utvecklad kemisk industri, även den i viss utsträckning byggd på petrokemi. Inte endast sysselsättningsmässigt är därför Västernorrland väl lämpat för en framtidsbetonad industrianläggning sådan som den det här är fråga om.

Jag vill, herr talman, yrka bifall till reservationen 8 vid näringsutskottets betänkande nr 39.

Herr PETTERSSON i Västerås (vpk):

Herr talman! I näringsutskottets betänkande nr 39 behandlas min motion 1975/76:1811 angående sysselsättnings- och näringspolitiska åtgärder för Västmanlands län.

Jag utgår ifrån att det är bekant för kammarens ärade ledamöter att Västmanlands län kännetecknas av stagnation och tillbakagång. Från 1950- och 1960-talen, då länet var ett av de mest expansiva i landet, har bilden helt förändrats. Länet har drabbats av en kraftig befolkningsavtappning under senare år. Enbart under åren 1971–1974 hade länet en flyttningsförlust på omkring 7 000 personer. År 1975 var Västmanlands län det enda länet i landet som noterade en befolkningsminskning.

Ett annat grunddrag är obalansen, som främst kommer till uttryck i industrins ensidighet och bristen på alternativa sysselsättningar. Inga som helst åtgärder har vidtagits för att minska ensidigheten.

I denna ensidighet och obalans finner vi ännu ett kännetecknande drag för Västmanland. Det är en extrem koncentration till enstaka företag. Främst gäller detta Fagersta och Skinnskatteberg, som är helt beroende av ett enda företag i vardera kommunen. Skinnskattebergs kommun har f. ö. glesbygdproblem jämförbara med Norrlandskommuner, och det vill inte säga litet när man har klart för sig att denna kommun ligger i Västmanlands län. Statliga myndigheter bör observera detta faktum när det gäller åtgärder i stödjande syfte.

Stagnationen, tillbakagången, obalansen och ensidigheten i industristrukturen vållar självfallet stora problem med arbetslöshet och sociala och ekonomiska svårigheter som följdverkningar.

Arbetslösheten är stor, främst bland kvinnor och ungdom. Enligt månadsöversikten för februari innevarande år var 6 412 personer arbetslösa och i behov av arbete och utkomst. Kvinnorna utgjorde under rapportmånaden 49 % och ungdomarna under 25 år 38 % av samliga arbetslösa.

Hur många personer i olika åldrar, män eller kvinnor, som därutöver önskar arbete men som inte finner det mödan värt att gå till arbetsförmedlingen och söka arbete på grund av att de vet att inget finns att få, det talar inte statistiken om. Vi vet dock att det är ett betydande antal, främst kvinnor, som önskar både hel- och deltidsarbete. Det är alltså kvinnor och ungdom – särskilt unga kvinnor – som drabbas hårdast av arbetslöshet.

Svårigheterna för de unga att få arbete hänger inte i någon större utsträckning ihop med konjunkturen. Om det vore så, skulle man ju kunna lösa problemet med ökad utbildning och med beredskapsarbete. AMS skulle kunna mobilisera åtgärder under nedgångsperioderna. Men arbetslösheten har snarare att göra med hela samhällets utveckling. Det kapitalistiska samhälle vi lever i präglas av stagnationstendenser och allt djupare kris. Vi har en produktion som förändras. Maskiner minskar i allt större omfattning behovet av arbetskraft. Arbetstempot intensifieras och utsugningen av de arbetande som finns kvar skärps alltmer. Obalansen och ensidigheten i industristrukturen i vårt län medför att personer med högre utbildning inte finner lämpligt arbete på hemorten utan tvingas flytta för att få arbete som är anpassat till utbildningen. Bristen på alternativa sysselsättningar främjar en ökad utflyttning till men för hela samhällsbilden.

Fredagen den
2 april 1976

*Teckning av aktier i
Statsföretag AB,
m. m.*

De åtgärder som sätts in är oftast av defensiv karaktär. Det saknas följaktligen offensiva metoder. Arbetsförmedlingarnas roll i sammanhanget är inte oväsentlig; tvärtom är det nödvändigt med större personella resurser för att hjälpa de arbetssökande. Det handlar om personalförstärkningar för att arbetsförmedlarna skall få tid att öka sina kontakter med de eventuella arbetsgivarna och att hjälpa de arbetssökande att kontakta dem. Ofta är de arbetssökande inte kapabla att föra sin egen talan. De känner inte arbetsplatsens miljö osv. Här behövs också en vidareutbildning av arbetsförmedlingens personal. Det skulle heller inte skada, utan tvärtom vara till gagn, om arbetsförmedlaren också finge tillfälle att under någon tid gå ut på en arbetsplats för att själv lära känna de villkor i arbetslivet som han eller hon har att erbjuda sina klienter. Detta som gäller arbetsförmedlingens uppgifter tror jag är av utomordentligt stor betydelse. Men självfallet är huvudfrågan om det finns något arbete att förmedla.

Ett offensivt program för att skapa arbetstillfällen måste utgå från målsättningen om allas rätt till arbete oavsett kön och bosättningsort. Full och effektiv sysselsättning utan flyttningsförluster bör vara varje läns målsättning. Det betyder att man måste göra slut på den regionala obalansen och styra alla större investeringar för att skapa en allsidig arbetsmarknad.

I motionen 1811 har jag pekat på några nödvändiga åtgärder för att komma till rätta med de problem som vi har i Västmanlands län. Jag har föreslagit att riksdagen hemställer hos regeringen om att skyndsamma sysselsättnings- och näringspolitiska åtgärder för Västmanlands vidkommande snarast tas upp till prövning i industri- och arbetsmarknadsdepartementen. Särskilt har jag berört frågan om prospektering av malm-brytning samt förutsättningarna för anläggandet av specialstålverk och kompletterande verkstadsindustrier.

Som vanligt hänvisar utskottsmajoriteten till utredningar – dels till en utredning som sysslar med stålverksindustrin, dels till den mineralpolitiska utredningen. För prospektering av malmfyndigheterna hänvisar man till SGU, dvs. Sveriges geologiska undersökning, vars inriktning nämnden för statens gruvegendom ansvarar för. Till det sistnämnda finns det anledning att säga att man från riksdagen borde rikta SGU:s uppmärksamhet på att de största malmfyndigheterna i Mellansverige finns, såvitt man vet, i Norbergsområdet och måste betraktas som en utomordentlig tillgång för den svenska stålindustrin.

Sedan säger man i utskottsskrivningen: "Beträffande de allmänna regionalpolitiska aspekterna gäller detsamma för Västmanlands län som i övrigt. De problem som föreligger i länet bör i första hand tas upp i samband med länsplaneringen." Med detta avstyrker man motionen.

Nu är det så, herr talman, att länsplaneringen har tagit upp dessa frågor, och för att realisera målsättningen och ambitionen måste man ju ha samhälleligt stöd. Staten måste alltså gå in för att klara ut dessa problem. Jag vill också i sammanhanget erinra om den FCO- och SAP-konferens

som hölls i Västerås i mitten av mars månad, där statsrådet Ingemund Bengtsson var med och diskuterade länets sysselsättningsproblem. På denna konferens ställdes enligt tidningsrefserat krav på större satsningar i statliga basindustrier, krav på att regeringen och statsrådet skall rycka ut till undsättning för Västmanlands län och krav på en ordentlig inventering av malmsyndigheterna i Norbergssområdet. Det handlar alltså om att regeringen och vederbörliga departement snabbt går in och åtgärdar dessa problem.

Om det inte snabbt vidtas åtgärder, kommer utvecklingen i länet att fortsätta trenden neråt. Det kommer att innebära stora konsekvenser i fråga om den sociala servicens upprätthållande. Människornas rättmätiga krav på socialt och kulturellt utbud blir ännu sämre tillgodosedda. Det betyder att den unga generationen i ännu större utsträckning tvingas lämna länet. Det betyder fortsatta flyttningsförluster för länet. För att vända denna trend och denna skrämmande utveckling fordras inte bara att de lokala kommunala och de regionala politiska organen lägger största aktivitet i dagen. De centrala organen måste självfallet här känna sitt ansvar. De många tusen människor, kvinnor och ungdomar, människor oavsett ålder och kön, som i dag ropar efter den grundläggande rättigheten att få ett arbete där de är bofasta, måste tillgodoses.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen 7 i utskottets betänkande.

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk):

Herr talman! I motionen 841, där jag står som första namn, föreslås att riksdagen hemställer hos regeringen om initiativ till en statlig industrisatsning i Värmland genom medel ur AP-fonden, bl. a. för att genom en vidareförädling av träråvaran kunna vidga sysselsättningsmöjligheterna.

I sitt yttrande över motionen hänvisar näringsutskottet till att man år 1974 också behandlade en motion om statliga produktionsinitiativ för ökad sysselsättning i Värmland. Det är alldeles riktigt att jag i både motioner och interpellationer vid flera tillfällen tagit upp frågan om statliga initiativ för att varaktigt lösa sysselsättningsproblemen i Värmland. Det är ju så – det blir och mer uppenbart för alla – att det privata näringslivet i Värmland inte förmår förse befolkningen med arbetstillfällen. Tvärtom är det här liksom i alla skogslän på det sättet att koncentrationen av kapitalet tagit sig uttryck i att företag flyttat till södra Värmland men också vidare mot västkusten och längre söderut, och det har skapat stora problem för vårt län. Det torde dessutom inte finnas många län som är så bolagsdominerade som Värmland. Uddeholms AB och Billeruds AB dominerar näringslivet, och dessa bolag står också på många orter, framför allt s. k. bruksorter, för den enda industri som finns. Tillsammans med de förut nämnda problemen bidrar detta till att jag även i fortsättningen kommer att aktualisera de frågeställningar som finns i motionen.

Utskottet avvisade vid behandlingen år 1974 tanken att riksdagen skulle ge sådana detaljerade anvisningar rörande engagemang från allmänna pensionsfondens sida som föreslagits i motionen, men utskottet anslöt sig till min bedömning att utvecklingen inom Värmlands län motiverade kraftfulla insatser. Utskottet hänvisade emellertid till det pågående arbetet med Länsplanering 1974 och sade sig förutsätta att olika vägar att komma till rätta med sysselsättningsproblemen och näringslivets strukturproblem i Värmlands län skulle noga prövas i samband med länsplaneringsarbetet. På liknande sätt har man uttryckt sig när man behandlat årets motion.

Vad sägs då i Länsplanering 1974? Det kan ju vara intressant att se litet grand på de tankegångar som ändå finns där.

Även i Länsplanering 1974 för Värmlands län behandlas frågan om ökat statligt inflytande över näringslivet liksom frågan om statliga nyetableringar i sysselsättningsfrämjande syfte. Det framhålls helt neutralt att redan nu upplever många det statliga inflytandet över det privata näringslivet som för stort, medan det från andra håll framförs krav på starkare styrmedel och ökad kontroll. När det gäller utvecklingstendenser av betydelse för regionalpolitiken påpekar man dock att den ökande koncentrationen av beslutsfattande och ägande inom näringslivet är en osäkerhetsfaktor för enskilda individer och orter. Den bör därför uppmärksammas i den framtida regionalpolitiska planeringen, heter det vidare.

Sedan menar man att ett statligt inflytande över näringslivet självfallet måste kombineras med ett ökat statligt ansvar för att sysselsättningsmöjligheterna tryggas även genom statliga företagsetableringar i sysselsättningssvaga län. Beträffande regionalpolitiska styrmedel framhåller man att de nuvarande stimulansmedlen inte är tillräckliga för att nå de regionalpolitiska målen. Nuvarande medel bör därför kombineras med medel av mer direkt styrande karaktär, sägs det.

Frågan om möjligheterna att styra industrier och investeringar till sysselsättningsbehövande områden är en fråga som engagerar allt fler människor på det regionala och lokala planet. Från vänsterpartiet kommunisternas sida har vi ju länge hävdats att nuvarande styrmedel är otillräckliga, och det är mot den bakgrunden vi förordar statligt byggande av industrier. Det är inget tvivel om att det här kravet har resonans hos kommunalmännen landet runt. Jag skall här bara peka på ett exempel. I samband med att värmländska kommunalmän informerades om innehålllet i Länsplanering 1974 för Värmland krävde kommunalmännen från de nordvärmländska kommunerna Torsby och Hagfors en ökad statlig satsning på Värmland, helst i form av basindustrier. Man pekade också på att det inte finns tillräckliga styrmedel när det gäller industrins lokalisering. De morötter som nu används som lockmedel räcker inte till – det var det sätt man uttryckte sig på.

I länsprogrammet beskrivs vidare utförligt befolkningsutvecklingen i länet. Denna har, speciellt under 1960-talet, varit mycket negativ. Länets folkmängd minskade då med drygt 6 000 personer. Utflyttningen rörde

sig dock om drygt 10 000 personer. Även under senare delen av 1950-talet skedde en stor nettoutflyttning. Främst har det varit unga människor som flyttat. Antalet äldre människor har ökat. Detta har i sin tur medfört att antalet födda fr. o. m. år 1969 varit lägre än antalet döda i länet som helhet. Det slås också fast i programmet att befolkningens åldersstruktur får betydelse för befolkningsutvecklingen i länet.

Vidare har man förstås uppmärksammat att länets industristruktur i relativt stor utsträckning domineras av konjunkturmässiga och kapitalintensiva industrier: massa- och pappersindustrier, kemiska fabriker samt järn- och stålverk. Sysselsättningen har, trots kraftiga produktionsökningar, stagnerat under de senaste årtiondena. Verkstadsindustrin har expanderat men är i förhållande till verkstadsindustrin inom riket i genomsnitt fortfarande underrepresenterad i länet. Man säger också att det ensidiga näringslivet och dess brist på sysselsättningsmässigt expansiva delar har givit länet höga arbetslöshetssiffror.

Det finns alltså en underton av oro i resonemangen i Länsplanering 1974, en oro över att det som man kan göra inom ramarna för den blandekonomi man accepterar inte skall räcka till för att klara de målsättningar man ställer upp. Man är inne på tanken att staten skall träda in men driver ändå inte de planerna fullt ut och med full kraft.

När det gäller skogsindustrin i Värmland, som egentligen ägs helt av Uddeholm. Billerud och Vänerskog, har det inom branschen skett en kraftig strukturrationalisering. Flera fabriker har lagts ned, och produktionen är nu i stort koncentrerad till Vänerområdet. Som för skogsindustrin i övrigt i vårt land gäller också att dessa företag inte har satsat några avgörande resurser för att få fram mer högförädlade produkter. Deras stora vinster på pappersmassa och papper – 1974 var t. ex. ett fantastiskt år i det hänseendet för både Uddeholm och Billerud – har tydligen gjort att de inte har intresserat sig för forskningsinsatser i större skala för att förädla träråvaran.

Från Värmland förekommer vidare en omfattande export av sågat virke. Vänsterpartiet kommunisterna i Värmland har mot denna bakgrund sagt, att en statlig satsning på utvecklandet av nya produkter genom träkemisk forskning och förädling av det sågade virket skulle kunna ge arbetstillfällen i en utsträckning som helt skulle förändra sysselsättnings-situationen för Värmlands norra hälft.

Att tankegångarna om nödvändigheten av att satsa på förädling också har förankring hos den värmländska befolkningen kan man utläsa av uttalanden som gjorts från fackligt håll. Så yttrade t. ex. tre ombudsmän från Skogsarbetareförbundet helt nyligen i en intervju i Nya Wermlands-Tidningen att de befarade att den värmländska skogsindustrin utbyggnadsmässigt hade nått taket. "Tillväxten i den värmländska skogen är inte vad den borde vara, och avverkningstakten har varit kraftig under senare år. Därför är det hög tid att de värmländska skogsbolagen samt Skogsägareföreningen Vänerskog ställer in siktet på förädling. Det är räddningen både expansions- och sysselsättningsmässigt," säger man.

Fredagen den
2 april 1976

*Teckning av aktier i
Statsföretag AB,
m. m.*

Denna uppmaning riktades till det privata näringslivet i Värmland. Jag tror inte att en sådan satsning kommer att lösa de här frågorna. På den socialdemokratiska partikongressen lanserade ett ombud tanken på ett Skogsverk 80 för Värmland. Det ligger i linje med vad vpk har föreslagit. I varje fall menar vi att det behövs en ordentlig statlig satsning av den typ som nämns i motionen 841.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 6.

Herr GUSTAFSSON i Stenkyrka (c):

Herr talman! Gotland hör till de regioner i vårt land där särskilda åtgärder är nödvändiga för att klara sysselsättnings- och utkomstmöjligheterna för invånarna. Den största basnäringen är jordbruket, som genom den fortgående rationaliseringen ständigt minskar antalet sysselsatta. Industrisektorn är underdimensionerad och måste byggas ut. Dess näringsgrensandel var 1970 endast 18,4 % mot 31 % för hela riket. För att kompensera avgången inom de areella näringarna krävs därför en jämförelsevis mycket kraftigare procentuell ökning inom de s. k. stadsnäringarna än för riket i övrigt.

Utvecklingen de senaste åren visar att ungdomsarbetslösheten blir ett alltmer svårbemästrat problem och att nettoutflyttningen av ungdomar fortsätter. Visserligen har befolkningsminskningen upphört och befolkningstalet stabiliserats omkring 54 000, men de yrkesverksamma åldrarna kan inte få urholkas ytterligare, om framtiden skall tryggas.

Näringslivet måste således byggas ut, och industrisektorn är därvid av stort intresse. Förutsättningsskapande åtgärder har vidtagits och vidtas från statsmakternas sida. Sålunda har Gotland tillförts allmänna stödområdet, beslut har fattats att kostnaderna för godstransporter på färjorna skall bringas ned till en nivå som motsvarar vägpriserna, och skatteutjämningen har förbättrats. Ytterligare åtgärder måste dock till. En enhällig opinion på Gotland hävdar att regionen bör tillföras inre stödområdet och att taxenivån för elektrisk energi, som f. n. är mycket oförmånlig, måste nedbringas till den nivå som tillämpas i jämförbara områden i vårt land.

Men andra mera direkta stödåtgärder är också nödvändiga. Behovet av nya arbetstillfällen är mycket stort. I Länsprogram 1974 har beräknats att 1 500 nya arbetstillfällen behövs fram till 1980 utöver vad som är inräknat i prognoserna. Det befintliga näringslivet på Gotland bedrivs i privatägd och i kooperativ regi. Men satsningarna har hittills inte varit tillräckliga.

I motionen 1767 av Per-Axel Nilsson och mig föreslås att riksdagen hos regeringen anholder om inventering och förslag på industriprojekt som inom ramen för Statsföretagsgruppens investeringsprogram kan vara lämpliga att lokalisera till Gotland.

Utskottets majoritet har åstadkommit en i och för sig välvillig skrivning och uttalat att dessa möjligheter bör beaktas vid den fortsatta regionalpolitiska planeringen. Något beslut av riksdagen om särskilt uppdrag till

Fredagen den
2 april 1976

*Teckning av aktier i
Statsföretag AB,
m. m.*

Statsföretag som motionärerna föreslår anser utskottets majoritet inte motiverat.

I reservationen till utskottets betänkande sägs emellertid att frågan om möjligheterna att lokalisera statliga industriprojekt till Gotland särskilt bör beaktas och att Statsföretag alltså bör få i uppdrag att, såsom föreslås i motionen 1767, göra en inventering av industriprojekt som lämpar sig för lokalisering till Gotland.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 5.

Med detta anförande, i vilket herrar Schött (m) och Ekinge (fp) instämde, var överläggningen slutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herrar Regnéll och Hovhammar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Regnéll begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 39 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herrar Regnéll och Hovhammar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Regnéll begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 252
Nej - 38

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herrar Regnéll och Hovhammar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Regnéll begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 39 mom. 3 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herrar Regnéll och Hovhammar.

Nr 97

Fredagen den
2 april 1976

Teckning av aktier i
Statsföretag AB,
m. m.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Regnéll begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 251
Nej - 38

Mom. 4

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Svensson i Malmö, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Svensson i Malmö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 39 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Svensson i Malmö.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Svensson i Malmö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 273
Nej - 15

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herr Svensson i Malmö, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Svensson i Malmö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 39 mom. 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Svensson i Malmö.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Svensson i Malmö be-

gärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 276
Nej - 15

Nr 97

Fredagen den
2 april 1976

*Teckning av aktier i
Statsföretag AB,
m. m.*

Mom. 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herr Regnéll m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Regnéll begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 39 mom. 7 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herr Regnéll m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 131
Nej - 160

Mom. 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herr Svensson i Malmö, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Svensson i Malmö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 39 mom. 8 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av herr Svensson i Malmö.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Svensson i Malmö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 271
Nej - 17

Mom. 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av herr Svensson i Malmö, och förklarades den förra

Nr 97

Fredagen den
2 april 1976

*Teckning av aktier i
Statsföretag AB,
m. m.*

propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Svensson i Malmö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 39 mom. 9 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herr Svensson i Malmö.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Svensson i Malmö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 272
Nej - 16
Avstår - 1

Mom. 10

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av herr Svensson i Malmö, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Svensson i Malmö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 39 mom. 10 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av herr Svensson i Malmö.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Svensson i Malmö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 274
Nej - 15
Avstår - 1

Mom. 11 och 12

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 8 Arbetsmarknadspolitiken

Nr 97

Fredagen den
2 april 1976

*Arbetsmarknads-
politiken*

Föredrogs inrikesutskottets betänkande 1975/76:33 med anledning av propositionen 1975/76:100 såvitt gäller Arbetsmarknad m. m. jämte motioner.

I detta betänkande behandlades regeringens i propositionen 1975/76:100 bilaga 13 (arbetsmarknadsdepartementet) – efter föredragning av statsråden Bengtsson och Leijon – framlagda förslag om anslag m. m. för budgetåret 1976/77 till Arbetsmarknad m. m., punkterna B 1–B 8 samt till Arbetsmiljö, punkten C 5.

Punkten B 9 behandlades av utskottet i ett senare betänkande och punkterna B 10 och B 11 i betänkandet InU 1975/76:32. Punkterna C 1–C 4 hade remitterats till socialutskottet och behandlades i betänkandet SoU 1975/76:31.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975/76:191 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari yrkats

1. att riksdagen godkände de riktlinjer för intensifierat bekämpande av ungdomsarbetslösheten som uppdragits i motionen, innebärande

a. att arbetsförmedlingen gavs ökade resurser för att kunna göra större insatser för arbetslös ungdom på alla orter där ungdomen hade svårt att få arbete,

b. att nya former för varvad utbildning infördes som ett medel i de arbetslöshetsbekämpande åtgärderna, innebärande olika kombinationsformer av arbetsmarknadsutbildning-anställning,

c. att beredskapsarbetena för ungdom planerades i former som garanterade anställning efter avslutat beredskapsarbete,

d. att beredskapsarbetena för ungdom i övrigt utformades så att de gav kvalificerad praktik och inte enbart blev former för sysselsättning under begränsade perioder,

e. att all planering som rörde arbetslöshetsbekämpande åtgärder för ungdom skedde i samråd med de politiska och fackliga ungdomsorganisationerna,

2. att riksdagen hos regeringen hemställde att dagpenningen vid arbetsmarknadsutbildning fastställdes till 90 kr. per dag för alla som inte var medlemmar i erkänd arbetslöshetskassa eller var medlemmar men inte uppfyllde villkoren för ersättning vilket således betydde att bestämmelsen om dagpenning på 45 kr. per dag för den som inte fyllt 20 år upphävdes,

1975/76:249 av herr Börjesson i Falköping m. fl. (c),

1975/76:282 av fru Göthberg (c) och fru Andersson i Hjärtum (c),

1975/76:387 av herr Ahlmark m. fl. (fp),

1975/76:437 av herr Henrikson m. fl. (s),

1975/76:438 av herr Hermansson m. fl. (vpk),

1975/76:439 av herr Nilsson i Agnäs m. fl. (m, c, fp),

1975/76:440 av fru Nordlander m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen, med understrykande av att allt praktikantarbete skulle avlönas enligt principen lön efter utfört arbete, hos regeringen hemställde om initiativ till att förhandlingar kom till stånd mellan vederbörande partsorganisationer rörande lönevillkor m. m. för praktikanter,

1975/76:512 av herr Alftin m. fl. (s),

1975/76:516 av herrar Stridsman (c) och Rämgård (c), vari yrkats att riksdagen hos regeringen begärde en utredning för att komma med förslag rörande de handikappades möjlighet att få ett arbete på den öppna arbetsmarknaden,

1975/76:517 av fru af Ugglas (m) och herr Oskarson (m),

1975/76:652 av herr Ahlmark m. fl. (fp), vari – såvitt nu var i fråga – yrkats

1. att riksdagen uttalade att sysselsättningspolitiken borde ges en sådan inriktning att alla ungdomar tillförsäkrades arbete, utbildning eller praktik,

2. att riksdagen beslutade införa ett bidrag om 10 kr. per timme till arbetsgivare som anställde och under sex månader utbildade ungdomar under 25 år,

3. att riksdagen beslutade att statsbidragen till kommuner som anordnade särskilda beredskapsarbeten för ungdomar sattes till 75 % av den totala kostnaden,

4. att riksdagen beslutade att bidragen i punkterna 2 och 3 skulle utgå fr. o. m. den 1 januari i år och t. o. m. i första hand utgången av 1976,

6. att riksdagen uttalade att flyttningsbidragen i princip borde täcka de faktiska flyttningskostnaderna,

1975/76:684 av herr Ångström (fp) och fru Fränkel (fp), vari yrkats att riksdagen skulle

1. hos regeringen anhålla om förslag till höjning av statsbidraget till bil så att full kostnadstäckning uppkom,

2. hos regeringen anhålla om förslag till ändrade inkomstprövningsregler för statsbidraget till inköp av bil för handikappade så att

a. den övre inkomstgränsen höjdes till 50 000 kr. och den lägre i paritet

med detta,

b. vid beräkningen av bruttoinkomsten handikappersättningen icke medräknades som inkomst,

3. hos regeringen begära förslag till slopande av bestämmelserna om återkrav av bidrag till bil,

1975/76:849 av herr Brännström m. fl. (s),

1975/76:851 av fröken Engman m. fl. (s),

1975/76:867 av herr Söderström (m),

1975/76:889 av fru af Ugglas (m) och herr Danell (m),

1975/76:1514 av herr Olsson i Järvsö m. fl. (c, fp),

1975/76:1831 av fru Andersson i Hjärtum (c) och fru Göthberg (c),

1975/76:1832 av herrar Andersson i Lycksele (s) och Nygren (s), vari yrkats att riksdagen gav regeringen till känna vad som i motionen anförts om att mottagande av den s. k. 15-kronan inte skulle utgöra hinder för att erhålla introduktionsstöd i stödområdet,

1975/76:1834 av herr förste vice talmannen Bengtson m. fl. (c),

1975/76:1837 av herr Börjesson i Falköping (c),

1975/76:1841 av herr Danell (m),

1975/76:1855 av herr Gustavsson i Alvesta (c),

1975/76:1860 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen beslutade om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd, 18 § enligt motionärernas förslag, innebärande uppräknig av helt kontant arbetsmarknadsstöd från 45 kr. till 75 kr. för dag och halvt stöd från 23 kr. till 38 kr. för dag,

1975/76:1863 av herr Hovhammar (m),

1975/76:1866 av fru Jonäng (c) och herr Granstedt (c), vari yrkats att riksdagen hos regeringen begärde

1. en utredning i syfte att bereda handikappade sysselsättning på den öppna arbetsmarknaden och att därvid även göra en utvärdering av 1973 års lag om vissa anställningsfrämjande åtgärder,

2. att bidragen vid halvskyddad sysselsättning omprövades enligt arbetsmarknadsstyrelsens förslag,

Nr 97

Fredagen den
2 april 1976

*Arbetsmarknads-
politiken*

1975/76:1867 av fru Karlsson m. fl. (c),

1975/76:1872 av herr Lindström m. fl. (s),

1975/76:1877 av herr Molin m. fl. (fp, c, m),

1975/76:1878 av herr Nilsson i Agnäs m. fl. (m, c, fp),

1975/76:1879 av herr Nilsson i Kristianstad (s),

1975/76:1880 av herr Nilsson i Kristianstad (s),

1975/76:1882 av herrar Nilsson i Visby (s) och Gustafsson i Stenkyrka (c),

1975/76:1885 av herr Nordgren m. fl. (m), vari yrkats att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om ändring av 5 § lagen om anställningskydd för att bereda vidgad möjlighet till praktikanställning i enlighet med vad som anförts i motionen,

1975/76:1886 av herr Nordgren m. fl. (m, c),

1975/76:1888 av herr Olsson i Järvsö m. fl. (c, m),

1975/76:1890 av herr Persson i Karlstad m. fl. (s),

1975/76:1891 av herrar Petersson i Ronneby (c) och Elmstedt (c), vari yrkats att riksdagen beslutade om en ändring av bestämmelserna beträffande praktikarbeten för arbetslös ungdom, innebärande att bestämmelserna i fråga även skulle omfatta företag inom den privata sektorn,

1975/76:1895 av fröken Rogestam (c),

1975/76:1896 av fröken Rogestam m. fl. (c),

1975/76:1899 av herr Strindberg m. fl. (m), vari yrkats att riksdagen hos regeringen begärde en skyndsam utredning av arbetsmarknadsutbildningens effektivitet med uppgift att framlägga förslag om de förändringar i dess framtida inriktning som kunde bidra till att underlätta för arbetssökande att erhålla varaktig sysselsättning,

1975/76:1904 av herr Werner i Malmö (m),

1975/76:1905 av herr Wirtén (fp), vari yrkats att riksdagen beslutade att anställningsvillkoret vid företagsutbildning skulle borttas.

1975/76:2033 av herr Bohman m. fl. (m), vari yrkats att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om tilläggsdirektiv till sysselsättningsutredningen innebärande att den även skulle studera arbetsmarknadspolitiken och göra en utvärdering av vunna erfarenheter och lämna förslag till den framtida inriktningen av arbetsmarknadsstyrelsens verksamhet samt särskilt studera de problem som skapats av den växande arbetslösheten bland ungdomar, kvinnor och tjänstemän,

1975/76:2034 av herr Bohman m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 1) hemställt att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att en utredning tillsattes med uppgift att granska effekterna av de s. k. trygghetslagarna med avseende på möjligheterna för ungdom, kvinnor, handikappade, äldre och s. k. svårplacerad arbetskraft att få arbete på den öppna arbetsmarknaden,

1975/76:2085 av herr Ahlmark m. fl. (fp), vari yrkats att riksdagen anvisade till Bidrag till arbetsmarknadsutbildning 15 000 000 kr. utöver regeringens förslag för reaktiveringskurser för sjuksköterskor och utbildning av sjukvårdsbiträden m. fl.,

1975/76:2098 av herr Andersson i Nybro m. fl. (c, m),

1975/76:2135 av herr Fälldin m. fl. (c), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen beslutade

1. att hos regeringen begära att effekterna av lagen om anställningstrygghet utvärderades i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att i övrigt ansluta sig till punkterna 1, 2, 4, 6, 8, 9, 10, 11, 13 och 14 i det åtgärdsprogram för på arbetsmarknaden utsatta grupper som presenterades i motionen,

1975/76:2149 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari såvitt här var i fråga yrkats att riksdagen beslutade att hos regeringen hemställa om förslag till åtgärder för att förverkliga det tjugopunktsprogram för kamp mot kvinnodiskriminering som redovisades i denna motion, innebärande såvitt här var i fråga

1. att all yrkesorienterande och platsanvisande personal hos arbetsmarknadsstyrelsen (och länsarbetsnämnderna) gavs utbildning i kvinnofrågan,

2. att instruktioner som syftade till att bryta könssegregationen på arbetsmarknaden utarbetades för arbetsförmedlingarna, och

1975/76:2157 av herr Lorentzon (vpk), vari såvitt här var i fråga yrkats att riksdagen uttalade sig för ett åtgärdsprogram i syfte att till Väster-norrland förlägga industrier och åstadkomma sysselsättningstillfällen, varvid förutsattes inriktning på framtidsbetonade industrier med insätandet av medel ur AP-fonderna och att åtgärder borde avse bl. a.

att arbetsmarknadsstyrelsen genom beredskapsarbete i Västernorrlands inland skulle ekonomiskt svara för väsentlig del av åldringsvården där, i enlighet med i motionen anförda synpunkter (punkten d).

Utskottet hemställde

1. beträffande arbetsmarknadspolitikens inriktning på att skapa regional balans m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:2135, yrkandet 2, såvitt angick punkterna 1, 2 och 10,

2. beträffande utvärdering av arbetsmarknadspolitikens m. m. att riksdagen skulle avslå motionerna 1975/76:1899 och 1975/76:2033,

3. beträffande samhällets ansvar för de ungas möjlighet till arbete eller utbildning att riksdagen med bifall till motionerna 1975/76:652, yrkandet 1, och 1975/76:2135, yrkandet 2 såvitt avsåg punkterna 6 och 8, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anförde,

4. beträffande förstärkning av arbetsförmedlingarnas resurser för ungdomar att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:191, yrkandet 1 a,

5. beträffande varvad utbildning att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:191, yrkandet 1 b,

6. beträffande ökad vårddyrkesutbildning för ungdom att motionen 1975/76:249 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

7. beträffande statsbidrag till kommunala beredskapsarbeten för ungdom att motionen 1975/76:652, yrkandena 3 och 4 såvitt nu var i fråga, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

8. beträffande lärlingsbidrag m. m. att motionen 1975/76:1834 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

9. beträffande praktikarbete hos ungdomsorganisationer att motionen 1975/76:1872 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

10. beträffande beredskapsarbeten för ungdom på den enskilda sektorn att motionen 1975/76:1891 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

11. beträffande ökat antal praktikplatser i offentlig och privat regi att motionen 1975/76:2135, yrkandet 2 såvitt avsåg punkten 9, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

12. beträffande kvalificerad praktik genom beredskapsarbeten för ungdom, m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:191, yrkandena 1 c, d och e,

13. beträffande åtgärder för långtidsutbildade att motionen 1975/76:1841 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

14. beträffande bidrag till utbildning i företag av ungdomar att motionen 1975/76:652, yrkandena 2 och 4 såvitt nu var i fråga, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

15. beträffande effektiviserad kommunal beredskapsplanering m. m. att motionen 1975/76:851 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

16. beträffande plan för ökat antal statliga praktikplatser att motionen 1975/76:889 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

17. beträffande löne- och anställningsvillkor för praktikanter att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:440,

18. beträffande ändring av 5 § lagen om anställningsskydd att motionen 1975/76:1885 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

19. beträffande personalförstärkning till arbetsmarknadsverket att riksdagen med avslag på motionerna 1975/76:1837, yrkandet 1, och 1975/76:2135, yrkandet 2 såvitt avsåg punkten 11, skulle bifalla propositionens förslag,

20. beträffande anställning av handikappade som arbetsförmedlare att motionen 1975/76:1863 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

21. beträffande instruktioner om arbetsförmedlingens arbete på att bryta könssegregeringen på arbetsmarknaden att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:2149, yrkandet 2,

22. beträffande personalutbildning att riksdagen skulle avslå motionerna 1975/76:1837, yrkandet 2, och 1975/76:2149, yrkandet 1,

23. beträffande höjning av starthjälp m. m. att riksdagen godkände i propositionen förordade ändringar av grunderna för flyttningsbidrag, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1976,

24. beträffande läckning av faktiska flyttningskostnader att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:652, yrkandet 6,

25. beträffande rätt för sammanboende till flyttningsbidrag att motionen 1975/76:1890 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

26. att riksdagen till Arbetsmarknadsservice för budgetåret 1976/77 anvisade ett förslagsanslag av 597 927 000 kr.,

27. beträffande ramar för företagsutbildning att riksdagen bemyndigade regeringen att för budgetåret 1976/77 fastställa ramar för stöd till företag som av konjunkturpolitiska skäl anordnade utbildning av anställda,

28. beträffande kombination av introduktionsstöd och bidrag med 15 kr. i timmen till företagsutbildning att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:1832 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

29. beträffande anställningsvillkoret vid utbildning i företag av handikappade att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:1905 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

30. beträffande utbildningsbidrag som sjukpenninggrundande inkomst att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1855,

31. beträffande höjt utbildningsbidrag till icke arbetslöshetsförsäkrade, m. m. att riksdagen med avslag på motionen 1975/76:191, yrkandet 2, godkände i propositionen förordade ändrade grunder för utbildningsbidrag, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1976,

32. beträffande medelsberäkningen att riksdagen med bifall till propositionens förslag samt med avslag på motionen 1975/76:2085 till Bidrag till arbetsmarknadsutbildning för budgetåret 1976/77 anvisade ett anslag av 1 274 000 000 kr.,

33. beträffande sammanförande av samtliga anslag till vägbyggen under åttonde huvudtiteln att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:867,

34. beträffande kyrkorestaureringar på Gotland att motionen

1975/76:1882 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

35. beträffande medel till rekreationsområden kring nedre Dalälven och Mellanljusnan att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1514,

36. beträffande länsvägar i regionalpolitiskt viktiga områden att motionen 1975/76:2098 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

37. beträffande röjning av ungskog och sly utmed vägarna att motionen 1975/76:282 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

38. beträffande registrering och mikrofilmning av folkrörelsearkiv att motionen 1975/76:1878 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

39. beträffande upprustning av hundgårdar att motionen 1975/76:439 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

40. beträffande stöd till åldringsvården i Västernorrland att motionen 1975/76:2157, yrkandet d, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

41. att riksdagen medgav att regeringen fick bemyndiga arbetsmarknadsstyrelsen att under budgetåret 1976/77 besluta om avskrivning av vissa lånefordringar enligt regeringens förslag,

42. att riksdagen till Sysselsättningsskapande åtgärder för budgetåret 1976/77 anvisade ett reservationsanslag av 1 254 000 000 kr., varav förslagsvis 200 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,

43. att riksdagen till Stöd till lageruppyggnad för budgetåret 1976/77 anvisade ett förslagsanslag av 300 000 000 kr.,

44. beträffande höjning av det kontanta arbetsmarknadsstödet att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1860,

45. beträffande översyn av reglerna om avstängning från rätt till kontant arbetsmarknadsstöd att motionen 1975/76:437 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

46. beträffande sänkning av väntetiden för rätt till kontant arbetsmarknadsstöd att motionen 1975/76:1877 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

47. beträffande kassaersättning till företagare att motionen 1975/76:1886 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

48. att riksdagen till Kontant stöd vid arbetslöshet för budgetåret 1976/77 anvisade ett förslagsanslag av 870 400 000 kr.,

49. att riksdagen med bifall till propositionens förslag samt med avslag på motionen 1975/76:517 till Totalförsvarsverksamhet för budgetåret 1976/77 anvisade ett förslagsanslag av 24 062 000 kr.,

50. att riksdagen till Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning för budgetåret 1976/77 anvisade ett reservationsanslag av 7 000 000 kr.,

51. att riksdagen till Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning för budgetåret 1976/77 anvisade ett reservationsanslag av 1 000 kr.,

52. beträffande stödet till motorfordon för handikappade

A. att riksdagen med avslag på motionen 1975/76:1895, yrkandet 1, godkände i propositionen förordade ändringar av grunderna för bidrag och lån till motorfordon för handikappade, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1976.

B. att motionerna 1975/76:684, yrkandena 1 och 2, samt 1975/76:1880 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

53. beträffande återkrav av bidrag till motorfordon för handikappade att motionerna 1975/76:684, yrkandet 3, och 1975/76:1895, yrkandet 2, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

54. beträffande arkivarbete att motionen 1975/76:1904, i aktuell del, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

55. beträffande principerna för bidrag till halvskyddad sysselsättning att motionerna 1975/76:387, 1975/76:1866, yrkandet 2, 1975/76:1867 och 1975/76:1904, i aktuell del, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

56. beträffande förhöjt bidrag till halvskyddad sysselsättning under budgetåret 1976/77, m. m. att motionen 1975/76:1888 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

57. beträffande inriktningen av anpassningsgruppernas arbete m. m. att motionen 1975/76:2135, yrkandet 2 såvitt avsåg punkterna 13 och 14, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

58. beträffande översyn av lagen om vissa anställningsfrämjande åtgärder att motionen 1975/76:849 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

59. beträffande anpassningsgruppernas funktion som remissorgan vid prövning av förtidspensionsfall att motionen 1975/76:512 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

60. beträffande tillsättande av utredning om handikappades sysselsättning på den öppna arbetsmarknaden att motionerna 1975/76:516 och 1975/76:1866, yrkandet 1 såvitt nu var i fråga, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

61. beträffande åtgärder för sysselsättning åt gravt handikappad ungdom att motionerna 1975/76:1879 och 1975/76:1896 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

62. beträffande anställning av partiellt arbetsföra inom statlig verksamhet m. m. att motionen 1975/76:1831 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

63. beträffande utvärdering av lagstiftningen om anställningstrygghet att motionerna 1975/76:1866, yrkandet 1 såvitt nu var i fråga, 1975/76:2034, yrkandet 1, och 1975/76:2135, yrkandet 1, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

64. beträffande sysselsättning åt handikappade i statliga produktionsföretag m. m. att motionen 1975/76:438 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

65. att riksdagen godkände i propositionen förordade ändringar av grunderna för bidrag till arbetshjälpmedel åt handikappade samt för driftbidrag för arbetsträning resp. verkstäder för skyddat arbete, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1976, i den mån dessa grunder inte behandlats i föregående punkter,

66. att riksdagen bemyndigade regeringen att besluta om ram för bidrag till anordnande av verkstäder inom arbetsvården under budgetåret 1976/77,

67. att riksdagen till Särskilda åtgärder för arbetsanpassning för budgetåret 1976/77 anvisade ett reservationsanslag av 1 083 000 000 kr.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande arbetsmarknadspolitikens inriktning på att skapa regional balans m. m. av herr Stridsman, fru Jonäng samt herrar Granstedt och Rämngård (samtliga c) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2135, yrkandet 2 såvitt angick punkterna 1, 2 och 10, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anförts,

2. beträffande utvärdering av arbetsmarknadspolitikens m. m. av herrar Nordgren (m) och Oskarson (m) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2033 samt med anledning av motionen 1975/76:1899 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anförts,

beträffande samhällets ansvar för de ungas möjlighet till arbete eller utbildning

3. av herrar Fagerlund och Nilsson i Östersund, fru Hörnlund, herr Johansson i Simrishamn, fru Ludvigsson samt herr Nilsson i Kalmar (samtliga s) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen skulle avslå motionerna 1975/76:652, yrkandet 1, och 1975/76:2135, yrkandet 2 såvitt avsåg punkterna 6 och 8,

4. av herr Lorentzon (vpk) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen skulle avslå motionerna 1975/76:652, yrkandet 1, och 1975/76:2135, yrkandet 2 såvitt avsåg punkterna 6 och 8,

5. beträffande förstärkning av arbetsförmedlingarnas resurser för ungdomar av herr Lorentzon (vpk) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:191, yrkandet 1 a, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanten anförts,

6. beträffande varvad utbildning av herr Lorentzon (vpk) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:191, yrkandet 1 b, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanten anförts,

7. beträffande beredskapsarbeten för ungdom på den enskilda sektorn av herr Stridsman, fru Jonäng samt herrar Granstedt och Rämngård (samt-

liga c) som ansett att utskottet under 10 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1975/76:1891 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

8. beträffande kvalificerad praktik genom beredskapsarbeten för ungdom, m. m. av herr Lorentzon (vpk) som ansett att utskottet under 12 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:191, yrkandena 1 c, d och e, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanten anfört,

9. beträffande löne- och anställningsvillkor för praktikanter av herr Lorentzon (vpk) som ansett att utskottet under 17 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:440 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanten anfört,

10. beträffande ändring av 5 § lagen om anställningsskydd av herrar Nordgren (m) och Oskarson (m) som ansett att utskottet under 18 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:1885 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

11. beträffande instruktioner om arbetsförmedlingens arbete på att bryta könssegregeringen på arbetsmarknaden av herr Lorentzon (vpk) som ansett att utskottet under 21 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1975/76:2149, yrkandet 2, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanten anfört,

12. beträffande personalutbildning av herr Lorentzon (vpk) som ansett att utskottet under 22 bort hemställa

att riksdagen skulle

A. avslå motionen 1975/76:1837, yrkandet 2,

B. med anledning av motionen 1975/76:2149, yrkandet 1, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanten anfört,

13. beträffande täckning av faktiska flyttningsekostnader av herrar Eriksson i Arvika (fp) och Jonsson i Mora (fp) som ansett att utskottet under 24 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:652, yrkandet 6, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

14. beträffande kombination av introduktionsstöd och bidrag med 15 kr. i timmen till företagsutbildning av herrar Fagerlund (s) och Nilsson i Östersund (s), fru Hörnlund (s), herr Johansson i Simrishamn (s), fru Ludvigsson (s) samt herrar Nilsson i Kalmar (s) och Lorentzon (vpk) som ansett att utskottet under 28 bort hemställa

att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1832,

15. beträffande anställningsvillkoret vid utbildning i företag av handikappade av herrar Fagerlund (s) och Nilsson i Östersund (s), fru Hörnlund (s), herr Johansson i Simrishamn (s), fru Ludvigsson (s) samt herrar Nilsson i Kalmar (s) och Lorentzon (vpk) som ansett att utskottet under 29 bort hemställa

att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1905,

16. beträffande höjt utbildningsbidrag till icke arbetslöshetsförsäkrade, m. m. av herr Lorentzon (vpk) som ansett att utskottet under 31 bort hemställa

att riksdagen skulle

dels godkänna i propositionen förordade ändrade grunder för utbildningsbidrag, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1976,

dels bifalla motionen 1975/76:191, yrkandet 2,

17. beträffande höjt anslag till vårdrukesutbildning, m. m. av herrar Eriksson i Arvika (fp) och Jonsson i Mora (fp) som ansett att utskottet under 32 bort hemställa

beträffande medelsberäkningen att riksdagen med anledning av propositionens förslag samt med bifall till motionen 1975/76:2085 till Bidrag till arbetsmarknadsutbildning för budgetåret 1976/77 anvisade ett anslag av 1 289 000 000 kr.,

18. beträffande stöd till åldringsvården i Västernorrland av herr Lorentzon (vpk) som ansett att utskottet under 40 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2157, yrkandet d, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanten anfört,

19. beträffande höjning av det kontanta arbetsmarknadsstödet av herr Lorentzon (vpk) som ansett att utskottet under 44 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:1860 skulle anta av reservanten framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd,

20. beträffande stödet till motorfordon för handikappade av herrar Eriksson i Arvika (fp) och Jonsson i Mora (fp) som ansett att utskottet under 52 bort hemställa

A. att riksdagen med avslag på motionen 1975/76:1895, yrkandet 1, godkände i propositionen förordade ändringar av grunderna för bidrag och lån till motorfordon för handikappade, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1976,

B. att riksdagen med anledning av motionen 1975/76:684, yrkandena 1 och 2, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört om stödets framtida utbyggnad,

C. att motionen 1975/76:1880 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

21. beträffande utredning om handikappades sysselsättning på den öppna arbetsmarknaden av herr Stridsman, fru Jonäng samt herrar Granstedt och Rämgård (samtliga c) som ansett att utskottet under 60 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionerna 1975/76:516 och 1975/76:1866, yrkandet I såvitt nu var i fråga, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anført,

22. beträffande utvärdering av lagstiftningen om anställningstrygghet av herrar Nordgren (m) och Stridsman (c), fru Jonäng (c) samt herrar Oskarson (m), Granstedt (c) och Rämgård (c) som ansett att utskottet under 63 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionerna 1975/76:1866, yrkandet I såvitt nu var i fråga, 1975/76:2034, yrkandet I, och 1975/76:2135, yrkandet I, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anført.

Till betänkandet hade fogats särskilda yttranden

1. beträffande beredskapsarbeten för ungdom på den enskilda sektorn av herrar Eriksson i Arvika (fp) och Jonsson i Mora (fp),
2. beträffande stöd till företagen av herr Lorentzon (vpk),
3. beträffande totalförsvarsverksamhet av herrar Nordgren (m) och Oskarson (m),
4. beträffande stödet till motorfordon för handikappade av herr Stridsman, fru Jonäng samt herrar Granstedt och Rämgård (samtliga c),
5. beträffande inriktningen av anpassningsgruppernas arbete av herr Stridsman, fru Jonäng samt herrar Granstedt och Rämgård (samtliga c),
6. beträffande sysselsättning åt handikappade i statliga produktionsföretag av herr Lorentzon (vpk).

Herr FAGERLUND (s):

Herr talman! Under de senaste åren har industriländerna upplevt den svåraste arbetslöshetskrisen sedan 1930-talet. I motsats till förhållandena i Sverige under 1930-talet har vi nu inte drabbats av samma arbetslöshet som övriga industriländer – för att nu inte tala om den undersysselsättning som finns i u-länderna.

I kammaren har i de flesta debatter som gällt ekonomi hänvisats till siffran 17 miljoner arbetslösa i industriländerna. Jag skall inte uppehålla mig vid denna siffra, men av en händelse fick jag tag i det danska målareförbundets tidning. I denna redovisades siffror för arbetslösheten inom målarkåren i Danmark. Den uppgick i februari månad i år till 20,6 % av dem som var anslutna. Denna siffra kan jämföras dels med den arbetslöshetssiffra vi har för målarna, som är 4,6 %, dels med medeltalet för arbetslösheten, som är 1,8 % här i Sverige.

I februari månad i år hade vi 60 000 flera sysselsatta än vi hade för ett år sedan, och det är främst kvinnorna som svarar för denna ökning.

Som sagt ligger vår arbetslöshet på en låg nivå. I februari i år hade vi 69 000 arbetslösa enligt statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökning. Det är den lägsta siffra som noterats för denna månad under hela 1970-talet.

Men det finns vissa andra siffror som inte är lika bra. Efterfrågan på arbetskraft har minskat. Likaså ligger antalet varsel om personalinskränkningar på en hög nivå sett i ett tioårsperspektiv. Likaså tenderar arbetslöshetstiderna att bli längre.

Det är mot den bakgrunden regeringen har vidtagit flera åtgärder för att uppehålla en hög beredskap inom arbetsmarknadspolitiken. I år har bl. a. följande åtgärder vidtagits för att stödja sysselsättningen inom industrier med svag order- och produktionsutveckling: lagerstöd, frisläppning av investeringsfonder och förstärkt stöd till företagsintern utbildning i olika former.

Regeringen föreslår och utskottet ställer sig enhälligt bakom en fortsatt hög beredskap genom att tillstyrka förslaget om 1 100 milj. kr. i påslag till olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Trots den låga arbetslösheten finns det vissa grupper som fortfarande har svårt att få fotfäste på arbetsmarknaden. Det är som vanligt de nytillträdande – i huvudsak ungdomar och unga kvinnor, kvinnor i allmänhet och de handikappade. Olika åtgärder har satts in för att underlätta dessa gruppers situation. En av de viktigaste gäller utbildningssidan.

Det finns i dag inom industrin många lediga platser, men det stora flertalet är av den art att yrkeskunskap erfordras. Nere i Småland var en arbetsgivare verkligen bekymrad för att han inte kunde få tag på tio yrkesarbetare. Han sade: "Om inte arbetsförmedlingen kan skaffa mig det folk jag behöver får jag lägga ner hela min rörelse."

Från denna utgångspunkt är det viktigt att utbildningen såväl inom det reguljära systemet som inom arbetsmarknadsutbildningen byggs ut. De förbättrade ersättningsbestämmelser som trädde i kraft vid årsskiftet bör vara till gagn för att göra utbildningen inom arbetsmarknaden mera attraktiv. De har haft effekt. Vi har i dag fler i arbetsmarknadsutbildning än någonsin tidigare. Även de förslag till förbättrade ersättningar till företag som vidareutbildar sin redan anställda arbetskraft och anställer ny under tiden bör medverka till en förbättring.

Utöver utbildningssidan har vidtagits och föreslås en rad åtgärder från regeringens sida för att ge de arbetslösa jobb. Jag skall inte räkna upp alla de insatser som gjorts, men låt mig bara nämna det ökade bidraget till kommunernas beredskapsarbeten – nu 75 % –, bidrag till beredskapsarbeten inom industrin och försöksverksamhet inom arbetsförmedlingen med speciella ungdomsförmedlare. Detta har införts på förslag från selsättningsutredningen och har verkligen haft effekt. Nu föreslår man ett ökat antal arbetsförmedlare och att denna försöksverksamhet skall pågå även i fortsättningen. I den proposition som vi nu behandlar föreslås obligatorisk anmälan om lediga platser. Detta skall införas till en början i tre län, men lagen skall gälla hela Sverige.

Dessa och andra åtgärder som jag tidigare nämnt har gjort att den svenska arbetsmarknadspolitikerna uppmärksammas ute i Europa. Många anser att den borde vara stilbildande när det gäller ländernas insatser för att bemästra lågkonjunkturen, ty det är ingen tvekan om att det måste vara politikernas uppgift att ordna samhället så att rätt till arbete ges åt alla. Men denna målsättning uppnår man icke med några slagord om än aldrig så vackra, utan det fordras direkta åtgärder.

Jag har redan nämnt att industrin efterfrågar arbetskraft, och de vet alla att inom den offentliga servicesektorn behövs förstärkningar på alla områden. Vi fattade i går beslut om en utbyggd barnomsorg, vilket med növärdighet medför en efterfrågan på arbetskraft. Men samma behov föreligger när det gäller sjuk- och åldringsvården. Sysselsättningsutredningen anser att man inom den offentliga sektorn fram till 1980-talet behöver planera för ytterligare 250 000 arbetsplatser. Det är mot denna bakgrund vi skall diskutera dagens och framtidens arbetsmarknadspolitik.

Herr talman! Efter dessa inledningsord skall jag nu gå över till utskottets betänkande. När jag i fjol stod här i talarstolen kunde jag konstatera att antalet reservationer var mindre än vanligt och att enighet rådde om de bärande principerna. Trots att antalet reservationer har stigit vågar jag nu göra samma bedömning om enighet i stort som då. Alla är överens om att det är samhället som skall bära ansvaret för en aktiv sysselsättningsplanering. I fjol hade de borgerliga icke någon gemensam reservation, men i år har de lyckats ena sig på tre punkter, vilket i sin tur har lett till att representanterna för socialdemokraterna och vänsterpartiet kommunisterna står som reservanter i dessa tre fall. Jag skall i mitt anförande närmare kommentera motiven för vårt ställningstagande. När det gäller övriga reservationer kommer andra företrädare för socialdemokratin att bemöta dessa.

I reservationen 3 är det fråga om ungdomens ställning på arbetsmarknaden. Jag har redan sagt att alla skall ha rätt till arbete. Det slår vi fast. Men vi är också medvetna om att det behövs särskilda åtgärder för ungdomen. Det har också vidtagits sådana. Staten har gått före genom att tidigare lägga anställningar inom verken och öka antalet praktikplatser. Även arbetsförmedlingarna har fått ökade resurser för detta arbete. Regeringen har haft överläggningar med såväl kommuner som enskilda företag för att planera en ökad sysselsättning för ungdomar såväl inom servicesektorn som inom industrin. Då kanske någon frågar sig var skiljelinjen går mellan utskottsmajoriteten och reservanterna.

Vi reservanter anser inte att riksdagen behöver ge regeringen till känna vad som står i sysselsättningsutredningens betänkande och i den särskilda skrivelse som sysselsättningsutredningen överlämnat till regeringen. Inte heller behöver påtalas det som redan finns förslag om i SIA-propositionen om samverkan mellan skola och näringsliv. Vi är övertygade om att man i kanslihuset har en diarietföring av inkomna skrivelser och att man vet vilka propositioner som läggs fram.

Utskottsmajoriteten gör det lätt för sig genom att tala om tillförsäkran

o. d., utan att komma med några konkreta förslag och ställningstaganden.

I reservationen 3 säger vi att man måste överväga att ge samhället ökade befogenheter och resurser för att bl. a. skaffa fram erforderligt antal arbets- och utbildningsplatser. Vad vi närmast tänker på är att förslaget om obligatorisk platsanmälan kan utökas till att avse obligatorisk platsförmedling och kanske kvotering till de arbetsplatser som har en personalsammansättning som inte motsvarar befolkningens. Om de borgerliga i utskottet är beredda att biträda ett sådant förslag, kan vi börja diskutera, och vi kanske kan komma ännu en bit på vägen till allas rätt till arbete. Men majoriteten i utskottet vill inte ge samhället dessa befogenheter.

Vi skall i dag även behandla utskottets betänkande om arbetsförmedlingarnas organisation. Vid detta betänkande har vi också en reservation angående de små företagens skyldighet att anmäla lediga platser. Vi framför där samma uppfattning som uttrycks i arbetsmarknadsministerns förslag, nämligen att denna skyldighet skall omfatta alla företag. De borgerliga föreslår undantag för de företag som har mindre än tio anställda. Är det ett sätt att ge ungdomar och andra som inte är attraktiva på arbetsmarknaden ökade möjligheter till jobb?

Den 19 mars hade vi här i riksdagen en stor debatt om ungdomsarbetslösheten. Som vanligt kom man in på de små företagens betydelse, och den vill jag inte på något sätt förringa. Herr Ahlmark sade bl. a.: "Bättre villkor för de mindre företagen är nödvändigt av ett par skäl. För det första ger de sysselsättning åt hundratusentals människor runt om i landet. De har ofta lättare än de stora företagen att ta hand om ungdomar med dålig utbildning."

Herr Åsling sade efter att ha talat om ungdomsarbetslösheten: "De många små företagen har i detta sammanhang en viktig position, eftersom de svarar för en decentraliserad och finmaskig näringsstruktur som ger ökad kontaktmöjlighet med närings- och arbetsliv för ungdomen". Jag kan helt instämma i denna beskrivning.

Men hur går detta vackra tal ihop med de borgerligas ställningstagande i inrikesutskottets betänkande nr 28? När det kommer till konkreta förslag att ge alla ungdomar och handikappade möjlighet att få kunskap om lediga platser, säger ni nej från de borgerliga partiernas sida. Och i detta fall är det fråga om 370 000 arbetstillfällen som ni undandrar anmälningsplikt. Jag har redan sagt att man löser inte denna fråga med slagord. Det krävs handling. Då är ni inte längre med på att fatta beslut.

Men det finns en annan aspekt på frågan om ungdomens inträde i arbetslivet. I tidningen Statsanställd, nr 12 för i år, finns en artikel med rubriken Visst finns det jobb för ungdom, men de är obekväma och "de har samhällsandan emot sig". I artikeln redovisar man att inom den statliga sektorn finns det 200 lediga jobb som postiljoner, telefonister, teletekniker, bangårds- och växlingsarbetare, vårdare och städare. Jag skall bara citera litet ur artikeln:

"De lediga jobben och arbetskraften passar inte ihop, säger Olle Hell-

sten på arbetsförmedlingens distriktskontor i Stockholm, sektionen för kommunikation etc. Det är inget nytt problem, det finns alltid lediga jobb och arbetslösa . . . Ibland ringer arbetsgivare och undrar var vi har våra arbetslösa egentligen, när de inte lyckats få en plats besatt!

Och många av de statliga jobben är bland dem som inte anses attraktiva. Postiljonjobben innebär t. ex. oftast packning, lastning och lossning, och bangårdsarbete hos SJ är bullrigt. Och arbetstiden inom både post och järnväg är förstås lika med skiftesgång.”

Hur skall vi komma åt dessa problem? Vad skall vi som politiker göra? Måste vi inte gå in och angripa arbetsmiljön, ändra inställningen till jobben? Lovar vi för mycket när vi talar om valfrihet och meningsfullhet? Jag har ingen lösning på problemen, men vi måste diskutera dem och på något sätt klara ut dem. Vilket samhälle vi än ordnar kommer det att finnas tunga, monotona och smutsiga jobb. De som arbetar inom dessa yrken måste få en ersättning som motsvarar arbetets art, de måste få ett inflytande över sin arbetssituation så att även de känner tillfredsställelse. Vi är på väg att lösa dessa problem. Men jag är övertygad om att mycket motstånd kommer att möta arbetarrörelsens strävan att demokratisera arbetslivet. Men den striden är vi emellertid beredda att ta.

Det är naturligt att den ungdom – som herr Henrikson påvisar i en av sina motioner – som blir erbjuden 500 kr. i månaden vägrar att ta ett sådant jobb. Vi skriver om denna motion att det måste ligga i arbetslöshetsförsäkringens utredningsdirektiv att verkligen se till att man inte underbetalar ungdomen och utnyttjar den situation som f. n. råder på arbetsplatserna.

Man kan också koppla ungdomens ställning på arbetsmarknaden dels till vår reservation nr 15 om anställningsvillkoret för handikappade, dels till centerpartiets och moderaternas reservation nr 22 om utvärdering av lagstiftningen om anställningstrygghet. Vi reserverar oss mot att anställningsvillkoret vid utbildning i företag av handikappade slopas. Den borgerliga majoriteten skriver: ”Utskottet vill emellertid understryka att utbildning förenad med anställning normalt är att föredra.” Men de vill ta bort anställningskravet för de handikappade i det här sammanhanget. Vad är det man säger? Jo, att för en handikappad är det inte normalt att få ett jobb på samma villkor som en annan person utan för att arbetsgivarna skall anställa dem måste vi införa särbestämmelser.

I reservationen 22 vill centerpartiet och moderata samlingspartiet ha en utvärdering av trygghetslagarna. De lindar in sin begäran med en massa vackra ord, men syftet måste ju vara att på något sätt mjuka upp dessa lagar. Man får ibland en känsla av att trygghetslagarna är skuld till alla de besvär vi i dag har på arbetsmarknaden. Men observera att sedan trygghetslagarna infördes har kvinnornas sysselsättning ökat, ungdomsarbetslösheten har gått ner, och antalet halvskyddade arbetsplatser har ökat. Har reservanterna från centerpartiet och moderata samlingspartiet någonsin frågat sig hur många äldre utslagna vi skulle haft

i dag om inte trygghetslagarna och anpassningsgrupperna varit tillämp-
liga? Vad skulle ni ha gjort med dessa? Det hade varit ett annat problem
för oss att ta itu med.

Det är klart att ingen lag är fullkomlig och att man ständigt måste
följa upp lagstiftningen. Det sker också i en arbetsgrupp inom arbets-
marknadsdepartementet. Vi tycker att den skall få fortsätta sitt arbete
för att se vilka ändringar som behöver vidtas, både i form av uppmjuk-
ningar och i form av skärpningar, för att ge de anställda trygghet i ar-
betslivet.

Också moderaterna står ensamma för en reservation, där de föreslår
att alla anställningar för personal under 25 år skall räknas som prak-
tikarbete. Vad får det för konsekvenser? Det innebär ju att den som
byter jobb i ungdomen aldrig kommer att omfattas av trygghetslagstift-
ningen. Det kan vara intressant att ta del av vad SACO/SR-tidningen
skriver om detta problem:

”Praktik har blivit ett modeord. Bristen på arbetserfarenhet bland ny-
examinerade kombinerat med en stor arbetslöshet bland de nyexami-
nerade från universiteten har gjort att praktikplatser har blivit något av
ett Columbi ägg.

I takt med den försämrade arbetsmarknaden har allt fler nyexaminerade
fått nöja sig med ett praktikarbete som första anställning. ’Praktikanten’
har ofta satts in i ett reguljärt arbete som benämnts praktik och har
därmed förlorat anställningstryggheten och fått en lägre lön än vad som
är normalt för arbetet.”

Jag tycker att herrar moderater någon gång skulle tänka på detta. De
klandrar redan de nuvarande bestämmelserna – hur skulle det inte bli
om riksdagen bifölle deras reservation?

Den sista reservation som jag skall beröra gäller det av den borgerliga
utskottsmajoriteten tillstyrkta förslaget om kombination av introduk-
tionsstöd och bidrag med 15 kr. i timmen till företagsutbildning. Den
aktuella samordningsföreskriften trädde i kraft vid det senaste årsskiftet,
och några erfarenheter av den har ännu inte vunnits.

Vad är det man vill? Jo, att ett företag utöver 15 kr. skall få ett ytter-
ligare bidrag så att beloppet uppgår till 20 kr. eller däröver. I reservationen
14 yrkar vi avslag på det motionsförslag som ligger till grund för ut-
skottsmajoritetens skrivning.

I Dagens Nyheter av den 21 oktober 1975 fanns en artikel med över-
skriften ”Fyrtio sorters sysselsättningsmedicin”. Ja, det är vad vi hade
då för att dels komma till rätta med den regionala obalansen, dels klara
sysselsättningen. Om artikeln skulle skrivas i dag, skulle den gälla en
ytterligare utökad samhällelig medicinlista till företagare. Jag skall räkna
upp några bidragsformer: bidrag för äldre arbetskraft, utbildningsbidrag
i stödområdet, hjälp att utbilda arbetsledare, bidrag för kvinnor i
mansjobb, bidrag för män i kvinnojobb, bidrag för utbildning av anställda
m. m.

Vi kan ju inte stapla bidragen på varandra. Det kan ju inte vara me-

ningen att staten skall betala lönen och företagaren skall inhösta vinsten. En avvägning i stimulansen måste te sig naturlig.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till reservationerna 3, 14 och 15 och i övrigt till utskottets förslag. Socialdemokraternas inställning till övriga frågor i detta ärende kommer att redovisas senare under debatten.

Herr GRANSTEDT (c):

Herr talman! När det gäller de arbetsmarknadsfrågor som vi nu skall behandla har centern presenterat sin grundsyn i bl. a. partimotionen 1975/76:2135. Där presenterar vi i 14 punkter vår uppfattning om vilka grundläggande mål som bör karakterisera arbetsmarknadspolitiken.

Förutom partimotionen 2135 behandlas i betänkandet inte mindre än 19 stycken motioner som antingen är rena centermotioner eller också flerpartimotioner där även centerpartister har medverkat. Jag tror mig kunna säga att den stora mängden motioner i det här fallet är ett bevis på vilken stor vikt vi tillmäter dessa frågor. Partimotionen kommer att behandlas i flera sammanhang, men huvuddelen av den behandlas i det här betänkandet.

En av de saker som vi tar upp i partimotionen är den övergripande inriktningen på arbetsmarknadspolitiken. För oss är det ett självklart krav att en grundläggande målsättning för arbetsmarknadspolitiken skall vara att skapa goda förutsättningar för en regional balans i landet. Det går inte att förneka att arbetsmarknadspolitikens inriktning och utformning spelar en mycket stor roll för samhällsstrukturens utveckling. Det är mycket stora resurser som vi satsar på arbetsmarknadspolitiken i Sverige i dag, och den har ju som ändamål just att påverka arbetsmöjligheterna och arbetskraftens fördelning i landet.

Hittills måste man dock tyvärr konstatera att arbetsmarknadspolitiken i många sammanhang har haft en centraliserande effekt. Man har i stor utsträckning i stället för att flytta arbetsplatserna dit där arbetskraften finns valt att flytta arbetskraften dit där arbetsplatserna redan finns. Vi tycker att detta är en felaktig inriktning. Det måste vara arbetsmarknadspolitikens uppgift att stödja sysselsättningen i de områden i landet där arbetsmarknaden är svag. Det måste vara ett övergripande mål för arbetsmarknadspolitiken att försöka tillförsäkra människorna arbete på de platser i landet där de bor och där de vill bo. Arbetsmarknadspolitiken måste också ha som ambition att skapa möjligheter att höja sysselsättningsgraden även i t. ex. glesbygdslänen. Målsättningen bör naturligtvis vara att möjligheterna att få arbete skall vara något så när likartade över hela landet.

Jag tycker att den socialdemokratiska reservationen när det gäller möjligheterna att kombinera introduktionsstöd och utbildningsstöd är på något sätt belysande för socialdemokraternas njudda attityd i sådana här sammanhang. Det är att notera att den reservationen riktade sig emot bifall till en socialdemokratisk motion – en motion av socialdemokratiska

ledamöter som kommer från landsdelar där man upplever de här problemen på ett konkret sätt.

Vi har som bekant konjunkturvariationer i vårt land, och det är helt klart att arbetsmarknadspolitiken måste syfta till att utjämna konjunkturvariationernas effekt på arbetsmarknaden så långt som möjligt. Men vi har väl ändå en erfarenhet av att åtgärder för att möta konjunkturförändringar har en tendens att komma sent ibland och av den anledningen inte kan fullfölja sitt syfte så som man skulle önska. Därför har vi sagt att det är riktigt att ha en ständig beredskap. Det skall alltså finnas ett färdigt utarbetat åtgärdsprogram, vilket med kort varsel skall kunna sättas in för att möta konjunkturvariationerna. Vid utformningen av ett sådant program måste särskild hänsyn tas till det faktum att lågkonjunkturerna ofta drabbar glesbygdsdelarna av vårt land hårdast, medan högkonjunkturerna ofta går de landsdelarna förbi. Utskottet har inte velat ansluta sig till de här principiella tankegångarna från centern, och vi har därför varit tvungna att framföra dem i en reservation. Jag ber här att få yrka bifall till reservationen 1 vid utskottets betänkande.

Ett mycket viktigt ämnesområde som tas upp i betänkandet gäller ungdomsarbetslösheten. Ungdomarna utgör en särskilt utsatt grupp på arbetsmarknaden. Det är fråga om människor som kommer direkt från utbildningen och som alltså inte kan redovisa någon yrkeslivserfarenhet när de skall söka jobb. Hos många arbetsgivare finns det en väldigt klar tendens att kräva en sådan yrkeslivserfarenhet. Jag tror också att man kan konstatera att trygghetslagarna har skärpt den tendensen. De har medfört att arbetsgivarna nu ställer större krav på att få veta vad det är för människa som söker arbete och vad vederbörande kan åstadkomma på en arbetsplats. Men de som kanske inte varit på en arbetsplats tidigare kan inte visa upp vad de har åstadkommit och vad de kan åstadkomma, och det gör att de har mycket svårare att få jobb. Detta har lagt grunden till en arbetslöshet bland ungdom som är vida större än bland arbetstagare i allmänhet.

Konsekvenserna av ungdomsarbetslösheten är också särskilt allvarliga. Att lämna sin utbildning och sedan hamna i något slags tomrum, där man upplever att ens arbetsinsatser inte efterfrågas, är en fruktansvärd situation för en ung människa. Det är en situation som kan innebära en allvarlig knäck för självkänslan, en situation som kan vålla bestående sociala problem. För de allra flesta ungdomar blir kanske den här arbetslöshetssituationen kortvarig, och då är konsekvenserna inte så svåra, men det finns alltid en grupp ungdomar som inte lyckas få sysselsättning under denna korta tidsperiod. Det är de som löper risken att perioden av arbetslöshet blir början till en serie sociala problem av olika slag. Många ungdomar blir praktiskt taget utslagna på arbetsmarknaden innan de egentligen någonsin har kommit in där.

Den relativt höga ungdomsarbetslösheten och det faktum att de sociala konsekvenserna av den är särskilt allvarliga gör det nödvändigt att samhället vidtar speciellt kraftiga åtgärder för att råda bot på just den ar-

betslösheten. I vår partimotion har vi sagt att samhället måste engagera sig i varje ung människas sysselsättningssituation. Samhället måste alltså känna ett ansvar för att följa upp den unga människans situation och se till att han eller hon kan få antingen vidareutbildning eller ett jobb eller praktik i någon form. Ingen skall behöva gå sysslolös.

Vi vet att utbildningsfrågorna är väldigt viktiga i de här sammanhangen. En mycket stor del av de ungdomsarbetslösa är det därför att de saknar den utbildning som efterfrågas. Det gör att en viktig del av samhällets åtgärder måste vara att kontakta arbetslösa ungdomar och erbjuda dem den vidareutbildning som kan leda till att de därefter får jobb.

Men det är också viktigt att man skapar bättre kanaler för förmedlingen mellan arbetsmarknaden och de unga. De särskilda ungdomsförmedlingar som har inrättats är ett gott exempel på åtgärder i den riktningen.

Utskottet har sagt att samhället måste engagera sig i varje ung människas sysselsättningssituation och tillförsäkra de unga antingen arbete eller utbildning i någon form. Detta har av någon märklig anledning socialdemokraterna reserverat sig emot, trots att utskottet sade ungefär samma sak förra året. Jag vet inte vad det är som har gjort att socialdemokraterna, som förra året var beredda att uttala sig för detta, i år inte längre är det. Jag tyckte att utskottets vice ordförande i sitt anförande här för en stund sedan redovisade något av den obotfärdiges förhinder. Det var förfärligt så svårt det var att ta sig an de ungas situation. Här är det fråga om vilken ambitionsnivå samhället visar. Jag har för min del alltid trott att socialdemokraterna hade den här ambitionen. Jag hade inte kunnat tänka mig att vi skulle behöva lotta om en sådan fråga. Men, som sagt, av någon märklig anledning är situationen den.

En viktig inkörsport för unga människor till arbetsmarknaden är naturligtvis beredskapsarbeten i olika former och praktikarbeten, som kan ge den yrkeslivserfarenhet som är så väsentlig. Vi har tidigare krävt att kommuner som ordnar sådana beredskapsarbeten skulle få 75 % i statsbidrag. I höstas var detta någonting fullständigt otänkbart för socialdemokraterna. I allmänna diskussioner var inställningen densamma också tidigt i vintras. Men nu är det plötsligt höjden av arbetsmarknadspolitisk visdom att ge dessa 75 % i statsbidrag. Jag tycker att det är glädjande att socialdemokraterna och regeringen har tagit sitt förnuft till fånga på den här punkten. Även om vi inte i riksdagen fick bifall till vårt förslag – som fördes fram av centern och folkpartiet – har vi fått bifall i efterhand av regeringen, och det är glädjande.

Men det är klart att det är viktigt för unga människor att få sysselsättning inte bara inom den offentliga sektorn utan också inom det privata näringslivet. I en centermotion framförs kravet att man i princip skall ge samma stöd till beredskapsarbeten inom den privata sektorn. Regeringen kom med ett förslag som lät som om man också var inne på den tanken. Vi fick nämligen höra att regeringen var beredd att ge 75 %

i statsbidrag också till beredskapsarbeten inom den privata sektorn. Det lät ju alldeles utomordentligt, ända tills man började se på vad regeringens förslag verkligen innebar. Det innebar 75 % i statsbidrag förvisso, men maximalt 8 kr. per timme plus 2 kr. som ett introduktionsstöd.

Vad betyder detta? Jo, det betyder att om arbetsgivaren betalar sin anställda något så när hyggligt, blir det inga 75 % i statsbidrag. Man kan säga att regeringens förslag innebar 75 % statsbidrag under förutsättning att arbetsgivaren betalar en tillräckligt låg lön till den han anställer, medan de arbetsgivare som betalar rejäla praktikantlöner får räkna med att ju bättre praktikantlön de betalar, desto sämre relativt sett blir statsbidraget.

Detta är naturligtvis ett alldeles orimligt sätt att gå till väga. Vi har också i utskottet drivit linjen att man i princip skall tillämpa samma regler för statsbidrag till den privata sektorn, till näringslivet, som de som gäller för kommunerna, dvs. 75 %, och att dessa 75 % skall utgå också till arbetsgivare som ger sina praktikanter hyggligt betalt.

Jag vill därför yrka bifall till reservationen 7.

Ett annat viktigt ämnesområde som behandlas i detta betänkande gäller de handikappade. Men de frågorna kommer senare under den här debatten att behandlas av herr Rämngård, så jag skall inte gå in närmare på dem. Jag vill bara när det gäller sysselsättningsfrågorna konstatera att det allra viktigaste trots allt är att se till att man får fler arbetstillfällen. Det här har behandlats ganska utförligt i en interpellationsdebatt tidigare, och jag skall inte gå in på några detaljer. Men det är helt klart att näringspolitiken, sysselsättningspolitiken, de åtgärder som ger företagen förutsättningar att skapa nya jobb, trots allt är det allra viktigaste. Finns det inga jobb att fördela – ja, då kan vi göra ungefär vad som helst på arbetsmarknaden, men vi får inte ut människorna på den öppna arbetsmarknaden i varje fall.

Herr talman! Jag vill avsluta med att yrka bifall till reservationerna 1, 7, 21 och 22 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Granstedt sade att socialdemokraterna har ändrat uppfattning sedan i fjol. Nej, de som ändrat uppfattning är centerpartisterna, för de var inte med på folkpartiets reservation i fjol. Och vad begärde vi då? Jo, vi begärde att sysselsättningsutredningen skulle ta upp de här frågorna med förtur, och det har sysselsättningsutredningen gjort. Förslag föreligger och remissbehandlas, och åtgärder har redan – precis som herr Granstedt själv sade – initierats på grundval av förslagen.

När det gäller frågan om samarbete mellan skola och näringsliv vill jag bara läsa in i protokollet vad utskottet skriver på s. 19 och 20 i betänkandet:

”Sedan motionerna väcktes har regeringen i propositionen 1975/76:39 om skolans inre arbete lagt fram förslag med syfte att underlätta ungdomarnas övergång mellan skola och arbetsliv. Det förordas sålunda en

systematisk uppföljning av ungdomar som inte går vidare till gymnasieskolan eller som avbryter studierna i gymnasieskolan. Avsikten med uppföljningen skall vara att ge alla ungdomar en möjlighet till arbete eller utbildning, och verksamheten skall bygga på ett nära samarbete mellan skola, socialförvaltning och arbetsförmedling. I de fall arbetsplaceringar är aktuella, skall arbetsförmedlingen ha ansvar för kontakten med ungdomarna tills arbete har kunnat ordnas. Propositionens förslag överensstämmer på den punkten med den pågående försöksverksamheten med intensifierad arbetsförmedling. Vidare förordas i propositionen en utbyggnad av den uppsökande studie- och yrkesorienteringen. För samverkan mellan skola och arbetsliv inrättas lokala och regionala planeringsråd. Denna samverkan skall bl. a. gälla praktikfrågor, och man skall också planera och följa den uppsökande studie- och yrkesorienteringen.”

Det är alltså detta som vi anser redan är på gång. Och när det gäller sysselsättningsfrågorna tror jag, herr Granstedt, att man åtminstone bland de äldre inte har någon som helst tilltro till de borgerliga. Jag har upplevt en borgerlig regering – det har inte herr Granstedt gjort.

Herr Granstedt tar upp frågan om vad som behövs för sysselsättningen och talar om arbetsmarknadspolitik och näringspolitik. Låt mig också säga: Vi behöver ha en energipolitik i det här sammanhanget. Det kanske vore någonting som man skulle diskutera.

Herr GRANSTEDT (c) kort genmäle:

Herr talman! För att börja med slutet, så skulle jag med stort nöje sätta i gång en energipolitisk debatt med herr Fagerlund, eftersom det är frågor som intresserar mig i allra högsta grad. Men då vi har ledamöter här i riksdagen som kanske vill åka hem så småningom i dag skall jag inte ta upp den debatten, hur frestande det än skulle vara.

När det gäller socialdemokraternas inställning till vårt krav på att samhället skall tillförsäkra ungdomen antingen utbildning i någon form eller arbete måste jag säga att den blir egentligen mera mystisk ju längre herr Fagerlund talar. Vad vi säger i utskottsbetänkandet är ju att samhället skall hålla kontakt med ungdomarna, följa upp deras situation och se till att de erbjuds antingen utbildning eller sysselsättning. Mot det här reserverar sig socialdemokraterna.

Sedan ställer sig herr Fagerlund upp och läser innantill ur det avsnitt av utskottsbetänkandet där det talas om SIA-propositionen. Jag tycker att det han läste upp är väldigt bra. Men eftersom herr Fagerlund inte är beredd att gå med på just den typen av yrkanden, när de ställs i utskottet, måste det i rimlighetens namn bli så att herr Fagerlund yrkar avslag på de förslag som framförts i SIA-propositionen. Herr Fagerlund yrkar ju i sin reservation avslag när de förslagen ställs i motioner från centerpartiet och folkpartiet. Jag kan inte begripa hur herr Fagerlund och hans partikamrater kan yrka avslag på våra motioner men tillstyrka när samma förslag kommer i en proposition. Visserligen sägs det att det är – eller har varit – en princip i riksdagen att avslå motioner och

att tillstyrka propositioner, men om det finns samma krav i propositionerna och motionerna, så tycker jag att de också bör behandlas på samma sätt. Annars har man drivit principrytteriet väl långt. Eller är det kanske trots allt så, att herr Fagerlund kommer att yrka avslag på de krav i SIA-propositionen som han här läste upp, återgivna i utskotts-betänkandet? Det vore i så fall det enda konsekventa med hänsyn till den reservation som herr Fagerlund här yrkade bifall till.

När det sedan gäller sysselsättningsfrågorna tror jag inte att man tillför sysselsättningsdebatten speciellt mycket genom att hänvisa till regeringar i en förfluten tid. Vad som är meningsfullt är att diskutera vilka konkreta åtgärder som i dag är väl ägnade att öka antalet sysselsättningstillfällen i vårt land. Och den debatten blir inte bättre av att man drar upp historiska dimridåer.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Om herr Granstedt blev överraskad av mina uttalanden i debatten, så är jag ännu mer överraskad av herr Granstedts senaste inlägg. Vad är det nämligen vi strider om? Jag sade redan i mitt första anförande att vi tycker det är onödigt att tala om för regeringen vad regeringen har skrivit i SIA-propositionen och vad sysselsättningsutredningen har sagt. Det är om det striden står, ingenting annat. Jag tyckte det var viktigt att här tala om att förslagen som vi skrev om i följ och som har beretts i SIA sammanfaller med vad som finns i motionerna, och vi tycker därför inte att de behöver skickas till regeringen.

Sedan förstår jag mycket väl, herr Granstedt, att de borgerliga partierna aldrig är intresserade av att diskutera historia. Jag skall inte heller fortsätta den diskussionen. Men historien finns, och den kan man dokumentera.

Herr GRANSTEDT (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag råkar vara mycket intresserad av historia, herr Fagerlund, men jag inbillar mig inte att vi löser aktuella sysselsättningsproblem genom att diskutera historia här i riksdagen.

Vad sedan beträffar reservationen 3 så yrkar man i den att riksdagen avslår motionerna 1975/76:652 och 1975/76:2135 i vad gäller de punkter som här har berörts. Det är alltså det yrkandet herr Fagerlund har. Och vad är det herr Fagerlund yrkar avslag på? Jo, det är de krav som vi har ställt att man skall engagera sig i de ungas situation och följa upp den, att man skall tillförsäkra de unga utbildning eller arbetstillfällen. Det vill herr Fagerlund avslå. Och om han sedan vill tillstyrka samma krav i annat sammanhang, så kan jag bara konstatera att det är ett konsekvent handlande.

Herr NORDGREN (m):

Herr talman! Arbetet intar en central plats i varje människas liv – även om undantag tyvärr finns. I yrkesverksam ålder tillbringar vi en mycket stor del av vår aktiva tid på arbetsplatsen. Det är därför naturligt

att frågor rörande människans situation i arbetslivet och på arbetsmarknaden är av stor vikt för den enskilda människan.

Inom moderata samlingspartiet anser vi att frågor som rör villkoren i arbetslivet så långt möjligt bör avgöras i samförstånd mellan arbetsmarknadens parter. Det är dessa som sitter inne med sakkunskap och har de största förutsättningarna att anpassa reglerna till de variationer som råder mellan olika branscher och mellan stora och små företag. Inom de mindre företagen förekommer i regel ett naturligt samråd mellan företagsledare och anställda inom företaget.

Att vi uppställer samverkan och förhandlingar som den lämpligaste vägen att nå ändamålsenliga lösningar betyder naturligtvis inte att vi inte inser nödvändigheten av lagstiftningsåtgärder inom vissa områden på arbetsmarknaden. Sådana åtgärder är nödvändiga när det inte går att uppnå överenskommelse på frivillighetens väg.

Riksdagen har under de senaste åren beslutat om flera sådana lagar t. ex. den s. k. trygghetslagen, lagen om ledighet för studier, och lagen om undervisning i svenska för invandrare. Andra sådana åtgärder är utformningen av gymnasieskolans yrkestekniska undervisning, slopande av "taket" på sociala avgifter m. fl.

Vi har, som jag redan framhållit, ingenting emot lagstiftning i de fall man inte kan komma överens, men vi anser att lagstiftningens utformning och konsekvenser noga skall övervägas och utredas innan förslag framläggs, så att nya lagar inte drabbar vissa grupper av företag eller arbetssökande på arbetsmarknaden hårdare än andra. De nya lagarna får inte heller skära sig med andra, redan beslutade lagar. Jag tänker bl. a. på ungdomar, kvinnor, äldre och handikappade, som just berörts i det föreliggande betänkandet. Utformningen av en del lagar har försämrat deras möjligheter.

Lagar och bestämmelser på arbetsmarknadsområdet – såväl befintliga som nya – bör enligt moderata samlingspartiet så justeras resp. utformas så, att de skapar ett klimat som stimulerar till utveckling av befintliga och startande av nya företag, såväl stora som små. Full sysselsättning förutsätter stabila företag i ett ekonomiskt klimat som stimulerar till företagande och utveckling. Lönsamma, seriösa företag med god skattekraft utgör den nödvändiga grunden för att vi på framtidens arbetsmarknad skall kunna skapa arbete åt alla och vidta de förbättringar i arbetsmiljön som inte bara vi i moderata samlingspartiet utan jag förmodar samtliga här i kammaren önskar.

En annan förutsättning för framgångsrik verksamhet för såväl företag som myndigheter är tillgången på ett visst rörelsekapital. Möjligheterna till dylikt har i viss mån förbättrats för företagen och stora belopp anslagits till verk och myndigheter.

Minst lika viktigt är det att rörelsekapitalet används på det mest effektiva sättet. Tyvärr är vi inom moderata samlingspartiet och även inom näringsorganisationerna inte övertygade om att så är fallet med de stora belopp som satsas på t. ex. statlig verksamhet. Vi tror att bättre resultat

skulle kunna ernås inom vissa områden, t. ex. inom det område som här diskuteras, nämligen arbetsmarknadsutbildningen.

Efter dessa inledande ord ber jag att få kommentera vissa delar av det föreliggande betänkandet om arbetsmarknaden jämte de till detsamma fogade 22 reservationerna, det femtiotal motioner som behandlas i betänkandet, m. m. Andra delar kommer fru Margaretha af Ugglas och herr Gumnar Oskarson att kommentera.

På s. 10 och i betänkandet behandlas moderata samlingspartiets partimotion nr 2033 och herr Strindbergs m. fl. motion nr 1899. I båda dessa krävs en utvärdering av arbetsmarknadspolitiken.

Trots att miljardbelopp satsades på arbetsmarknadsutbildning under det gångna året har vi alltså en betydande arbetslöshet, speciellt bland ungdomen. Enligt statistiken har ungdomsarbetslösheten under de senaste månaderna sjunkit från 36 000 till 26 000. Normalt sett borde kostnaderna då också totalt ha minskat, men så är inte fallet. I stället begärs en höjning med ytterligare ca 1 miljard kronor. Den kan möjligen förklaras med att åtskilliga tusental ungdomar placeras i arbetsmarknadsutbildning, ca 10 000, i kommunala arbeten, något över 5 000, och på praktikplatser i statliga verk, ca 4 000. Det kan enligt vår mening ifrågasättas om det är rätt använda insatser.

På riksdagsrevisorernas uppdrag har revisordirektör Marsh utfört en granskning av bl. a. arbetsmarknadsutbildningen. I slutorden i granskningspromemorian finner han anledning påpeka bl. a.: "Åtminstone två negativa effekter har visat sig vara för handen. Den ena är att de flesta arbetsmarknadsutbildade inte erhållit anställning i det yrke till vilket de utbildats, i nästan alla fall inte heller i sitt gamla yrke. --- Den andra negativa effekten består i att så många av de yrkesmässigt arbetsmarknadsutbildade några år efter utbildningens slut inte heller bor i den ort de helst skulle vilja bo." Detta bekräftas också i granskningsmannens, Sten Kjellmans, promemoria nr 9/1975.

Detta, herr talman, stärker moderata samlingspartiets begäran om en utvärdering av arbetsmarknadspolitiken.

Vid en sådan utvärdering bör, herr Fagerlund – som själv inte hade några förslag till lösning av problemen – bland andra frågor tas upp frågan om villkor för utbildning inom näringslivet såsom lärlingsutbildning och utbildning i företagsskolor samt en effektivare yrkesutbildning inom skolans ram, inom de yrkestekniska linjernas ram.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 2.

I detta sammanhang vill jag gärna rikta en fråga till regeringens talesmän, herr Fagerlund eller eventuellt herr arbetsmarknadsministern själv, om jag får besvara honom: Vilka åtgärder har regeringen vidtagit med anledning av riksdagens beslut i höstas att hos regeringen begära förslag beträffande översyn av lärlingsutbildningen med anledning av motionen 1975:1393 av herr Olsson i Järvsö och mig? I motionen hemställdes om en översyn av lärlingsutbildningen samt förslag om upp-

justering av anslaget till lärlingsutbildning snarast. Utskottet tillstyrkte enhälligt förslaget och riksdagen följde utskottet. Min fråga är alltså: Vad har hänt i det ärendet?

Jag övergår nu till att tala om reservationen 10. För undvikande av alla missförstånd och med tanke på herr Fagerlunds tidigare inlägg vill jag deklarerera vad herr Oskarson och jag har uttryckt i inledningen till vår reservation, nämligen att lagen om anställningsskydd i stort sett har varit ett positivt inslag i svenskt arbetsliv. Detta hindrar emellertid inte att lagen har fört med sig vissa problem. Det är dessa som vi i år liksom tidigare vill peka på för att få dem lösta. Särskilt hårt drabbade är, som herr Granstedt också kraftigt betonade, de nytillträdande på arbetsmarknaden såsom kvinnor och ungdomar. Även de äldre har stora svårigheter. Det har som bekant verifierats från många håll. Även arbetsmarknadsministern har indirekt erkänt problemet då han i samband med förslaget om beredskapsarbeten för ungdomar satt § 5 i trygghetslagen ur spel.

Även arbetsförmedlarna har givit uttryck för samma uppfattning. I tidningen Arbetsmarknaden nr 3/1976 har en arbetsförmedlare sagt följande: "Trygghetslagarna har försvårat för ungdomarna; tidigare var det lättare att få in en fot på ett företag." Detta yttrande återfinns i en artikel med rubriken "Svårare för ungdomen när trygghetslagarna kom".

Vi är inte bara övertygade om utan vi vet att många mindre och medelstora företag är besjälade av önskan och vilja att hjälpa arbetslösa ungdomar. Trygghetslagens § 5 med det tvång som följer av denna medför att många företagare drar sig för att anställa ungdomar. Företagarnas villighet att anställa dessa ungdomar skulle öka betydligt om svårigheterna att tolka vad som är praktik skulle försvinna. Det har gått så långt när man diskuterat denna paragraf med jurister att organisationer har sett sig nödsakade att varna sina medlemmar för att anställa ungdomar i praktiktjänst.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen 10.

Mot bakgrund av vad jag här anfört finner jag det väl motiverat att det i enlighet med yrkandet i moderatmotionen även sker en granskning av effekterna av de s. k. trygghetslagarna med avseende på möjligheterna för ungdom, kvinnor, handikappade, äldre och s. k. svårplacerad arbetskraft att få arbete på den öppna arbetsmarknaden.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall även till reservationen 22.

Herr talman! Jag förstår att min taletid nu är ute, och jag hade inte heller tänkt säga någonting ytterligare i detta inledningsanförande. Det finns emellertid anledning att något kommentera vad herr Fagerlund sade till mig i sitt anförande. Herr Fagerlund berörde även nästa ärende på föredragningslistan, inrikesutskottets betänkande nr 28, men i det avscendet kommer herr Oskarson att kommentera vad herr Fagerlund sade.

Herr Fagerlund nämnde att det i Småland, som med den äran är ett småföretagarlandskap, finns en småföretagare som till herr Fagerlund

sagt att han behövde nyanställa tio personer; om han inte kunde göra det var han tvungen att lägga ned sitt företag. Det finns många sådana fall. Det gäller kanske inte att anställa precis tio personer, men det finns många mindre och medelstora företag som allttjämt vill ha kvalificerad arbetskraft men som inte kan få det, trots att vi har en relativt stor arbetslöshet, i varje fall bland ungdomen. Vad beror det på, herr Fagerlund? Det beror enligt min uppfattning på att det inte fanns en bättre planering av yrkesutbildningen under 1960-talet. Vi anser att regering och riksdag tidigare borde ha tänkt på detta och förberett det på ett bättre sätt. Det är nu hög tid att ändra på detta förhållande, och riksdagen tog åtminstone ett steg i rätt riktning i höstas. Jag hoppas att jag kommer att få svar på den fråga som jag därvidlag ställde.

Sedan sade herr Fagerlund att ungdomen vägrar att ta ett arbete för 500 kr. i månaden. Jag håller med herr Fagerlund om att det är en otrevlig underbetalning. Men hur kommer det sig då att de ungdomar som går på den sociala linjen och tar praktikanställning på ett barndaghem inte heller får mer än 500 kr. i månaden, vilket även de tycker är orättvist? Här är det ändå fråga om en statlig resp. kommunal angelägenhet. Borde inte stat och kommun också betala kollektivavtalsenlig lön eller motsvarande? Man får förstå ungdomen och deras berättigade krav även i dessa fall.

Herr talman! Det finns mer att tillägga, men min anmälda tid är säkerligen ute.

I detta anförande instämde herr Strindberg (m).

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Nordgren tog upp trygghetslagarna. Jag sade i mitt inledningsanförande att vi har fått 140 000 fler kvinnor i anställning nu än före trygghetslagarna. Vi har fler ungdomar – det säger herr Nordgren själv – och fler handikappade i arbete.

Det är tur att inte alla företagare är med på den här valsen om trygghetslagarna. Herr Nordgren säger att det finns organisationer som varnar sina medlemmar för att anställa folk på grund av trygghetslagarna. Jag blir nästan chockad över en sådan upplysning i det här sammanhanget.

Hur man skall klara ungdomsarbetslösheten om man gör på det sättet skulle det verkligen vara intressant att höra.

Frågorna om yrkesutbildningen och om industriarbetets status har herr Nordgren och jag diskuterat många gånger här i kammaren så det behöver vi inte göra i dag. Jag vet kanske vad det beror på att inte ungdomen vill ta dessa arbeten, och jag försökte också säga att vi måste förbättra arbetsmiljön, lönerna o. d. för att få de här jobben attraktiva.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Det är alldeles riktigt, herr Fagerlund, att ungdomsarbetslösheten har sjunkit. Men vad beror det på?

Jag angav med siffror var ungdomarna är sysselsatta – och det är inte alla gånger i arbeten som de själva vill ha när de går ut och söker jobb. Och i många fall blir det inte heller den fortbildning som de egentligen önskar.

Jag tror inte att det är angeläget för ungdomar att, som nu tyvärr sker, städa och sköta liknande arbetsuppgifter vid en del statliga eller kommunala arbetsplatser.

De ungdomar som i dag söker sig ut på arbetsmarknaden har i regel fått en viss yrkesteknisk utbildning. De vill komma ut och skaffa sig erfarenhet av arbetslivet. Det är det de söker för att så småningom få en ordentlig anställning.

Det andra problemet som herr Fagerlund tog upp gällde att det finns ungdomar som inte vill ta vilket jobb som helst. Men den frågan gäller lika mycket oss äldre som inte uppskattar hederligt arbete på rätt sätt vad det än är. Där finns det också en uppgift att ta itu med i stället för att klassa ner vissa arbeten och, vilket tyvärr sker i många sammanhang, kritisera och fördöma värdet av näringslivet och dess uppgifter i samhället.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är någonting som haltar i herr Nordgrens resonemang här. Dels säger han att företagen vill ha utbildad arbetskraft. Dels säger han att AMU-utbildningen, där ungdomar har tagits in, inte är någonting positivt i det här sammanhanget.

När det gäller att uppskatta eller nerklassa yrkesarbete måste jag säga att herr Nordgren aldrig har hört mig klassa ner något arbete. Jag är själv gammal yrkesarbetare och jobbare och anser inte att det är något fel med sådant arbete. Vad jag avsåg var yrkesarbetets sociala status, att en jobbare inte har samma trygghet i anställningen, inte samma löneförmåner och alltihop detta, vilket företagen i dag får lida för.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag sade i mitt inledningsanförande – och jag betonade det särskilt för att herr Fagerlund inte skulle tro något annat – att vi inte är ute efter att riva upp några trygghetslagar. De är värdefulla i arbetslivet – det är inte tu tal om det – men det finns paragrafer i den s. k. trygghetslagen som, tyvärr måste jag säga, hindrar många i varje fall mindre företagare och jag tror även större företag och kommuner från att våga anställa ungdomar i praktiktjänst. De vågar inte ta in ungdomar i praktiktjänst under sex månader därför att för det första vet de inte om de under den tiden kan utbilda ungdomarna för de arbetsuppgifter det gäller och för det andra vet de inte om de har sysselsättning för så många i fortsättningen. Vi vet hur det är med konjunkturerna. Vad gör man då? En sådan här paragraf hindrar företagen att anställa praktikanter trots att det skulle vara både i deras eget intresse och i samhällets intresse att göra det.

Jag tror inte att vare sig herr Fagerlund eller jag vill stifta lagar som medverkar till att företag förr eller senare måste läggas ned på grund av ekonomiska problem.

Herr Fagerlund minns alldeles säkert det första arbetsdomstolsutslaget, där bl. a. trygghetslagen medverkade till en konkurs och friställning av de övriga arbetarna därför att en försäljare, som misskött sig, hade avskedats och företaget dömdes att utbetala ett ganska högt belopp. Företaget kunde inte klara detta och resultatet blev att rörelsen måste läggas ned. Därmed försvårades situationen även för de andra anställda.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Jag blev litet smått överraskad när herr Fagerlund inledningsvis nämnde vissa ting. Det är ju så att herr Fagerlund, som är jordnära och talar fängslande, har riksdagens öra och därför viftade man något med öronen, om uttrycket tillåtes, när herr Fagerlund återgav alla uppgifterna i Dagens Nyheter – 40 stycken – om olika stödåtgärder till företagen. Och, menade herr Fagerlund, sedan den redogörelsen lämnades i Dagens Nyheter har en hel rad andra stödåtgärder kommit företagen till del.

Det är allmänt bekant att företagen i det här landet är de största understödstagare vi har. Det rör sig numera om närmare 11 miljarder som man plockar ut från skattebetalarna. Herr Fagerlunds redogörelse var särskilt intressant därför att vi från vpk faktiskt har varit ensamma om att i denna riksdag och från denna talarstol räkna upp alla de stödåtgärder som företagarna beviljats i det här landet.

Om herr Fagerlunds uppträdande i dag är vårens första svala är jag beredd att vara den förste att uttala min glädje. Kanske det är ett uttryck för att socialdemokratin i Sverige nu tycker att denna stödverksamhet gått så långt att man måste ta sitt förnuft till fånga. För all den stödverksamhet det här är fråga om bär ju socialdemokratins signatur. Hur det kommer att bli efter valet i höst – därom står skrivet i stjärnorna. Men hittills har utvecklingen varit den, för att travestera ett gammalt känt ordspråk, att ger man en viss potentat ett finger så tar han snart hela handen. Det var väl närmast detta som hade inspirerat herr Fagerlund till hans inlägg i den här frågan.

Ja, herr talman, detta var bara en liten reflexion.

Vänsterpartiet kommunisterna har tio reservationer till betänkandet om arbetsmarknadspolitiken. De berör många specialproblem. De gäller kampen mot arbetslösheten, kampen mot könsdiskrimineringen, förbättringen av den dåliga ersättningen för arbetslösa under utbildning, kampen mot orättvisa praktikantlöner, frågan om varvad utbildning, m. m. Flera av dessa specialproblem kommer under debatten att behandlas av andra talare för vpk. Jag tror det är motiverat att kanske höja blicken något här i kammardebatten. Att se arbetsmarknadspolitiken ur en mer vid samhällelig synvinkel. Att ställa frågan: Vad skall arbetsmarknadspolitik vara till för? Varför bedrivs den? Vem tjänar den? I vilken samhällelig

ram är den infogad?

Inget av de övriga partierna har anlagt ett sådant perspektiv. För oss socialister är det emellertid naturligt att göra det.

Det går nämligen inte att komma med lösryckta paroller utan sammanhang – paroller med krav på full sysselsättning, krav på alla ungdomars rätt till arbete – om man inte också kan klargöra under vilka betingelser sådana mål är möjliga att realisera. Annars är det snudd på hyckleri.

Vad betyder nämligen ett krav på full sysselsättning? Full sysselsättning i den klassiska meningen – minst lika många jobb som arbets sökande – har det inte varit i Sverige på 20 år. Reservarmén av arbetslösa och undersysselsatta har, om man ser till den genomsnittliga, långsiktiga trenden, kraftigt ökat. Utslagningen har blivit värre. Arbetshandikappen – eller vad som av kapitalets företrädare kallas arbetshandikapp – har blivit ett svårare problem allteftersom kraven på och exploateringen av människan i produktionen skärpts.

Vad tjänar då paroller om full sysselsättning till, om man inte ser dessa realiteter i ögonen? Det ekonomiska systemet i Sverige producerar arbetslöshet, utslagning och undersysselsättning. Antalet heltidsanställningar som bjuds ut stagnerar – samtidigt som efterfrågan på arbete ständigt stiger. Det privata näringslivet minskar sin sysselsättning. Och med sämre ekonomi för kommunerna och ovilja att beskatta kapitalet från statens sida kan ju tjänstesektorn inte expandera i det oändliga. På vad skall man då lita för att skapa full sysselsättning? På statsindustrin? Men den vill ju varken socialdemokraterna eller de borgerliga se expandera i någon avgörande grad. Statsindustrin är alltjämt av mindre betydelse i Sverige än den är t. ex. i det borgerligt styrda Frankrike. Skall man lita på den privata småföretagssamheten, som centern talar så välvilligt om? Men den krossas ju dag för dag av storkapitalet och spelar allt mindre roll. Eller är det på storfinansens investeringsvilja man skall bygga hoppet om att uppnå full sysselsättning? I så fall är man dömd att misslyckas. Storfinansen är mer intresserad av att exportera kapital till EG-området eller Brasilien än att skapa sysselsättning här i Sverige. Och kapitalexporten vill ju varken socialdemokraterna eller de borgerliga röra vid. De står passivt och ser på hur det tredje största svenskägda industriområdet växer upp, inte här i landet, utan i São Paulo i Brasilien. Mot denna bakgrund är allmänna fraser om full sysselsättning tomma.

Det är endast genom en helt ny sysselsättningspolitik som allas rätt till arbete kan förverkligas. Man måste kraftigt öka den statliga företagssamheten. Man måste satsa på att bygga bort sociala brister. Man måste sätta gränser för den ohämmade kapitalexporten. Man måste förstatliga det privata bankväsendet och möjliggöra en planmässig investeringsstyrning. Man måste kort sagt vara beredd att rikta avgörande angrepp mot den privata kapitalmarknaden, som är upphovet till arbetslösheten och undersysselsättningen. Det hjälper inte att endast spela städ-

Fredagen den
2 april 1976

*Arbetsmarknads-
politiken*

gummans roll.

Det för oss vidare till nästa fråga. Inom vilken ram skall då arbetsmarknadspolitiken innefattas? Vad skall den vara ett redskap för? Här finns två möjliga vägar.

Om man accepterar de ekonomiska maktförhållandena och deras automatiska skapande av arbetslöshet – då blir arbetsmarknadspolitikens innehåll därefter. Arbetsförmedlingen blir i huvudsak en service åt bodelagen. Det blir en marknad där man sysslar med att flytta människor dit kapitalet vill ha dem. I Norrland har vi exempel på detta. Det blir en marknad där arbetsköparna får välja och vraka mellan människorna i en ständig kö av företrädesvis kvinnor och ungdomar. Arbetsmarknadspolitik i sådan omfattning blir en apparat som omhändertar och administrerar reservarmén av arbetslösa och undersysselsatta; en städinstitution som söker ta hand om dem som kapitalet inte längre finner tillräckligt exploateringsbara.

Med en sådan målsättning blir våra beslut här i riksdagen en auktorisation av en farlig och reaktionär social filosofi; en filosofi som säger att det skall finnas ett A-lag och B-lag på arbetsmarknaden. Det är en filosofi som har sina förespråkare både bland regeringspolitikerna och bland de borgerliga. Dess grundtanke är att kapitalet skall kunna pressa de arbetande till allt hårdare prestationer. De som inte kan följa med i takten skall slås ut. Genom att A-laget drivs till allt större prestationer skall, enligt filosofin, medel kunna skapas för B-lagets försörjning. B-laget skall tas om hand av den statliga arbetsmarknadspolitikerna. Därför blir det en principiell och ideologisk fråga: Vem skall arbetsmarknadspolitikerna tjäna, kapitalet eller de arbetssökande? Skall den bidra till att stärka de arbetandes ställning eller skall den administrera den reservarmé som kapitalet inte vill ha?

Endast om man låter arbetsmarknadspolitikerna bli en offensiv del av sysselsättningspolitikerna, som syftar till att bryta storfinansens makt, kan den bli ett redskap i de arbetandes intresse. Endast då kan den bli ett instrument för att stödja de arbetslösa, de utslagna, de handikappade och de diskriminerade – kvinnorna och ungdomarna.

Men om den underordnas kapitalet, om den underordnas filosofin och om A- och B-laget, då kan den bli ödesdiger för de arbetandes hela sociala ställning. Då konserverar den utslagningslinjen och döljer arbetslösheten. Och då medverkar den i en synnerligen allvarlig tendens, nämligen den tendens som accepterar den höga ungdomsarbetslösheten och kvinnoarbetslösheten. Den tendens som accepterar och döljer att tiotusentals ungdomar får en sämre start, som kanske kommer att märka dem för resten av deras tid i arbetslivet, som skyller problemet på ungdomens påstådda obenägenhet att ta jobb i industrin eller på obenägenheten att flytta och som odlar filosofin att folk är handikappade därför att de inte orkar med arbetsvillkor, vilka bara anpassats efter de starkaste.

Den sortens arbetsmarknadspolitik vill inte vpk vara med om. Vi förkastar filosofin om A- och B-laget. Ett stort statligt industriprogram och

en systematisk utbyggnad av alla eftersläpande samhällssektorer krävs för att effektivt bekämpa arbetslösheten. En ny form av arbetsdelning med en ny maktstruktur, där ingen storfinans ingår, är nödvändig för att avskaffa det sociala handikappbegreppet och säkra jämlikhet i arbetslivet.

Men, herr talman, vpk har inte endast en konkret linje då det gäller de långsiktiga perspektiven, då det gäller arbete – en meningsfull sysselsättning – åt alla. Då det gäller ungdomsarbetslösheten visar vpk även på kortsiktiga åtgärder. De finns redovisade i motionen 191.

Svårigheterna för de unga att få arbete är inte en konjunkturfråga. Vore den enbart det, skulle problemet kunna lösas med ökad utbildning och med beredskapsarbeten, och AMS skulle kunna mobilisera åtgärder under nedgångsperioderna för att sedan trappa ned dem under de uppåtgående perioderna. Utvecklingen under 1974 och 1975 visar att de unga i dag inte får arbete i sådan omfattning att arbetslösheten minskar bland dem.

I en sådan situation måste arbetslösheten bekämpas med offensiva metoder. De åtgärder som hittills satts in för att bekämpa ungdomsarbetslösheten har till sin karaktär varit defensiva. Man sätter in åtgärder inriktade på att företagen längre fram, när den förväntade lågkonjunkturen återigen skall förbytas i en högkonjunktur, skall anställa de ungdomar som samhället under mellanperioden sysselsatt i beredskapsarbeten och i s. k. arbetsmarknadsutbildning.

Vi har i vår motion 191 ställt samman en hel rad konkreta yrkanden om åtgärder i nuvarande situation. Jag skall inte räkna upp dem i detta sammanhang, eftersom det skulle ta i anspråk kanske onödigt lång tid.

Herr talman! Jag övergår nu till att beröra utskottsbetänkandet och motionen 2157 om arbetsmarknadsstöd till åldringsvården i Västernorrland, framför allt i glesbygderna, med sikte på att skapa sysselsättning åt kvinnorna i bygder där arbetstillfällena knappast går att uppbringa.

Vår arbetsmarknadsminister Ingemund Bengtsson deltog vid den socialdemokratiska distriktkongressen i Västernorrland förra söndagen, och enligt tidningsmeddelanden var det flera som för honom redovisade svårigheterna och åtgärder som borde komma till stånd. Han känner alltså till att sysselsättningsläget i Västernorrland är synnerligen besvärande. Det gäller området i dess helhet, men läget är mest prekärt i inlandet. Jag tänker framför allt på Sollefteå- och Ångeområdena.

Här saknas sysselsättning nästan helt för kvinnor. Det är mannens inkomst som skall svara för familjens uppehälle. I de dyrtider som råder blir det här fråga om en verkligt låg levnadsstandard.

Även om kvinnorna liksom männen är berättigade till kontant arbetsmarknadsstöd vid arbetslöshet är förutsättningen att vederbörande haft arbete. Det är dock ytterst sällsynt att kvinnorna haft sysselsättning på den allmänna arbetsmarknaden. De har alltså inga möjligheter att komma i åtnjutande av det kontanta arbetsmarknadsstödet.

Genom en utbyggd åldringsvård skulle det kunna skapas arbetstillfällen

åt kvinnor i Västernorrlands inland. Det är dock förenat med kostnader för kommunerna som dessa inte anser sig kunna klara. Även om kommunerna erhåller 35 % i statligt bidrag till kostnader för hemhjälp, anser sig kommunerna inte ha råd att helt bygga ut denna.

De personliga ekonomiska kostnader som är förknippade med hemsamaritihjälpen kan också verka menligt på denna vårds utbyggnad. Den höga medelåldern och pensionärernas stora antal gör åldringsvården, långtidsvården och hemsamaritivården ekonomiskt betungande för de kommuner det är fråga om. Det är framför allt glesbygdens folk som kommer i kläm. Den vård det här är fråga om, som så många människor har så stort behov av, borde i stället byggas ut.

I motionen framhålles att då kommunernas ekonomi lägger hinder i vägen för denna vårds utbyggnad och därmed tillskapande av nya arbetstillfällen för kvinnor, borde arbetsmarknadsstyrelsen träda till för att genom beredskapsarbeten ekonomiskt svara för detta slag av åldringsvård, i första hand försöksvis i Västernorrlands län.

Att det föreligger ett starkt behov av detta slag av vård kan det lämnas åtskilliga exempel på. Det är ett jämlikhetskrav från framför allt de äldre i dessa glesbygder att denna fråga ordnas.

Utskottsmajoritetens motivering för att inte tillstyrka motionens yrkande är rätt kostlig. Jag citerar ur utskottsbetänkandet, där det bl. a. sägs, att utskottet vill "understryka att beredskapsarbetenas primära syfte är sysselsättningspolitiskt. En första förutsättning för att beredskapsarbete skall komma till stånd är att det på orten finns behov av att sysselsätta arbetslösa samt att arbetena lämpar sig för de aktuella arbetssökandena ---." Så långt utskottsmajoritetens skrivning.

Som framgår av det jag här citerat slår ju utskottsmajoriteten in öppna dörrar, eftersom samtliga av de citerade kraven redan är uppfyllda i de fall det här gäller. Det är sysselsättningspolitik det är fråga om, det gäller att ge arbete åt personer som annars inte kan få sysselsättning, och det gäller även att de arbeten som kan komma i fråga är lämpliga för kvinnor.

Herr talman! Jag yrkar bifall till samtliga reservationer till vilka mitt namn är knutet.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp):

Herr talman! Det avsnitt i statsverkspropositionen som behandlar arbetsmarknaden börjar med orden: "Sysselsättningen har ökat under år 1975." Där återges sedan en rad siffror och tabeller, och därpå fortsätter texten: "Det är det högsta talet för sysselsättningen som någonsin uppmätts i AKU."

Herr Fagerlund har varit inne på samma tema och gett exempel. Jag vill inledningsvis säga att de lämnade uppgifterna är riktiga och att vi allesammans noterar dem med tillfredsställelse. Men tyvärr är inte detta *hela* sanningen. Läget på arbetsmarknaden inger också bekymmer. Åtskilliga av problemen har redan redovisats i debatten, och att det finns bekymmer återspeglas också i den digra motionsfloden.

Jag tror inte att vi någon gång tidigare har haft så många till arbetsmarknadshuvudtiteln knutna motioner att behandla som i år – drygt ett femtiotal som herr Nordgren nämnde. Detta visar att många av riksdagens ledamöter har mött problematiken på arbetsmarknaden i sina hembygder och ser den i det dagliga livet.

Siffrorna om varsel om uppsägning är också allvarliga. Om vi gör ett par jämförelser finner vi att det under hela 1974 utfärdades varsel för 14 000 personer. Motsvarande siffra för år 1975 var 23 000, alltså nära en fördubbling. Och ingen tendens finns till nedgång i det höga antalet varsel. Siffrorna för månaderna januari och februari 1976 ligger så högt att man får gå fem år tillbaka i tiden för att finna lika höga siffror för januari och februari som i år.

Men det finns en speciell sektor av arbetsmarknaden som inger särskilt allvarliga bekymmer. Det gäller ungdomarnas problem att komma in på arbetsmarknaden. Jag har märkt att en stor del av debatten i dag rör just det avsnittet, och jag tycker det är naturligt att vi ägnar det problemet särskild uppmärksamhet. Det är faktiskt så att 16 % av i landet sysselsatta är under 25 år men att mer än en tredjedel av människorna i arbetslöshetskön är under 25 år. Det finns något olika siffror; använder vi januarsiffrorna får vi värdet 40 %. men använder vi februarsiffrorna finner vi att ungefär 35 % av arbetslöshetskön utgörs av unga människor. Vi hoppas att marssiffrorna, som väl kommer om någon dag, skall visa bättre resultat.

Till detta kan läggas att den ekonomiska påfrestningen för ungdomarna är extra stor, beroende på att en stor del av dem inte kan räkna med att få bidrag från arbetslöshetskassan. Men framför allt får de en förlamade känsla av att inte behövas i arbetslivet. Den känslan kan sätta spår i personligheten för årtal framöver.

Folkpartiet har föreslagit konkreta åtgärder för att förbättra situationen för ungdomen, vilket kammarens ledamöter har påmint om och känner väl till. Många av dessa åtgärder har vidtagits redan, och det är bra. Vi folkpartister hälsar med uppriktig tillfredsställelse att enighet har kunnat uppnås på många punkter där vi har framlagt förslag.

På sysselsättningsutredningens initiativ har införts en intensifierad arbetsförmedling för ungdom på fem platser. På de fem försöksorterna bedriver man uppsökande verksamhet bland ungdomen, och arbetsförmedlarna har en intensivare kontakt med företagen än tidigare. Jag tror det var herr Granstedt som nämnde att det är viktigt att det finns en kanal för sådana kontakter. Det har visat sig på dessa försöksorter att man verkligen har ägnat intresse, tid och kraft åt att just kanalisera in ungdomen till företagen.

Jag har med intresse följt utvecklingen och resultatet på en av försöksorterna, nämligen Karlstad. Där har man under försökstiden från den 1 september till nu haft kontakt med ungefär 1 000 ungdomar under 20 år. Av dessa har man lyckats placera ca 800, varav ungefär 130 i statliga praktikarbeten. Av de 200 kvarvarande, som inte är placerade

Fredagen den
2 april 1976

*Arbetsmarknads-
politiken*

för längre tid, är ett 75-tal placerade på korttidsvikariat. 125 har man inte lyckats bereda något arbete. Ca 10 % av de 800, eller omkring ett 80-tal, är placerade i arbetsmarknadsutbildning. Jag vet att statsrådet har fått en delrapport om siffrorna för den samlade försöksverksamheten fram t. o. m. november månad och att den visar i stort sett samma resultat för samtliga försöksorter. För min del är jag väldigt nöjd med det resultat som man har uppnått, ja, jag tycker att det är utomordentligt.

När jag har talat med de personer som haft hand om de här uppgifterna har jag också fått del av några andra saker som jag gärna vill peka på i den här debatten.

Man har mycket god erfarenhet av praktikplatser och placeringar av ungdom vid de statliga arbetsplatserna, och man betonade från flera håll att det där exempelvis har gått utomordentligt bra att placera flickor i jobb som tidigare har varit typiska jobb för pojkar. Det tycker jag är en sidoeffekt som vi kan hälsa med tillfredsställelse.

I slutet av förra året tillskrev man i Karlstadsområdet ett 70-tal företag och redovisade situationen för den arbetslösa ungdomen i området. Det gav inget resultat. En av de arbetsförmedlare som hade den här uppgiften säger att det var deprimerande att se att det inte gav någon som helst effekt trots att man skildrade hurdan situationen var i området och kraftigt underströk behovet av att få ut ungdom i meningsfull praktik och sysselsättning. När nu förslaget om tiokronan – de 8 + 2 kronorna – har blivit känt har ett stort antal företag själva låtit höra av sig. De har undersökt bestämmelserna för stimulansbidraget och förutskickat att de är beredda att ordna beredskapsarbeten när de definitiva bestämmelserna kommer.

Detta visar att det regeringsförslag som vi nu är praktiskt taget eniga om – vi har tidigare varit inne på det – kan ge en god sysselsättningseffekt. Om det skulle ge en mycket god effekt, tycker jag att majoritetsskrivningen i inrikesutskottets betänkande är en garanti för höjning av det tak vid 10 000 ungdomar som regeringen föreslog – om arbetsmarknadsläget kräver det, som vi har skrivit i utskottet. Jag vill passa på tillfället att säga till arbetsmarknadsministern, eftersom han är anmäld på talarlistan nu, att jag utgår från att vi nu får en bekräftelse på att taket höjs, om effekten blir så god att vi bryter igenom det. Jag förutsätter att det ställs medel till förfogande, så att ungdom inte den vägen spärras ut från möjligheter till meningsfull sysselsättning.

Ytterligare en liten kommentar till försöksverksamheten! Man skriver nu till ungdomarna eller håller kontakt med dem på annat sätt en gång i månaden. Detta visar hur riktigt det var när vi från folkpartiet tidigt talade om ett finmaskigt nät, i vilket man skulle fånga upp ungdomarna när de slutade sin utbildning och gick ut i arbetslivet. Man har nu praktiserat detta system på fem försöksorter och håller på att bygga ut det – med mycket god effekt.

Jag vill alltså sammanfatta erfarenheterna från den intensifierade arbetsförmedling för ungdom, som jag har försökt sätta mig in i genom

kontakt på nära håll, som mycket goda. Initiativtagarna – sysselsättningsutredningen – har tillskrivit statsrådet och gett en etappredovisning, som jag nämnde. Man har begärt en förlängning till 1976 års slut, och man har också begärt ett svar för att man skall kunna planera. Därför är det med tillfredsställelse jag konstaterar att arbetsmarknadsministern nu har gett ett sådant svar – att det blir en förlängning. Det tycker jag är värdefullt, och det ligger precis i linje med det som vi har sagt tidigare i debatterna och anfört i motioner och som nu en majoritet av utskottet är inne på.

Herr Jonsson i Mora kommer att redovisa motiveringarna för de reservationer som folkpartiledamöter har anmält på vissa punkter i detta betänkande, och jag skall inte gå in på dessa motiveringar.

I det här skedet av debatten, när samtliga partiers representanter har gjort en allmän översikt, är det klart att en del av det man hade planerat att säga från utskottets sida redan är avbetat, och jag hoppas att herr talmannen håller mig räkning för att jag inte utnyttjar varenda minut som jag är anmäld för. Jag vill ändå göra några kommentarer till vad som har sagts här.

Utskottets vice ordförande Bengt Fagerlund tog upp motionen 1905, som väckts av herr Wirtén m. fl. och som nu har tillstyrkts av en majoritet i utskottet. Herr Fagerlund menade att vi genom bifall till den motionen skulle försvaga tryggheten för de handikappade. Jag skall inte nu gå in i detalj, men jag kan hänvisa till att motionen har precis motsatt syfte. Herr Wirtén har utvecklat det utförligt i motionen 1905, och han har tagit konkreta exempel som kommer från det vardagliga livet och som arbetsförmedlare har låtit honom ta del av. De säger att anställningskravet "har lett till att arbetsförmedlingarna inte som tidigare kan söka upp en arbetsgivare för att denna mot en ekonomisk ersättning till företaget provanställer en handikappad". Jag böjer mig för denna erfarenhet som man har på fältet, och jag har nu varit med om att tillstyrka motionen för de handikappades skull – jag betonar det med skärpa. Jag tror att det är fråga om enstaka fall, och det betonas också i majoritetens skrivning att denna möjlighet skall användas endast i undantagsfall. Jag tycker att vi skall undanröja det hinder som här finns, för det väsentliga är ju att handikappade, även om det rör sig om ett fåtal, får denna möjlighet till utbildning utan tvånget att bli anställd, som kan innebära att han också går miste om utbildningstiden. I vissa fall är det ingenting som utesluter att han, även om det inte är planerat vid utbildningstidens början, under denna tid kan visa sig speciellt lämplig och då få anställning.

Jag återvänder nu till ungdomsarbetslösheten och det stimulansbidrag som jag nyss talade om och som verkar ge god effekt. När vi har samtalat om detta har det från några håll sagts att man nu hoppas att det blir en ordentlig, snabb information ut till företagen och ut till arbetsmarknaden om tiokronan. I det särskilda yttrandet nr 1 har herr Jonsson i Mora och jag sagt: "Vi förutsätter också att regeringen och arbetsmarknadsmyndigheterna gör kraftfulla insatser för att sprida kännedom

om den nya stödformen." Jag vill säga till statsrådet Bengtsson att jag hoppas att statsrådet bekräftar detta – att man verkligen sätter in marknadsföringsåtgärder för att få största möjliga effekt. Jag har i den här talarstolen varit kritisk mot att man då det gällde femkronan marknadsförde den mycket ojämnt. Jag hoppas nu att det ställs krafter och medel till förfogande så att vi får effekt av detta stimulansbidrag.

Till sist vill jag säga att jag inte tänker blanda mig i ordväxlingen mellan herr Granstedt och vice ordföranden om vem som har ändrat sig sedan fjolårets behandling av detta ärende, då vi var ensamma om kravet på en ungdomsgaranti, som vi benämnde det, när vi nu har fått större anslutning för kravet på en tillförsäkran. Vi noterar bara med tillfredsställelse att vi har fått ett starkare stöd, liksom att en enig sysselsättningsutredning har ansett saken så betydelsefull att utredningen i en skrivelse och i ett delbetänkande har klargjort sin syn på frågan. Vi noterar vidare med tillfredsställelse – jag säger det till sist – att konkreta åtgärder, som vi har förordat många gånger och som debatterades senast i december förra året, nu har föreslagits av regeringen. Vi hoppas alla att detta skall ge god effekt, så att vi får in ungdomen i meningsfullt arbete, praktik och utbildning.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till folktopptireservationerna och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON:

Herr talman! I de inlägg som vi lyssnat till hitintills har frågan om ungdomsarbetslösheten intagit en mycket dominerande plats, och det gör den också i utskottsbetänkandet.

Regeringen har ju under den senaste tiden satsat väldigt mycket för att öka sysselsättningen för ungdomarna. Det har vi gjort konsekvent och målmedvetet just därför att arbetslösheten bland ungdomarna är högre än bland övriga arbetstagare. Vi har också gjort det i medvetande om att ungdomarna, som för första gången möter arbetsmarknaden och de problem som där finns, behöver ett särskilt stöd från samhällets sida.

Nu vill jag mycket kraftigt understryka att jag anser att den arbetslöshetsciffran som vi redovisade förra månaden – 26 000 – är för hög. Men man får ju i den allmänna debatten ett intryck av att ungdomsarbetslösheten stadigt har ökat. Det är fel. Ungdomsarbetslösheten har minskat, men jag vidhåller att 26 000 arbetslösa är en för hög siffra.

Ungdomarna har naturligtvis ingen egen arbetsmarknad, utan ungdomarna är också helt beroende av alla de insatser vi gör på arbetsmarknaden i allmänhet för att åstadkomma mer sysselsättning och för att hålla nere arbetslösheten. Vi har under förra året haft 100 000 fler i arbete än under 1974, och arbetslösheten motsvarade 1,6 % av arbetskraften. De senaste siffrorna vi har tillgängliga tyder fortfarande på att vi befinner oss i en sådan situation att vi har hög sysselsättning, och vår arbetslöshet är jämförd med omvärldens låg.

Men den ekonomiska återhämtning ute i världen som nu är skönjbar

går ju inte med någon expressfart, och det får ändå anses troligt att det kommer att dröja innan den blir mer påtaglig. Därför krävs det av oss en mycket kraftig handlingsberedskap när det gäller att finna åtgärder för att hålla sysselsättningen uppe, och vi kommer att fortsätta längs de linjer som hittills har varit vägledande för svensk arbetsmarknads- politik och som givit goda resultat.

Vi har ju de senaste åren gjort allt för att söka förmå företagen att behålla sin personal, även om vi är inne i en lågkonjunktur och har svårigheter med avsättningen av produkterna. Vi har gjort det möjligt för företagen att behålla sin personal, dels genom att man har fått använda investeringsfonderna – som har varit omfattande och betytt mycket för sysselsättningen –, dels genom att ge företagen möjligheter att producera och bygga upp lager. De merkostnader som detta fört med sig har vi varit beredda att hjälpa företagen med. I stället för att permittera sin personal har företagarna fått bidrag för att utbilda den. Det har också många företag gjort.

Vi har alltså satt in en hel rad åtgärder för att företagen skall kunna behålla sin personal. Arbetslöshetssiffrorna har också visat att detta har varit framgångsrikt. Jag vill gärna understryka det, mot bakgrund av hur situationen är i västvärlden. Där har man 17 miljoner arbetslösa och procentsiffror på mellan 4 och 9 %.

Jag vill också passa på att ge företagarna en eloge. De har visat god vilja och fattat det fina med vår arbetsmarknadspolitik. När vi åter kommer in i en högkonjunktur och det ute i världen blir stor efterfrågan på våra produkter, så har vi bra lager. Men framför allt har företagen kvar sin personal, och den är bättre rustad och utbildad.

Detta är alltså den första försvarslinjen, och den har varit framgångsrik. Den andra försvarslinjen går självfallet ute i samhället, med beredskaps- arbete, arbetsmarknadsutbildning och alla de insatser som vi där har gjort.

Denna typ av arbetsmarknadspolitik har uppmärksammats och börjat tillämpas i omvärlden. Vid ett möte i Paris för några veckor sedan med arbetsmarknadsministrarna från industriländerna uttalade man sin höga uppskattning av den svenska arbetsmarknadspolitik och de medel som har varit vägledande för vår politik. Man antog också en rekommendation som i stor utsträckning präglades av det synsätt på arbetsmarknadspo- litiken som vi har.

Med denna selektiva eller riktade arbetsmarknadspolitik som utgångs- punkt har vi satsat mycket kraftigt på att öka sysselsättningen för ung- domen. Arbetsmarknadsverket har sedan flera år vidtagit särskilda åtgärder inom arbetsförmedlingen för att hjälpa ungdomen med yrkes- vägledning, anskaffning av jobb, praktikarbeten och vidareutbildning. Som utskottets värderade ordförande påpekade har också sysselsättnings- utredningen fått bedriva särskild försöksverksamhet med intensifierad arbetsförmedling för ungdomar. Det har man gjort på fem orter. Sedan har arbetsmarknadsstyrelsen på eget initiativ bedrivit motsvarande verk-

samhet på ytterligare ett tjugotal orter. Denna försöksverksamhet har haft ett omfattande program med information, utbildning, uppsökande verksamhet och ökad ackvisition av lediga platser. Man skall också följa de ungdomar som har fått arbete. Detta innebär att man prövar olika former för samverkan mellan arbetsförmedling, skola och kommun. Denna verksamhet, som nu pågått en tid, har enligt helt samstämmiga rapporter givit mycket goda resultat. Därför har regeringen nu beslutat ställa ökade medel till förfogande så att verksamheten kan fortsätta i första hand till årets utgång.

Jag kan meddela resultatet av verksamheten på de fem orter där den bedrivits. I höstas hade man i Halmstad 175 arbetslösa ungdomar. Man har nu skaffat jobb åt 125. I Söderhamn hade man 100 arbetslösa ungdomar och är nu nere i 23. I Skellefteå hade man 165 och är nu nere i 46. I Södertälje hade man 300 och är i dag nere i 90. I Karlstad hade man 400 och är nu nere i 190.

Siffrorna visar att denna intensiva verksamhet, som gör det möjligt för arbetsförmedlaren att så att säga ta de enskilda ungdomarna i handen och leda dem, ger resultat. Men man får också lägga ned stor möda på att finna jobben. Jag skall återkomma till det. Arbetsförmedlingen förfogar ju inte över alla lediga platser, eftersom det inte finns något åläggande för arbetsgivarna att anmäla lediga platser till arbetsförmedlingen.

Vi har också ställt medel till förfogande för statliga praktikantplatser. Det kommunala bidraget med 75 % till dagsverksbilliga beredskapsarbeten har givit goda resultat när det gäller ungdomarna. Vi får nu rapporter om att man i vissa kommuner har anordnat sådana lämpliga jobb för ungdomar men inte fått tillräckligt med ungdomar till dem. Det finns alltså kommuner som varit så aktiva att de får söka efter ungdomar till dessa jobb.

När företagen nu genom den förda politiken försöker att undvika att permittera personal är det klart att det uppstår svårigheter för de nytillträdande på arbetsmarknaden – det ligger i sakens natur och har inte med trygghetslagarna att göra. Man anser sig inte behöva mera personal. – Jag skall återkomma till trygghetslagarna.

Inom en snar framtid måste svenskt näringsliv nyanställa personal, dels på grund av en naturlig avgång, dels på grund av den uppåtgående konjunkturen. Vad man behöver är alltid yrkesutbildad personal. Vi har då beslutat att det företag som utbildar en redan anställd och anställer en arbetslös person får 15 kr. i timmen för det. Det är ett sätt att stimulera företagen att i tid se över sin personalpolitik.

Vi har vidare som bekant beslutat stimulera företagen med 10 kr. i timmen för alla ungdomar mellan 16 och 20 år som man anställer. En förutsättning för att man skall få dessa bidrag är att man betalar avtalsenliga löner och att rekryteringen sker i samråd med den fackliga rörelsen.

Vi har haft en överläggning med företrädare för företagsamheten här

i landet, och reaktionerna var mycket positiva. Jag märkte ingen företagare som tyckte att bidraget på 10 kr. i timmen var snålt tilltaget.

Avsikten är att dessa bidrag skall utgå till årets slut. Man måste alltid tidsbegränsa sådana här konjunkturpolitiska åtgärder. Det gäller också procentsatsen. Man skall inte braka ut med 75 % i statsbidrag när det inte är nödvändigt för konjunkturen. Den möjligheten skall man ha kvar. I höstas hade regeringen den möjligheten, men vi ansåg att statsbidragen skall höjas i det läge då det är praktiskt och riktigt.

Statsbidraget till företag som anställer ungdomar tror jag kommer att ge god effekt. Skulle det visa sig att fler än 10 000 behöver placeras på detta sätt är vi självfallet – jag behöver väl knappast säga det – beredda att höja den gränsen. Men jag är tveksam till om det behövs.

Det har hävdats att det skulle vara så intressant att utnyttja detta statsbidrag på grund av att trygghetslagarna satts ur spel. Trygghetslagarna har aldrig gällt för beredskapsarbete, och detta är en form av beredskapsarbete. De som får denna anställning i företagen är beredskapsarbetare, men arbetsförmedlingen skall följa dem från den första dagen och se om de inte så småningom kan anställas i företaget. Då gäller trygghetslagarna för dem. Om ungdomarna själva efter någon månad finner att "egentligen var det dumt av mig att inte genomgå den utbildning som så många har rekommenderat mig" och vill sluta för att genomgå utbildning är det också mycket bra.

Vissa företagare är offer för sin egen propaganda då det gäller trygghetslagarnas effekt. År 1972 hade vi inga trygghetslagar för ungdomarna – då var de gamla tryggade i äldrelagarna. Det året var 46 000 ungdomar arbetslösa. Varför fick inte de jobb på de äldres bekostnad?

Trygghetslagarna har inte den negativa effekt som man målar ut. Om en företagare anser att han behöver personal – han ser framför sig ett behov av personalrekrytering – anställer han också folk. Och så skall man komma ihåg att ungdomarna inte har samma skydd som de äldre. Enligt beslut av riksdagen är en ung person inte tryggad med samma långa uppsägningstid som de äldre – det är bara en månads uppsägningstid för de unga.

Det är synd att företagen har fallit offer för sin egen propaganda på den här punkten. Det är klart att det kan finnas enstaka problem, men i stort är trygghetslagen så värdefull att det väger över de eventuella problem som kan uppstå.

Vi har alltså med nuvarande åtgärder försökt hjälpa ungdomarna på ett som jag anser effektivt sätt. Nu skall vi ändå ha klart för oss att vi aldrig kan komma i den situationen att vi har noll arbetslösa ungdomar. Varje år strömmar det ut från skolorna en årskull på 100 000 och de flesta av dem får jobb med en gång. De som har det svårast är de som bara har grundskoleutbildning. Många ungdomar är naturligtvis litet tveksamma om vad de skall göra, och vi får räkna med att det går en tid sedan de slutat skolan innan de har bestämt sig för vad de skall göra.

Men det är naturligtvis väldigt viktigt att vi så långt möjligt begränsar arbetslösheten bland ungdomarna. Det har sitt intresse att påpeka att den genomsnittliga arbetslösheten bland ungdomarna är lägre än den är för de vuxna. Vad vi måste vara klara över är att ungdomarna inte får lämnas vind för våg, när skolan är slut, för att själva söka sig ut i arbetslivet. Här krävs i första hand insatser från skolan och arbetsförmedlingen i samverkan för att hjälpa ungdomarna i ett val som kan bli avgörande för hela deras framtid. Om riksdagen nu följer SIA-propositionen kommer vi att få en sådan reguljär samverkan mellan skola, arbetsförmedling och näringsliv.

Vi måste se till att arbetsförmedlingen får möjlighet att klara sin viktiga uppgift. Vi har försökt att systematiskt bygga upp arbetsförmedlingen. Kontorsnätet har successivt utvecklats och förbättrats och personalen har utökats. Enbart under den hittills gångna delen av 1970-talet har 1 000 nya medarbetare kommit till arbetsförmedlingen. Utbildningen av personalen har förbättrats och kommer, om riksdagen bifaller det regeringsförslag som nu behandlas, under nästa år att ytterligare avsevärt förbättras till gagn både för förmedlarna själva och för de människor som skall betjänas.

Vi försöker utnyttja den moderna tekniken i arbetsförmedlingens tjänst. Modern datateknik införs undan för undan för framställning av platslistor. Den verksamheten prövas nu och används också i det dagliga förmedlingsarbetet.

Men det är också nödvändigt, herr talman, att arbetsförmedlingen får möjlighet att överblicka hela det tillgängliga utbudet av lediga platser. Samtliga talare i debatten har understrukt detta. Man har sagt att det måste finnas bättre kanaler mellan arbetsmarknaden och de unga. Dessa kanaler går via arbetsförmedlingen, men då måste ju denna också ha tillgång till de lediga jobben. Regeringen har nu föreslagit en obligatorisk skyldighet för arbetsgivarna att anmäla sina lediga platser. Det gläder mig att utskottet i princip har tillstyrkt en sådan lagstiftning. Men jag är en smula förvånad över att många av dem som önskar dessa bättre kanaler, bättre möjligheter för arbetsförmedlingarna att bevaka ungdomarnas intressen från denna lagstiftning vill undanta alla arbetsgivare med 10 anställda eller mindre. Det skulle innebära att de lediga platserna på en mycket stor och viktig del av arbetsmarknaden inte automatiskt skulle komma att kanaliseras till arbetsförmedlingen, och därmed minskas möjligheterna att hjälpa de unga.

Enligt en utredning som låg till grund för regeringsförslaget anmäldes bara 32 procent av de lediga platserna vid småföretag. För mig är det mycket viktigt att den här frågan får en rimlig lösning. Det ställs krav på att vi skall vidta konkreta åtgärder och hjälpa ungdomarna med alla till buds stående medel, men då det föreslås ett mycket effektivt medel blir man rädd för sin egen djärvhet. Det har förvånat mig en smula att man i denna tid, då alla är så intresserade av att ungdomarna skall få ett jobb, vill försvåra för arbetsförmedlingarna att visa ungdomarna

var jobben finns. Mot den här bakgrunden och mot bakgrunden av alla de uttalanden som gjorts om småföretagens stora betydelse – en betydelse som jag inte på något sätt vill förneka utan tvärtom understryker – är det förvånande att man vill undanta dessa småföretagare från anmälningsskyldigheten för att bespara dessa arbetsgivare besväret att lyfta på telefonluren och anmäla en ledig plats till arbetsförmedlingen. Det skapar ett visst tvivel om uppriktigheten hos dem som säger sig vilja hjälpa ungdomarna med alla till buds stående medel.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp) kort genmäle:

Herr talman! Tack, statsrådet Bengtsson, för beskedet om att det inte är något problem att höja taket när det gäller dessa 10 000 personer. Statsrådet antydde närmast att det var onödigt att ta upp denna fråga, men skälet till att jag berörde den är den formulering som fanns i regeringsmeddelandet där det står att bidrag får utges längst till utgången av år 1976 och att verksamheten bör omfatta högst 10 000 personer. Vi ansåg att om denna åtgärd hade den mycket goda effekt som man räknat med, så skulle denna gräns inte få utgöra något hinder. På den punkten är vi alltså överens.

Det var en sak av det statsrådet sade som jag fäste mig alldeles särskilt vid och där jag delar hans uppfattning. Han sade att vi måste se till att ungdomarna inte när de kommer ut från utbildningsanstalterna får vind för våg driva in på arbetsmarknaden. Det är alldeles riktigt sagt, och det är därför som sysselsättningsutredningen så starkt har betonat vikten av att man underlättar övergången från utbildningen till arbetslivet. Det är också typiskt att den första punkten i utredningens långa önskelista på åtgärder är att speciella arbetsmarknadsdagar bör anordnas för de ungdomar som slutar skolan i vår, så att de bättre kan förbereda sig för inträdet på arbetsmarknaden. Jag tror att det vore klokt att i framtiden ställa mer medel till skolans förfogande just för introduktionen på arbetsmarknaden. Ifrån arbetsförmedlarhåll ser man en brist i att ungdomen inte är tillräckligt förberedd för denna.

Vi är överens om att försöksverksamheten har slagit väl ut, och det kommer väl, om jag har tolkat det hela rätt, att bli en samordning mellan de initiativ som sysselsättningsutredningen tagit och den försöksverksamhet som AMS mer enskilt bedriver. Jag vill därför ställa följande fråga till statsrådet: Med hänsyn till erfarenheten, enigheten på den här punkten och effekten, är det tänkbart att denna försöksverksamhet kan utökas? För egen del tror jag att det vore väl placerade pengar.

Herr GRANSTEDT (c) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet Bengtsson ägnade mycket tid åt hur bra den svenska arbetsmarknadspolitikerna är, och det var väl i och för sig ingen

Fredagen den
2 april 1976

*Arbetsmarknads-
politiken*

som förvånade sig över det. Jag tror också att det är riktigt att säga att den i varje fall kunde ha varit bra mycket sämre.

Men även om vi har fått röna internationell uppmärksamhet för den svenska arbetsmarknadspolitiken på det sätt som herr Bengtsson beskrev får det inte förblinda oss för de problem på vår arbetsmarknad som fortfarande kvarstår. Vi vet t. ex. att det finns en betydande dold arbetslöshet, som inte alltid redovisas i arbetslöshetsstatistiken – en dold arbetslöshet som dessutom är mycket ojämnt fördelad regionalt. I stora delar av landet finns det betydligt sämre möjligheter att få jobb om man vill ha det än vad som framgår av de genomsnittliga sysselsättningsförhållandena i vårt land. Det måste vara en viktig uppgift att åstadkomma en utjämning här.

Dessutom finns det särskilt utsatta grupper på arbetsmarknaden som inte heller kan åtnjuta de möjligheter till sysselsättning som finns rent generellt. Det gäller ungdomen. Det gäller kvinnorna. Och det gäller de handikappade. Därför måste vi ta krafttag här. Även om ungdomsarbetslösheten inte ökat utan kanske t. o. m. gått ner något är den fortfarande oacceptabelt hög och det sade också statsrådet.

Jag vill sedan ta upp några enskildheter och först det 75-procentiga bidraget till kommunerna. Det var ett dåligt förslag i höstas när vi förde fram det. Det är ett bra förslag nu när det kommer från regeringen. Vad är det egentligen som har hänt med ungdomsarbetslösheten från i höstas till nu som har gjort att vårt dåliga förslag blivit regeringens goda förslag? Det skulle jag gärna vilja ha belyst.

När det gäller bidraget till det enskilda näringslivet har arbetsgivarna varit nöjda, och det är klart att bidrag alltid är bra. Men varför sätts taket så att bidragsandelen från staten blir mindre ju bättre löner företaget betalar? Det skulle också vara värdefullt att få förklarat.

Både herr Fagerlund och arbetsmarknadsministern har kommit in på det betänkande som vi snart skall behandla och där gjort undantag för företag med mindre än tio anställda. Det är väldigt många företag, och det kan se ut som en stor del av arbetsmarknaden. Men trots allt gäller det bara 12 % av antalet arbetstillfällen. Och eftersom vi dessutom vet att flyttningsbenägenheten är betydligt mindre i mindre företag kan vi räkna med att det här rör sig om väsentligt mindre än 10 % av antalet arbetstillfällen som skall tillsättas.

Med detta som bakgrund tycker jag inte att det förslag vi framfört är särskilt alarmerande. Däremot är det viktigt att minska byråkratiseringen för de mindre företagen, de med mindre än tio anställda.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Arbetsmarknadsministern gav företagarna en eloge och jag tackar å deras vägnar för det. Jag kan i min tur tacka för de stimulanståtgärder som beslutats för lagerhållning och de ökade satsningar på utbildning som skett under den senaste tiden. Det är naturligtvis ett steg i rätt riktning i nuvarande konjunkturläge.

Men vi får komma ihåg att en del av dessa bidrag inte är helt rättvisa för alla företag. De mindre företagen har fortfarande vissa problem med en del saker. Jag skall bara peka på några, eftersom arbetsmarknadsministern tycker att man kan lägga på dem fler uppgifter. Han menar att det är så lätt att ta telefonluren och ringa in en anmälan om en ledig plats. Så enkelt är det inte med tanke på alla de uppgiftsskyldigheter som redan finns. Det är ofta så att de mindre företagen har någon som redan är förberedd på arbetet och kan rycka in när det finns behov. Kontakten mellan de redan anställda och dem som eventuellt söker plats är helt annorlunda i de mindre företagen än i de stora företagen. Därför tycker vi att anmälningsplikt för de små företagen är onödig.

Det har också påvisats från myndigheterna i remissvaren att en anmälningsplikt i varje fall inte skapar några nya jobb och att det inte är säkert att man ökar sysselsättningen med en sådan.

Jag konstaterar fortfarande att varken herr Fagerlund eller arbetsmarknadsministern svarade på min fråga med anledning av riksdagens beslut i höstas. Bidraget ligger fortfarande kvar vid ungefär 1958 års penningvärde. Vad ett företag får i lärarlön under förutsättning att man har en lärling i utbildning, blir ungefär 38 öre utslaget per timme. Det är inte så underligt att företagen inte är roade av att ta på sig en så direkt förlustbringande verksamhet, när man har så många andra avgifter att betala.

Det kanske inte heller är så märkligt att det inte finns det stora intresse för nyanställning och utveckling som man hade hoppats när det förhåller sig på det sättet att – enligt en uppgift som jag fått från riksdagens upplysningstjänst i dag – om en liten företagare verkligen lyckas öka sin inkomst från 100 000 kr. till 150 000 kr. får han av ökningen på 50 000 kr. behålla ungefär 1 325 kr. under innevarande år. Den risk och det ansvar han måste ta för att nå denna ökning av inkomsten anser han inte stå i proportion till merinkomsten 1 300 kr.

Herr LORENTZON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag måste erkänna att när jag har tillfälle lyssna på landets arbetsmarknadsminister så tycker jag att han brukar göra ett kraftfullt intryck och det är intressant att höra på honom. Men i dag kom jag faktiskt att tänka på Nils Ferlins dikt om Lucidor: I dag var det "en blek en visa". Varför? Jo, därför att arbetsmarknadsministern fortsatte uppräknningen av de stödåtgärder åt företagen som är vidtagna för att som han säger hålla produktionen i gång. Det var sannerligen inget kraftfullt tal.

Man skulle kunna tänka sig att det blir en annan regering i höst efter valet – jag hoppas att det inte blir det. Men den nya regeringen skulle kunna hänvisa till att under det socialdemokratiska regeringsinnehavet fick företagarna här i landet 11 miljarder per år i stödåtgärder och den skulle kunna säga: Vi fortsätter bara på den socialdemokratiska linjen, för varför skall 11 miljarder vara maximum? Varför skall det inte vara 12, 14, 16 eller 18 miljarder?

Det finns borgerliga motioner och även reservationer som vi nu behandlar där man inte är nöjd med de stödåtgärder som vidtagits utan där man kräver att stödåtgärder som omfattar tre år skall ökas till fem år och där man yrkar på ökningarna från 5 000 kr. till 10 000 kr. per anställd. Man vill bara plocka de svenska skattebetalarna på pengar.

Frågan är: Hur långt skall samhället egentligen gå i ett fall som detta? Det var dessa saker som arbetsmarknadsministern inte uppehöll sig vid. Däremot sade han att han ville "ge företagarna i detta land en eloge för att de förstått regeringens arbetsmarknadspolitik". Vad skulle det vara för företagare som inte begriper sig på den politiken – när han får nästan hur mycket ekonomiskt stöd som helst?

Herr arbetsmarknadsministern nämnde också att företagarna får använda investeringsfonderna. Det tycker jag är en utmärkt väg att gå – i stället för att använda stödåtgärder och skattebetalarnas pengar. Men i det fallet är man, herr arbetsmarknadsminister, rätt ogin mot Norrland. Jag har framför mig de senaste uppgifterna. År 1975 användes 4,4 miljarder kronor av investeringsfondernas medel. Av detta belopp gick exempelvis till Västernorrlands län 33,3 miljoner, men till Gävleborgs län 929 milj. kr. Beror det – herr statsråd – på att man har en kraftfull landshövding i Gävleborgs län? Jag tyckte jag såg honom här inne i kammaren för en stund sedan.

Ungdomsarbetslösheten är ett stort problem. Vi har i vår motion gett anvisningar på även kortsiktiga lösningar.

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON:

Herr talman! Det är beklagligt att herr Lorentzon inte var road och nöjd med mitt anförande. Det var emellertid inte min avsikt att tillfredsställa herr Lorentzon, utan det var min avsikt att försöka ge en bild av hur vi från regeringens sida bedömer läget och en information om de åtgärder som vi har föreslagit och vilka ytterligare åtgärder vi ämnar föreslå. Om några områden i vårt land har nytta av de bidrag som vi ger företagen så är det ju Norrlandslänen. Jag har ännu aldrig träffat någon kommunalman från Norrland som inte har önskat att vi skulle ge ännu mer bidrag till företagsamheten för att utöka den. Om våra bidrag är så enormt omfattande, är det konstigt att inte fler företag ändå utnyttjar bidragen i de områden där man verkligen kan få så mycket pengar.

Jag ber om överseende, herr Nordgren, med att jag inte besvarade frågan om lärlingsutbildningen och det beslut som riksdagen fattade. Den frågan ligger hos utbildningsministern, som just nu är i färd med att bestämma sig för vilken väg han skall gå för att knäcka problemet. Mitt svar är således att frågan vilar i goda händer.

Både herr Granstedt och herr Nordgren försvarar förslaget att man skall undanta småföretagen från skyldigheten att anmäla lediga platser och säger: À la bonne heure, det är bara 12 %. Men för mig är 12 % väldigt mycket. Det representerar många arbetsplatser. Nu säger både

herr Nordgren och herr Granstedt att det ger inte några nya jobb. Det är i och för sig riktigt. Men hur kommer det sig att arbetsförmedlingarna på de fem försöksorterna har kunnat placera så många ungdomar? Förklaringen är att arbetsförmedlingarna har gått ut och talat med företagen som har haft lediga jobb men inte anmält dessa till arbetsförmedlingen.

Det finns alltså arbeten åt ungdomarna som man inte får tag i om inte arbetsförmedlingen lägger ned ett fantastiskt jobb. För att underlätta detta jobb bör vi se till att arbetsförmedlingen har hela arbetsmarknaden till sitt förfogande. Det kan inte vara så besvärligt för småföretagen att anmäla lediga platser till arbetsförmedlingen, i all synnerhet om även dessa är väldigt intresserade av att anställa ungdomar.

Herr Fagerlund påpekade att när vi för någon vecka sedan här i kam-maren diskuterade ungdomsarbetslösheten med anledning av en interpellation från herr Ahlmark så strök man kraftigt under hur betydelsefulla de små företagen var för sysselsättningen och hur viktigt det var att stödja de små företagen, för de kunde verkligen skapa jobb åt ungdomar. Då är det väl inte för mycket begärt att företagen skall vara med och anmäla sina lediga platser. Kan det vara så besvärligt – om man har den enormt goda viljan att ge jobb åt ungdomarna, som herr Granstedt och herr Nordgren påstår att de har.

Var och en som lyssnade till mig fick väl inte intrycket att jag sade att vi har löst våra problem. Jag försökte ge en objektiv beskrivning av situationen, vilka åtgärder som är vidtagna och vilka resultat som obestriddligen föreligger. Jag gav inga uppgifter som inte var statistiskt verifierade. Jag underströk mycket kraftigt att vi har stora problem och allvarliga bekymmer därför att konjunkturuppgången ännu inte är så märkbar ute i världen. Jag framhöll också att vi måste hålla en mycket hög beredskap.

När det gäller statsbidragen till beredskapsarbeten och stimulansåtgärder fick regeringen redan förra året en fullmakt att använda statsbidrag upp till 75 %. Då undrade majoriteten här i riksdagen varför de skulle fatta ett beslut som redan fattats. Regeringen fick 75 % i sin hand. Vi gick upp till 50 %, vilket gav god effekt. Vi såg sedan att vi behövde 75 % och vi gick upp dit. Rätt snart kan vi kanske gå ner igen med den procentsatsen. Riksdagen har givit oss en fullmakt och sedan får vi använda vårt sunda förnuft och ta till den procentsats som är erforderlig.

Till herr ordföranden i utskottet vill jag säga att jag vidhåller att 10 000 praktikantplatser inom näringslivet för ungdomar mellan 16 och 20 år är en mycket bra siffra – en djärv målsättning. Skulle det visa sig att denna djärva målsättning inte är tillräckligt djärv, har jag redan givit besked om hur vi skall göra.

När det gäller försöksverksamheten för ungdomar vill jag framhålla att vi redan nu kan se hur betydelsefull den är. Därför finns det all anledning att allvarligt överväga att utöka verksamheten. Eljest försöker arbetsförmedlingen behandla alla lika i en gemensam arbetsför-

medling för kvinnor och män. Först när någon behöver specialbehandling skall han eller hon få det. Men jag anser att det för ungdomen är mycket viktigt att man sätter in specialåtgärder. Därför är jag alltså beredd att utöka försöksverksamheten och så småningom permanenta den del som har med ungdomens arbetsmarknad och sysselsättning att göra.

Herr LORENTZON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Vår arbetsmarknadsminister fortsätter att tala om det kära ämnet stödåtgärder. Jag skulle vilja ställa en fråga till arbetsmarknadsministern med anledning av vad som tilldrog sig på den socialdemokratiska distriktskonferensen i Kramfors förra söndagen. Efter vad jag förstår, bidrog han till glädjen där. I tidningarna står att arbetsmarknadsministern mycket värtaligt skildrade det ekonomiska stödet till företagen, lagerstöd och annat. I ett referat heter det: "Smygsocialisering gillar vi, sade Bengtsson och drog ner applådaskor." Är det fråga om smygsocialisering när man ger stödåtgärder till landets storfinans? Uttalet måste vara rätt återgivet i tidningarna, för annars skulle det ha dementerats.

För att uppehålla mig vid samma konferens så vill jag från en socialdemokratisk tidning återge en hälsning som mötte arbetsmarknadsministern när han kom till Kramfors. Under rubriken "Käre Ingemund!" ber man: "Hjälp oss, vi vill ha hit industrier." Vad svarar Ingemund på årskonferensen? Det får vi veta i måndagens nummer av samma tidning: Ni skall få högre arbetslöshetsunderstöd i Västernorrland, säger han. "Det var en blek en visa!"

I fråga om de många olika ekonomiska stödåtgärderna till företagen vill jag knyta an till vad Fabriksarbetareförbundet nyligen sagt. Man tar upp dessa stödåtgärder som en stor fråga på sin kommande kongress och spolar helt denna stödverksamhet. Förbundet säger att samhället måste träda in och öka de 5 % av näringslivet, som är nationaliserade, till 16 %. Fabriksarbetareförbundet menar att det kräver en insats på 6 miljarder kronor och menar att det orkar vi med i detta land när vi kan lägga tiotals miljarder till storfinansens. Man anvisar vilken industri som först bör nationaliseras, men framför allt ställs samma krav som vpk gjort i många år: Stoppa gåvoverksamheten till monopolkapitalet och se till att samhället tar hand om industrierna! När samhället ändå betalar lönerna och annat, kan folket också äga företagen.

Herr GRANSTEDT (c) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller 75-procentsbidraget till kommunen vill jag säga att jag är helt medveten om att regeringen haft möjlighet att införa detta redan i höstas. Men jag frågade om vad som har hänt när det förslag som var dåligt i höstas, nämligen ett 75-procentigt bidrag till kommunerna, nu blivit ett bra förslag.

Varför använde sig inte regeringen redan i höstas av möjligheterna att ge 75 % till kommunerna? I så fall hade vi redan varit i gång med

en omfattande verksamhet på det här området, en verksamhet som nu kunnat starta först en bra bit in på detta år, då vi ser konjunkturuppgången framför oss. Hade det inte varit mycket bättre om verksamheten hade kommit i gång redan i höstas, så som vi motionerade om? Även om vi har givit regeringen möjligheter att ta initiativ, måste också vi från oppositionens sida ta initiativ när regeringen inte utnyttjar de möjligheter som finns, vilket inte har skett förrän sent under denna vinter. Det innebär en beklaglig försening som medfört att många ungdomar har fått gå arbetslösa mycket längre än vad som hade varit nödvändigt.

Sedan frågade jag också statsrådet Bengtsson varför man hittar på en bidragskonstruktion när det gäller näringslivet som fungerar så att företagen får de 75 % som utlovats under förutsättning att de betalar en tillräckligt dålig lön. Ju högre lön man betalar desto mindre andel bidrar staten med. Jag tycker att det är en dålig bidragskonstruktion. Det finns ingen anledning, som jag ser det, att här ha en principiell skillnad mellan kommunerna och företagen när det gäller metoderna att skapa arbets- tillfällen.

Jag skulle till sist vilja ta upp något om småföretagen och den obligatoriska anmälningsplikten, även om vi får anledning att diskutera den frågan vid behandlingen av nästa betänkande.

Det är klart att 12 % är en hel del arbetsplatser. Men jag konstaterade tidigare att omsättningen på arbetskraft i de små företagen som regel är betydligt lägre än i företag i allmänhet. Det kommer alltså inte att bli så att 12 % av de platser som finns att tillsätta kommer från de små företagen. Vi måste vara på det klara med att det är fråga om en betydligt lägre andel. Därför är detta relativt marginellt. Administrationen i de här företagen sköts i allmänhet av företagarna själva på lunchpauser, på kvällar eller nätter. Därför måste man noga se upp innan man lägger ytterligare administrativa bördor på de människor som leder de minsta företagen.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret på min fråga. Jag är dock inte särdeles nöjd med det. Riksdagen har fattat ett beslut som anger att det skall tillsättas en utredning som snabbt framlägger ett förslag. Arbetsmarknadsministern svarade att frågan vilar i goda händer hos utbildningsministern. Det gäller här en aktuell fråga, dvs. möjligheterna att skapa en ur samhällets synpunkt ekonomiskt fördelaktig och för den enskilde ungdomen bra och lämplig utbildning. Att en sådan fråga har "vilat" ända sedan 1958, under den senaste tiden i utbildningsministerns händer, är inte särdeles tillfredsställande – inte heller för de ungdomar som vill komma in på det här området. Det har visat sig vara en bra utbildning.

Sedan sade arbetsmarknadsministern att arbetsförmedlarna har gått ut och talat med ungdomar och företagare. Vi har denna försöksverksamhet i Söderhamn, och hantverksföreningen där liksom andra organisationer

Fredagen den
2 april 1976

*Arbetsmarknads-
politiken*

har haft täta kontakter med arbetsförmedlarna. Arbetsförmedlarna har visserligen sagt att de lyckats placera så många ungdomar som statsrådet här nämnde, men företagarna har sagt att tiden är för kort för att ge ungdomarna den praktiska erfarenhet och den fortbildning som de egentligen vill ha. Vad händer efter dessa praktikmånader? Det är där problemet ligger. Det problemet har arbetsförmedlarna inte lyckats lösa, och företagarna har inte vetat vad de skall göra om man inte får den längre utbildning som man vill ha. Därför vore det mycket värdefullt, som jag framhöll i mitt förra anförande, om arbetsmarknadsministern ville uttolka § 5 litet tydligare. De mindre företagarna tror nämligen fortfarande att det finns risker för att de skall tvingas betala löner under en viss tid, även om de inte kan sysselsätta dessa ungdomar.

På den halva minut som jag har kvar av min repliktid vill jag säga till herr Lorentzon att det ofta är de mindre företagarna som inte riktigt förstår regeringens politik. Bl.a. förstår de inte att just de inte äger rätt till avdrag för egen utbildning och fortbildning. Sådan utbildning är nödvändig, inte minst för att de skall förstå alla lagar som nu hastigt kommer på. Det är höjden att det utgår 38 öre i lärarlön, och det är fel att konkurrensen sker på olika villkor.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det var ett värdefullt besked som statsrådet Bengtsson gav beträffande försöksverksamheten med intensifierad ungdomskontakt. Rakt och klart sade han att denna verksamhet gett så pass goda erfarenheter att man kommer att utvidga den och, om det behövs, permanenta den. Tack för det svaret.

Statsrådet Bengtsson kom också in på nästa ärende på föredragningslistan, inrikesutskottets betänkande nr 28. Jag har ingenting emot att diskutera det nu, även om det blir ytterligare tillfällen till det senare i dag. Men det är väl ändå att ta i litet väl mycket när statsrådet säger att han tvivlar på äktheten i vår inställning till den här frågan, eftersom vi har en reservation beträffande småföretag. Jag fick nästan en känsla av att när vi äntligen fick det förslag som vi från folkpartiets sida länge försökt pressa fram, så skulle vi ha bytt fot. Det har vi visst inte gjort, herr statsråd. Vi har hela tiden intagit samma ståndpunkt och sagt ifrån att det ger för litet antal jobb i förhållande till arbetet när det gäller anmälningsplikten för småföretag. Av praktiska skäl tycker vi alltså att man t. v. skall undanta småföretag. Vi har satt en gräns vid tio anställda.

Vi har klart motiverat vår inställning i inrikesutskottets betänkande nr 28 på s. 10 och 11. Vi intar alltså denna ståndpunkt av praktiska skäl, och vår linje på den punkten har alltid varit klar. Statsrådet har sannerligen inget fog för att betvivla äktheten i våra förslag.

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON:

Herr talman! Jag anser att praktiska skäl talar för motsatsen. Arbetsförmedlingen borde av praktiska skäl ha även dessa platser till sitt för-

fogande. Jag anser att ungdomens intressen i detta fall bör komma först. Det är min principiella inställning till den frågan.

Jag svarade i mitt förra inlägg inte på den uppmaning jag fick från herr Eriksson i Arvika att marknadsföra de nya bidragen till företagen. Detta är en viktig fråga. Jag håller med herr Eriksson om att det tar en viss tid innan de stimulansåtgärder vi beslutat får genomslagskraft. Vi har kommit underfund med det. Och vi skall med alla till buds stående medel sprida information om dessa bidrag. Det kommer snart att ge resultat.

Jag skall inte fortsätta herr Granstedts retroaktiva debatt om de 75 procenten i höstas. Det är rätt meningslöst, och dessutom var herr Granstedt i förmiddags inte intresserad av historia utan av nutiden. Men det är en väldig skillnad mellan statsbidrag till kommuner och statsbidrag till privata företag för sysselsättningsstimulans. Det är ytterst få kommunala inrättningar som får betalt för sina tjänster. Däremot får alla företag som har en produkt att sälja betalt för den. Men de som får jobb, oavsett var det är, gör ju ändå ett meningsfyllt arbete.

Det finns alltså anledning att ge kommunerna högre stimulansbidrag än privata företag redan av det skälet att privata företag får betalt för sina produkter.

Sedan har vi bestämt oss för att kräva att det måste vara avtalsenliga löner. En del löner är ju högre än andra, men hela tiden är de avtalsenliga. Det är väl mycket sannolikt att om lönerna är högre är också lönsamheten högre, och då är det inte riktigt att arbetsgivaren skall ha mer än 10 kr. i förhållande till den som har låga löner.

Av praktiska och andra skäl skall man alltså ha en gemensam, lättadministrerad bidragsform. Eftersom ingen av de företagare och företagsorganisationer som var tillstüdes i Haga hade några invändningar mot denna konstruktion och ej heller den fackliga rörelsen, menar jag att det inte finns någon anledning att höja detta stimulansbidrag på 10 kr. till företagen.

Till herr Lorentzon vill jag säga att det var en riktigt bra konferens partivännerna hade i Västernorrland. Det var en konferens som slutade i enighetens tecken, vilket inte alla konferenser gör i det där området som bekant. Jag fick en välkomsthälsning i tidningen när jag kom, och när jag gick därifrån var hälsningen lika hjärtlig. Jag hade talat om vilka planer regeringen har för att stödja verksamheten i Västernorrland, och jag mötte ingen otacksamhet, men jag mötte en del oro.

Uppgiften att vi skall föreslå riksdagen att höja ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen från 130 kr. till 160 kr. avsåg inte bara Västernorrland, utan hela landet. Det är efter framställning från Landsorganisationen och TCO som riksdagen kommer att få det förslaget av mig. Ja, visst fick jag många fina applåder för det anförande jag höll om smyg-socialiseringen. Jag vet inte om herr Lorentzon slumrat till i riksdagen, men sammanhanget är ju följande. De borgerliga partierna skyller oss för att smyg-socialisera. Jag tog som exempel varvet i Göteborg och det

stöd vi ger det varvet för att rädda sysselsättningen. Jag sade då att är det sådant man kallar smygsocialisering, skall vi vara stolta över det. Jag tyckte det var all anledning att applådera detta, jag hade också applåderat om jag hade hört någon säga det.

Herr förste vice talmannen anmälde att herrar Granstedt, Lorentzon och Nordgren anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Fru HÖRNLUND (s):

Herr talman! Vid denna tidpunkt har de flesta frågorna i inrikesutskottets betänkande diskuterats. Jag skall nöja mig med att ta upp ett par frågor.

Jag vill först beröra kvinnornas sysselsättning. Jag vill uttala min glädje över att det trots en konjunkturdämpning skett en fortsatt kraftig ökning av antalet kvinnor i arbetskraften. Sammanlagt förvärsarbetar över 1,7 miljoner kvinnor i Sverige i dag, och antalet ökar med 70 000–80 000 om året. Samtidigt efterfrågar allt fler kvinnor sysselsättning.

Arbetslöshetsstalet för kvinnor har under den senaste tiden legat betydligt högre än för män. Många av de arbetsmarknadsåtgärder som vidtagits under de senaste åren har dock i hög grad satts in för att stärka kvinnornas möjligheter att få förvärsarbete. Jag vill här nämna de insatser som gjorts genom de speciellt inrättade tjänsterna inom arbetsförmedlingarna för att vidga insatserna för kvinnornas sysselsättning, försöksverksamheten i sex län för att få fler kvinnor till typiskt manliga yrken, könskvotering m. m.

Av alldeles speciell betydelse just för kvinnornas möjligheter att komma ut på arbetsmarknaden har arbetsmarknadsutbildningen varit och är det fortfarande. Antalet kvinnor som genomgått sådan utbildning har ökat väsentligt de senaste åren. Förra året deltog mer än 50 000 kvinnor i arbetsmarknadsutbildning och de allra flesta fick anställning i utbildningsyrket, eller i närstående arbetsuppgifter, inom ett par månader efter kursens slut.

Detta bör kanske vara en tankeställare till moderaterna som i reservationen 2 begär en utvärdering av arbetsmarknadspolitiken och då i synnerhet nämner arbetsmarknadsutbildningen som det mest angelägna att utvärdera. Man hänvisar nämligen bl. a. till att man genom utvärderingen vill få fram underlag för om det behövs en omfördelning av resurserna för att trygga sysselsättningen åt bl. a. kvinnor.

I utskottsbetänkandet har vi redovisat det betydande utvärderings- och översynsarbete som har bedrivits och som bedrivs på arbetsmarknadsområdet. Utöver denna redovisning, som jag inte skall trötta med här, kan det framhållas att det ständigt sker en uppföljning inom AMS när det gäller utbildningsverksamheten och en anpassning till arbetsmarknadens efterfrågan på utbildad arbetskraft. Bristyrkesutbildningen t. ex. har i dagarna utökats till ca 60 yrken. I arbetsmarknadsstyrelsen ingår

ju också representanter för arbetsmarknadens parter. Det finns goda möjligheter för dessa att följa upp och påverka utbildningslinjer och kursutbud. Jag har inte från t. ex. arbetsgivarsidans representanter hört någon kritik när det gäller arbetsmarknadsutbildningen. Det borde ju annars ligga nära till hands för dem att tala om om det är något fel på verksamheten. Men moderaterna tycks ju veta bättre.

Jag vill dock än en gång slå fast att just för kvinnorna, som ofta varit borta från arbetsmarknaden några år och dessutom ofta saknar yrkesutbildning, innebär arbetsmarknadsutbildningen den bästa språngbrädan ut i arbetsmarknaden.

Det är också ett av de instrument som vi har att ta till när det gäller att förändra det traditionella valet av arbete. Eftersom män och kvinnor väljer arbete så traditionellt kan man ju tala om två arbetsmarknader, en kvinnlig och en manlig. Kvinnorna dominerar nästan helt 25 yrkesområden, medan männen fördelar sig på ca 300. Skall vi kunna uppnå jämställdhet mellan män och kvinnor i arbetsliv och samhälle måste vi ovillkorligen bryta det traditionella yrkesvalet.

I reservationerna 11 och 12 tar vpk upp frågan om att all yrkesorienterande och platsanvisande personal skall få utbildning i kvinnofrågan och att för arbetsförmedlingarna utfärdas instruktioner om att de skall medverka till att bryta könssegregeringen på arbetsmarknaden. Ja, allt det här låter ju mycket bra. Men motionärerna och reservanten är enligt min mening sent ute. I de arbetsmarknadspolitiska riktlinjer som statsmakterna antog 1966 ingår att arbetsförmedlingen skall medverka till att rasera könsgränserna på arbetsmarknaden. Yrkesvägledningen förutsätts aktivt delta i detta arbete. Det har inrättats en särskild aktiveringssektion på AMS för att underlätta arbetsplacering av kvinnor. Länsarbetsnämnderna har tillförts tjänster som aktiveringsinspektörer som bl. a. ute på fältet skall samordna arbetet när det gäller att utveckla könsbunden rekrytering. Jämställdhetsdelegationen har på olika sätt försökt att finna vägar att bryta könsrollsmönstret, bl. a. genom införande av könskvotering i företag som får lokaliserings- och utbildningsstöd. Vidare bedrivs försöksverksamhet för att få fler kvinnor i typiskt manliga yrken. 1974 tillfördes arbetsförmedlingen ytterligare 100 tjänster med uppgift att medverka i rekryteringskampanjer för att bryta traditionella rekryteringsmönster.

När det gäller arbetsmarknadsverkets instruktion så kan det knappast anses behövt att skriva in något om kvinnorna. Det sker en kontinuerlig utbildning av personalen inom AMS och det finns knappast någon fråga som tagits upp så ofta under senare år som just kvinnornas möjligheter på arbetsmarknaden. Länsarbetsnämnderna och förmedlingarna får fortlöpande instruktioner när det gäller denna verksamhet. Jag vill personligen deklarerat att jag tror knappast att det finns något verk eller någon institution som i så hög grad har engagerat sig i och påverkat utvecklingen när det gäller kvinnornas situation, inte bara på arbetsmarknaden – det är nämligen naturligt att man gör det i egenskap av arbetsmarknadsverk

– utan även i remissammanhang i alla de frågor man har att ta ställning till. Det finns därför ingen anledning att ge några pekpinar till AMS och jag yrkar avslag på reservationerna 11 och 12.

Däremot vill jag återigen understryka vikten av att vi fortlöpande arbetar för en rimligare yrkesfördelning mellan män och kvinnor. I detta sammanhang måste vi särskilt ägna uppmärksamhet åt de unga kvinnorna och deras yrkesval. Av de 38 000 arbetslösa kvinnorna från den senaste redovisningen var 14 000 under 25 år. En stor del av dessa tillhörde den yngsta åldersgruppen och många har endast grundskola och ingen yrkesutbildning.

En stor del av de beredskapsarbeten som nu anordnas för ungdomar sker inom vårdsektorn och helt naturligt blir det i stor utsträckning unga flickor som på detta sätt får en välbehövlig hjälp i en arbetslöshetssituation. Vi vet att det finns ett stort behov av vårdpersonal redan i dag och att denna sektor kommer att växa utomordentligt snabbt. Men det får inte bli så att vårdrkena även i framtiden helt domineras av kvinnor. Det främjar knappast jämställdheten och därför är det av största vikt att också påverka männens yrkesval och få deras traditionella mönster att brytas.

I den stora satsning som nu sker när det gäller att skaffa ungdomar möjlighet till utbildning, praktik eller arbete finns det goda möjligheter att också bevaka denna enligt min mening viktiga fråga. Det pågår också en intensiv verksamhet i syfte att påverka denna utveckling.

Låt mig också säga några ord om frågan om anställningstrygghetslagstiftningen, även om den har varit uppe här förut i olika sammanhang i dag.

Lagarna har under hela lågkonjunkturen varit av stor betydelse genom att de medverkat till att företagen behållit sin arbetskraft under nedgången i stället för att permittera eller avskeda. När det gäller ungdomarna och kvinnorna har ju dessa grupper ökat i arbetskraften sedan lagen trädde i kraft. Även om ungdomarna har en rätt blygsam ökning kan man konstatera att kvinnornas arbetskraftstal har ökat med 140 000 under denna tid. Det kan således inte sägas att det finns något fog för påståendet att lagarna skulle vara ett hinder för kvinnor och ungdomar. Svårigheterna för ungdom att få arbete torde snarast få hänföras till att de dels i hög grad saknar yrkesutbildning och dels har drabbats av att det rått en dämpad efterfrågan på grund av konjunkturen.

Det är horribelt att moderaterna nu vill urholka lagen och lämna stora grupper utanför en anställningstrygghet och att man tydligen vill göra detta generellt när det gäller ungdomar. Enligt min mening finns det lika stora skäl att skapa arbetstrygghet för unga människor som för andra. Det finns alla skäl att avvisa det yrkande som framställts i reservationen 10. Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 3, 14 och 15 och i övrigt till utskottets förslag.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Fru Hörnlund brukar i de här debatterna alltid säga några vänliga ord till mig. Den här gången gällde det alla moderater. Fru Hörnlund sade att moderaterna tycks veta bäst, och vi tackar naturligtvis för den komplimangen. Men jag sade inte att vi vet bäst. Jag har i min hand ett brev från rättschefen daterat den 26 mars 1976 där han hemställer att man från olika företag och organisationer skall komma med konkreta förslag till den sammankomst de skall ha den 11 maj. Det är sådana konkreta förslag vi passat på att försöka framföra i motioner och i debatten här i dag.

Vi vet inte bäst men vi kommer med förslag som bör prövas. Vi har fått gott stöd i vårt krav på föreslagen utvärdering genom riksdagsrevisorernas tjänstemän. Jag citerade dem i mitt första anförande. Jag skall inte trötta med att läsa upp det en gång till, men där säger bl. a. revisionsdirektör March att det finns ett par saker som inte är tillfredsställande i denna utbildning, bl. a. att de flesta som genomgår sådan utbildning icke får någon anställning i det yrke de utbildats till. Det måste väl då finnas anledning att titta på saken.

Sedan sade fru Hörnlund att vi generellt vill ta bort 5 §. Vad vi vill är att 5 § skall tolkas så – vi hade varit tacksamma för ett förtydligande som bekräftar – att den inte hindrar företagen att bereda praktiktjänst för ungdomar. Tyvärr har vi ännu inte fått något sådant.

Fru HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Man kan inte undgå att se, när man dels läser moderaternas motion, dels tar del av reservationen, att det är arbetsmarknadsutbildningen de är ute efter. Man hänvisar till att revisorerna gjort en utredning på detta område, men detta är faktiskt en tjänstemanna-produkt. Det har vi framhållit i många sammanhang. Revisorerna har inte tagit ställning till utredningen utan den är f. n. ute på remiss. Det får väl prövas när man har fått in remissvaren om det verkligen finns några brister i utbildningen.

Jag tycker att den siffra jag nämnde, om de 50 000 kvinnorna, är mycket talande. När jag sedan även kunde bekräfta att de allra flesta fick anställning i utbildningsyrket eller närstående arbetsuppgifter inom ett par månader efter kursens slut tycker jag det bevisar att arbetsmarknadsutbildningen verkligen är av värde. Jag vill även återupprepa att arbetsgivarrepresentanterna i arbetsmarknadsstyrelsen icke haft något att kritisera när det gäller denna utbildning. De har goda möjligheter att påverka användningen av den.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Vi är inte ute efter arbetsmarknadsutbildningen. Vad vi är ute efter är att få den så effektiv som möjligt så att den verkligen leder fram till målet. Målet för arbetsmarknadsutbildningen måste väl, fru Hörnlund, vara att vederbörande får sysselsättning i det yrke han

eller hon utbildas för i arbetsmarknadsutbildningen. Jag tror att det skall ske genom en utvärdering. Om fru Hörnlund kan klara det i styrelsen kan jag inte bedöma men jag tvivlar. Jag tror det vore klokast med en utvärdering av utbildningen och verksamheten i sin helhet.

Fru HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Arbetsmarknadsstyrelsen följer hela tiden utbildningsverksamheten. Det behövs således ingen utvärdering på det här området. Jag talade om hur man nu utökat bristyrkesutbildningen till att omfatta 60 yrken. Det talar väl ändå för att man följer med sin tid och anpassar utbildningen efter de krav arbetsmarknaden ställer.

Herr förste vice talmannen anmälde att herr Nordgren anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr RÄMGÅRD (c):

Herr talman! De insatser som görs på arbetsmarknadspolitikens område kan i betydande utsträckning sägas vara ett stöd för människor som har svårt att hävda sig på arbetsmarknaden. Personalen på arbetsförmedlingarna lägger ner ett mycket stort arbete på att hjälpa dessa människor med olika åtgärder, som leder till en anställning genom vilken de kan få en trygg försörjning.

De senaste årens arbetsrättsliga lagstiftning har inneburit en väsentligt större trygghet för människor i arbetskraften. Inte minst lagen om anställningstrygghet har haft betydelse i det sammanhanget. Det är emellertid helt uppenbart att den lagstiftningen inte tar hänsyn till sysselsättning för de människor som söker komma in på arbetsmarknaden.

Den del av lagstiftningen som gäller behandlingen av korttidsanställda, provanställda m. m. tillhör lagens avtalsbara område. På en rad sektorer har regler skapats, vilka kommit att innebära effekter av icke önskad social natur. Det gäller t. ex. tillfälliga anställningar som hemsamarit för vård av anhörig eller möjlighet att tillämpa provanställningar inom arbetsvården för att hjälpa nya människor in i arbetslivet. Nyttillträdande grupper har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden genom att en del arbetsgivare tvekar att anställa människor med tillsvidareförordnande om de inte har arbetslivserfarenhet.

Inom vissa sektorer är det över huvud taget svårt för nyttillträdande arbetskraft att nå andra anställningsformer än s. k. objektanställningar, dvs. anställningar som upphör när objektet är färdigt. Det finns tecken som tyder på att denna mindre trygga anställningsform tillämpas i större utsträckning efter trygghetslagens tillkomst.

Jag har här endast pekat på några förhållanden beträffande effekterna av trygghetslagen, såsom den tillämpas. Enligt min mening finns anledning att särskilt studera dessa tendenser för att möjliggöra en utveckling av trygghetslagen och anpassning av dess tillämpning till vissa allmänt accepterade arbetsmarknadspolitiska och sociala mål. En sådan ut-

värdering bör ske under medverkan av representanter för bl. a. arbetsmarknadens parter, riksdagspartierna och de båda kommunförbunden. Den grupp inom arbetsmarknadsdepartementet som studerar trygghetslagens effekt bör ges en sådan vidare representation och utökade befogenheter.

Genom olika reformer på arbetslivets område har anställningstryggheten förbättrats för de äldre. Det är också nödvändigt att förbättra de äldres möjligheter att erhålla nytt arbete, t. ex. genom att slopa uttaget av ATP-avgifter för anställda över 55 år, som centern har föreslagit.

Verksamheten med anpassningsgrupper har en viktig funktion att fylla när det gäller att finna lämpliga arbetsuppgifter för dem som har svårt att finna sig till rätta i arbetslivet. Den utvärdering som skett i AMS regi för att utröna anpassningsgruppernas verksamhet visar, att dessa ännu inte i någon större utsträckning har lyckats rekrytera ny arbetskraft utan främst vidtagit åtgärder för de redan anställda, och det är inom parentes sagt också en mycket viktig och angelägen uppgift.

För att nya grupper skall hjälpas in på arbetsmarknaden krävs därför att arbetsförmedlingen utvecklar sitt stöd till anpassningsgrupperna så att dessa kan bredda sin verksamhet till extern rekrytering och samordna verksamheten mellan olika företag.

De ständigt stegrade kraven i arbetslivet innebär att allt fler människor har svårt att klara påfrestningarna. Som ett resultat av detta håller två arbetsmarknader på att växa fram: en öppen och en skyddad del.

Det måste vara grundläggande för en socialt riktig arbetsmarknadspolitik att motverka detta genom att företagen tar ett större ansvar för att utforma arbetsplatserna så att handikappade kan beredas arbete. Både en utvidgad lagstiftning och ytterligare ekonomisk stimulans kan beövas. Det senare hjälper särskilt under ett övergångsskede.

De handikappades sysselsättning i den öppna marknaden måste underlättas. Den halvskyddade sysselsättningen måste byggas ut, liksom stödet till olika arbetshjälpmedel m. m. Nuvarande syn på den enskilde arbetstagaren grundar sig på ett normalprestationstänkande. Härigenom har arbetsmarknaden kommit att indelas i ett A-lag och ett B-lag, där arbetsinsatserna från människor med olika former av handikapp nedvärderas. Denna inställning måste förändras och de handikappade räknas in i den ordinarie arbetskraften. Förutom att de handikappade utgör en betydande arbetskraftsresurs är det nödvändigt att samhället gör insatser för att leda in dem i den sociala gemenskapen. Ett arbete som ger tillvaron mening är därvidlag betydelsefullt. Inte minst stat och kommun måste i ökad utsträckning skapa arbetstillfällen för handikappade, bl. a. genom halvskyddad sysselsättning.

Olika lösningar kan tänkas för att bereda handikappade sysselsättning ute i den öppna arbetsmarknaden. Genom frivilliga överenskommelser och genom stöd till företag som anställer handikappade bör man nå fram till tillfredsställande lösningar.

På ett stort antal arbetsplatser har under de senaste åren utvecklats

s. k. anpassningsgrupper, där representanter för löntagarorganisationer, arbetsgivare och arbetsförmedling gemensamt söker finna lämpliga arbetsuppgifter för den som av fysiska eller psykiska skäl har svårt att klara påfrestningarna på sin arbetsplats. Verksamheten med anpassningsgrupper är relativt ny, och den omfattar endast några av de större arbetsplatserna. Det är angeläget att denna verksamhet kan utvecklas såväl kvalitativt som kvantitativt.

Den mest besvärliga situationen har de som av psykiska skäl inte finner sig till rätta på arbetsplatsen. Förhållandena i samhället och arbetslivet gör att dessa blir fler och fler. Ett värdefullt stöd för dessa vore om någon eller några arbetskamrater får möjlighet att ta sig an deras problem och hjälpa dem till rätta. Ett sådant system bör utvecklas i nära samarbete med de anställdas organisationer och anpassningsgrupperna. Särskilt stora psykiska påfrestningar kan förutses vid nyanställningar där den nya är främmande för förhållandena på arbetsplatsen.

När det gäller centerpartimotionen 2135 och dess yrkande om en utvärdering av anställningstryggheten anför utskottet: "Lagstiftningen är av ny karaktär här i landet och att dess verkningar i olika hänseenden var svårbedömbara vid införandet. En grupp inom arbetsmarknadsdepartementet följer i nära samarbete med parterna på arbetsmarknaden utvecklingen när det gäller den nya lagstiftningen."

Vi har, herr talman – det vill jag understryka – genomfört anställningstrygghetsreformen i stor enighet här i riksdagen. Är det inte då naturligt att vi då också vill vara med om att tillrättalägga de olägenheter till följd av lagstiftningen som gör att sådana grupper som äldre och handikappade kommit i kläm?

Inom centerpartiet anser vi det vara av principiell stor betydelse att en parlamentariskt förankrad utredning om utvärdering av trygghetslagarna här är nödvändig. Jag yrkar därför bifall till reservationen 22.

I samband med en utvärdering av trygghetslagstiftningen bör också anpassningsgruppernas verksamhet belysas. Av den anledningen har vi avstått från att reservera oss och har bara avgivit ett särskilt yttrande.

I anledning av motionen 516 av herr Stridsman och mig samt motionen 1866 av fru Jonäng och herr Granstedt har vi i reservationen 21 yrkat på att en arbetsgrupp snarast samordnar de olika insatserna för att i ökad utsträckning bereda de handikappade möjlighet att få arbete på den öppna arbetsmarknaden.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall också till reservationen 21 samt i övrigt till utskottets hemställan.

Fru AF UGGLAS (m):

Herr talman! Ungdomarnas situation på arbetsmarknaden har redan rönt stor uppmärksamhet i den här debatten, och det med rätta. 26 000 är arbetslösa, sade arbetsmarknadsministern. Men vi får inte glömma de 10 000 i arbetsmarknadsutbildning och de 9 000 i beredskapsarbete. De är också i viss mån arbetslösa.

Ungdomarnas svårigheter på arbetsmarknaden är inte bara ett konjunkturfenomen. Och det är väsentligt att komma ihåg det just nu. Regeringens väl publicerade åtgärder mot ungdomsarbetslösheten är till betydande del av kortsiktig natur. Det är fråga om beredskapsarbeten – även om de kallas praktikarbeten – i den statliga och den enskilda sektorn. De statliga praktikjobben, betalade av AMS, tar slut den 1 juli.

Ungdomsarbetslösheten tar inte slut den 1 juli. Det som kännetecknat ungdomarnas situation på arbetsmarknaden under 1970-talet är just att vi haft för många arbetslösa ungdomar också när konjunkturerna varit goda.

Vi behöver en bättre skola, som ger en bättre yrkesförberedelse och mindre skolleda. Vi behöver en bättre samverkan mellan skola och arbetsliv, så att övergången mellan utbildning och arbetsliv underlättas. Vi behöver fler praktikplatser för att ge ungdomarna yrkes- och arbetslivserfarenhet. En praktikplats kan ge den unge det första, betydelsefulla fotfästet på arbetsmarknaden.

Flera av dessa krav framfördes i moderata och andra borgerliga motioner till förra årets riksmöte, och det är glädjande att nu kunna konstatera att såväl arbetet i sysselsättningsutredningen som en del av förslagen i SIA-propositionen överensstämmer med dessa riktlinjer.

Herr Eriksson i Arvika nämnde folkpartiets s. k. garanti, och jag vill gärna ta tillfället i akt att förklara vår ståndpunkt. Garanti är folkpartiets uttryck, som folkpartiet gärna får behålla. Vad vi inom moderata samlingspartiet tycker är väsentligt är att betona att samhället har ett ansvar för att de unga har en meningsfylld sysselsättning i form av antingen utbildning eller arbete. De ungdomar som lämnar skolan måste få möjlighet till arbete, praktik eller fortsatt utbildning. De skall *erbjudas* arbete, praktik eller utbildning. Vi vill också ha en uppsökande verksamhet som i första hand riktar sig till de ungdomar som lämnar grundskolan eller avbryter gymnasiestudierna.

Herr Fagerlund tycker inte om folkpartiets s. k. ungdomsgaranti, och det har jag förståelse för. Men jag begriper inte varför socialdemokraterna har reserverat sig mot utskottets skrivning på s. 20. Vad utskottet där säger och ger regeringen till känna är ju nästan ord för ord vad som står i sysselsättningsutredningens betänkande på s. 245, vilket även utredningens socialdemokrater står bakom.

Socialdemokraterna betonar i sin reservation att det behövs utökade befogenheter och resurser för samhället, och det är ju ett vanligt krav från socialdemokratiskt håll. Låt mig då peka på några insatser som staten kan göra redan i dag utan så mycket flera befogenheter. Staten kan inrätta fler praktikplatser, många fler – och då talar jag inte om de beredskapsarbeten som försvinner den 1 juli. Staten, i detta fall socialstyrelsen och skolöverstyrelsen, skulle kunna göra något åt sjukvårdsutbildningen, som på grund av stelbenta läroplaner är en flaskhals både för de unga och för sjukvårdshuvudmännen. Vid månadsskiftet februari–mars fanns det över 4 000 lediga platser inom sjukvården. Och hur ser det ut på ut-

bildningssidan? 4 460 personer sökte hösten 1975 till femterminersutbildning för sjuksköterskor. 800 antogs. Det tål att påpekas att arbetslösheten är särskilt stor bland de unga flickorna, som gärna söker sig till vårdrkena.

Socialdemokraterna säger inte i sin reservation vilka ökade resurser och befogenheter man avser. Men herr Fagerlund har faktiskt gett besked här i dag, och det är ett ganska häpnadsväckande besked och något av en nyhet. Det är tydligen obligatorisk platsförmedling socialdemokraterna avser. Organisationer och företag skall vara tvingade att anställa de personer som arbetsförmedlingarna anvisar.

Jag vill med anledning härav ställa några frågor till socialdemokraterna. Skall också de arbetssökande vara tvingade att ta de platser som förmedlingen utser åt dem? Och vad händer med fackets medbestämmanderätt? Vi har ju kunnat läsa i tidningarna att det är LO:s avsikt att träffa kollektivavtal om personalfrågorna. Skall nu AMS bestämma i stället? Och hur skall AMS kunna klara denna nya jättelika uppgift, när man inte ens klarar den vanliga förmedlingen i dag? Jättelik tvångsstyrning och jättelik byråkrati är följderna av herr Fagerlunds förslag.

Sedan en liten kommentar till de 40 medicinerna till näringslivet, som ju också herr Lorentzon har haft så roligt åt här i dag. Herr Fagerlund glömde att nämna giftet: löneskatten.

Vid regeringens överläggningar med näringslivet om arbetslösheten häromveckan framkom ett par intressanta saker. Bl. a. underströk representanterna för näringslivet värdet av den företagsinterna utbildningen. Herr Nordgren har i dag redan varit inne på denna fråga. Utbildning på arbetsplatsen ger ungdomen en chans att få fast fot i arbetslivet. Detta är värt att uppmärksamma därför att den företagsinterna utbildningen visats ett sådant ointresse från statsmakternas sida under senare år. Så sent som i höstas röstade socialdemokraterna emot ett enligt borgerligt förslag om att förbättra villkoren för den företagsinterna utbildningen. Här, herr Fagerlund, finns plats för initiativ från statsmakternas sida.

Som jag ser det är ungdomsarbetslösheten den svenska arbetsmarknadspolitikens akilleshäla. Det gäller den politik som statsrådet Bengtsson här så berömt. Det går nämligen i viss utsträckning att lagstifta om fast jobb åt dem som redan har ett jobb men inte att lagstifta fram nya jobb. Och det är de nya jobben ungdomen behöver. För de nytillträdande på arbetsmarknaden är tillgången på lediga platser av avgörande betydelse, och ett bättre näringspolitiskt klimat skulle kunna minska arbetslösheten för de unga.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte ta upp en debatt om näringslivets klimat, arbetsgivaravgifter och allt detta. Vad som närmast föranledde mig att begära ordet var helt enkelt fru af Ugglas uttolkning av vad utskottet har skrivit. Det är ju en himmelsvid skillnad mellan den uttolkningen och den som utskottets ordförande gjorde här från talarstolen för en

stund sedan.

Jag som bara har folkskola bakom mig gick faktiskt till Svenska akademins ordlista och såg efter vad det är för skillnad mellan garanti och tillförsäkran. Vid ordet tillförsäkran hänvisades till garanti.

När fru af Ugglas säger att samhället har ett ansvar för att ungdomen skall få möjligheter till – och erbjudas – arbete eller utbildning, så är det precis vad vi har sagt i detta sammanhang. Jag blev verkligen förvånad över att med den uttolkningen av detta utskottsbetänkande antingen folkpartiet eller moderaterna inte skulle kunna gå med på det.

Fru AF UGGLAS (m) kort genmäle:

Herr talman! Den uttolkning jag just har gjort här i kammaren står jag fast vid. Det som förvånar mig är att herr Fagerlund har ansett det nödvändigt att reservera sig mot utskottets skrivning med tanke på att socialdemokraterna i sysselsättningsutredningen inte reserverat sig mot sysselsättningsutredningens skrivning.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har inget ansvar för sysselsättningsutredningens betänkande, och det har ingen annan av de socialdemokrater som sitter i inrikesutskottet heller. Vi har faktiskt läst utskottets skrivning ungefär som folkpartisterna har läst den, och det är därför vi har reserverat oss. Hade vi fått förklaringen att det egentligen står någonting annat än det gör, så kanske vi inte hade behövt avge någon reservation.

Herr JONSSON i Mora (fp):

Herr talman! När det gäller den här sista frågan, som fru af Ugglas och herr Fagerlund var litet oense om, nämligen vad man menar med garanti eller tillförsäkran, har vi från folkpartiets sida tolkat det så att detta innebär samma sak. Jag tror alltså det är riktigt som herr Fagerlund sade, sedan han läst i ordlistan, att det innebär samma sak. Därför har vi kunnat acceptera ordet tillförsäkran i stället för ordet garanti, som användes i fjol.

Själva sakfrågan har ju refererats i tidigare anföranden. Låt mig säga att det torde vara en samfällid uppfattning att läget på den svenska arbetsmarknaden fordrar en hög beredskap och reella insatser för att behålla sysselsättningsgraden. Detta har framgått av tidigare inlägg i debatten – bl. a. klart och tydligt av arbetsmarknadsministerns anförande.

Inom många branscher är läget fortfarande gynnsamt, men en del branscher besvärar uppenbarligen av betydande svårigheter. Det gäller inte minst inom exportindustrierna. Lågkonjunkturen och ett pressat prisläge har gjort att lönsamheten sjunkit inom vissa branscher. Blir det ingen avgörande förbättring av den internationella konjunkturen kommer svensk industri på många områden fortfarande att få arbeta under ett hårt klimat.

Visserligen är arbetslösheten relativt låg i jämförelse med förhållandena

i utlandet, men antalet varsel ökade starkt under fjolåret, och varslen om korttidsarbete blev alltmer omfattande. Det var särskilt markant under fjärde kvartalet 1975. Men det skall betonas att företagen i stor utsträckning försökt behålla sin arbetskraft, och jag tror det kan vara av värde att stryka under att företagen för sin del har gjort stora ansträngningar för att hålla sysselsättningen uppe.

Utskottets ordförande har tidigare i debatten berört bl. a. ungdomsarbetslösheten och – liksom andra talare – framhållit vikten av att åtgärder sätts in för att man skall komma till rätta med densamma. Jag ber att få instämma i de synpunkter som herr Eriksson i Arvika har anfört i denna fråga.

Enligt min mening måste sysselsättningspolitiken vara inriktad på att man snabbt skall kunna sätta in åtgärder så att en ytterligare försämring på arbetsmarknaden förhindras. Från folkpartiets sida har vi i partimotionen 652 föreslagit en rad åtgärder som vi menar är värdefulla inslag i en sådan politik.

Det framgår av debatten att vi i många frågor är relativt ense inom utskottet. I den mån det har varit avvikande meningar får de väl tas som uttryck för att man särskilt vill betona en del detaljfrågor där man väckt motioner som ligger till grund för reservationer eller särskilda yttranden.

Jag skulle, herr talman, efter detta bara beröra några reservationer som herr Eriksson i Arvika och jag har fogat till utskottets betänkande.

I reservationen 13 tar vi upp frågan om flyttningsbidragen – täckningen av de faktiska flyttningskostnaderna för arbetssökande som måste flytta till en annan ort.

Sysselsättningspolitiken bör i första hand vara inriktad på att skaffa fram arbetstillfällen i de regioner där bristen på arbete och därmed undersysselsättningen är störst. Regionalpolitiska och arbetsmarknadsmissiga åtgärder är ett led i den verksamheten. Det är viktigt att det kan leda fram till en varaktig sysselsättning. Inte minst för unga människor har det stor betydelse genom att det skapar en meningsfullhet i arbetet. Det kan då vara anledning notera att de regionalpolitiska insatserna inom bl. a. stödområdet på ett påtagligt och effektivt sätt har lett till att utflyttningsströmmen, som under 1960-talet var så stark, nu har hejdats och att vi i stället har fått en befolkningsökning inom stödområdet och i skogslänen. Självklart är det ett bra komplement till de långsiktiga åtgärderna att i speciella situationer starta beredskapsarbeten för att lösa akuta sysselsättningsproblem på arbetsmarknaden.

Men man kan komma i den situationen att en arbetssökande för att få varaktigt arbete måste flytta till annan ort. Flyttningsbidragen är då en form för att underlätta en sådan omställning. Att de kostnader som uppstår vid en flyttning inte skall betalas av den arbetssökande själv är numera en allmänt accepterad uppfattning. Det utgår därför bidrag till flyttningen och dessutom ett omställningsbidrag för andra kostnader som hör samman med en flyttning till annan ort. Men bidragen har

i en del fall visat sig otillräckliga för att täcka de faktiska kostnader som uppstår. Kostnadsökningarna har också gjort att det blivit en eftersläpning i justeringen av dessa bidrag. Folkpartiet har tidigare år i motioner föreslagit att flyttningsbidragen skall värdesäkras, och i en partimotion till årets riksmöte har vi yrkat att flyttningsbidragen i princip bör täcka de faktiska flyttningskostnaderna. Sysselsättningsutredningen, som i dag har nämnts i olika sammanhang, har i den frågan i princip samma uppfattning, och enligt utredningens beräkningar skulle en täckning av de faktiska kostnaderna leda till en fördubbling av flyttningsbidragen. Utredningen föreslår därför att utvecklingen av de faktiska kostnaderna vid flyttning i fortsättningen bör följas med uppmärksamhet. I en motion och en reservation föreslår vi därför att denna princip slås fast av riksdagen redan nu, så att man därmed lägger en grund för den allmänna översyn av de olika flyttningsbidragens detaljutformning som aviseras i budgetpropositionen. Detta har vi yrkat i reservationen 13, som jag nu ber att få yrka bifall till.

Reservationen 17, som jag också skall säga några ord om, har anknytning till förslagen i budgetpropositionen om bidrag till arbetsmarknadsutbildning. I detta fall gäller det utbildningen inom vårddyrkena. Arbetsmarknadsstyrelsen beräknar att omkring 100 000 personer innevarande budgetår kommer att påbörja arbetsmarknadsutbildning. Av kvinnor som har erhållit utbildning under 1974/75 har 13 % erhållit arbetsmarknadsutbildning inom vårdområdet och 14 % inom kommunal hemservice. – Inom vårdsektorn ställs som bekant allt större krav. Vårdbehovet fortsätter att växa. Allt fler människor blir i behov av vård, och allt fler människor blir därför sysselsatta inom denna sektor. Sjukvården kräver mer personal, bl. a. genom utbyggnad av vårdinstitutionerna och på grund av arbetstidsförkortningar. Det är också omvittnat att vårdpersonalen många gånger arbetar under pressande förhållanden och inte har den tid som vore önskvärd för att kunna ägna sig åt de vårdbehövande och ge en mera personlig omvårdnad. Det råder bl. a. brist på sjuksköterskor, detta trots en fortlöpande utbildning varje år. De senaste åren har antalet utexaminerade sjuksköterskor sjunkit. År 1974 utexaminerades sålunda 2 823 sjuksköterskor, och år 1975 var antalet 2 769. Där har det alltså blivit en minskning, även om den inte är så stor.

Enligt en undersökning som redovisas i budgetpropositionen bilaga 10, utbildningsdepartementet, var våren 1974 vid ett undersökningstillfälle 3–4 % av antalet sjukskötersketjänster obesatta eller vakanta. Andelen yrkesverksamma har heller inte stigit. Enligt socialstyrelsens statistik var år 1973 endast 33,9 % av alla sjuksköterskor heltidsaktiva.

Den personliga omsorgen om patienter inom den slutna sjukvården förutsätter kraftfulla åtgärder för att öka tillgången på utbildad personal. Nuvarande personalbrist måste i första hand motverkas genom utbyggnad inom den reguljära utbildningen i vårddyrkena. Men för att bristen på utbildad personal inte skall bli större är det nödvändigt med energiska åtgärder för att bl. a. få flera utbildade sjuksköterskor yrkesverksamma.

Vi har därför i motion 2085 föreslagit ökade bidrag till reaktiveringskurser för sjuksköterskor och utbildning av sjukvårdsbiträden. Det bör vara möjligt att utbilda minst 1 500 personer ytterligare. Sådana åtgärder skulle kunna vidtas inom arbetsmarknadsutbildningens ram. Det skulle underlätta för tidigare yrkesverksamma att återgå i tjänst. I reservation 17 har vi yrkat på ett ökat bidrag till sådan utbildning.

I utskottets betänkande behandlas också motionen 684 av herr Ångström och fru Fränkel om vidgad rätt till statsbidrag för handikappad vid inköp av motorfordon.

Fullt bidrag bör kunna utgå för att täcka kostnader för aggregat och för de ändringar som erfordras för att den handikappade skall kunna utnyttja fordonet. Priset på bilar har emellertid de senaste åren kraftigt stigit. Det kan därför bli stora svårigheter för många handikappade vid anskaffandet av fordon.

I budgetpropositionen föreslås en höjning av det högsta bidragsbeloppet. Vidare föreslås att de inkomstgränser som ligger till grund för bidragets storlek skall justeras upp och att vissa förenklingar skall vidtas.

Men den reform som nu görs får enligt vår uppfattning ses enbart som ett steg på vägen. En fortsatt ökning av stödet till handikappfordon framstår som angelägen.

De förslag som framförs i motionen 684 kan utgöra underlag för en framtida fortsatt reformering. Bl. a. borde en höjning av statsbidraget göras så att full kostnadstäckning erhöles vid köp av bil med lägsta godtagbara standard. Vidare borde ändrade inkomstprövningsregler införas så att den övre inkomstgränsen höjdes till 50 000 kr. och den lägre sattes i paritet med denna. När det gäller bruttoinkomstberäkningen bör handikappersättningen icke medräknas som inkomst.

Enligt motionärernas och reservanternas uppfattning är det angeläget med ytterligare förbättringar av stödet till de handikappade i detta avseende. Det gäller i många fall personer som är helt beroende av handikappfordon för att komma ut i arbetsliv och skapa kontakter utåt.

Det har varit en lång debatt, och det har framförts många värdefulla synpunkter på sysselsättnings- och arbetsmarknadsfrågorna. Som jag sade tidigare har det rått enighet kring de väsentliga linjerna. Jag tror det är angeläget att riksdagen och regeringen är överens om att allt bör göras för att hålla sysselsättningen uppe. Inte minst gäller detta den grupp som spelat en så väsentlig roll i debatten här i dag, nämligen ungdomen.

Jag ber med det anförda, herr talman, få yrka bifall till reservationerna 13, 17 och 20 och i övrigt till utskottets hemställan.

Herr HALLGREN (vpk):

Herr talman! Vänsterpartiet kommunisterna har i en rad motioner tagit upp problemen med sysselsättningen. Vårt parti har ställt otaliga förslag som om de blivit tillstyrkta och genomförda, skulle ha löst en rad av dessa problem. Att göra det kapitalistiska samhället helt fritt från arbetslöshet är en omöjlighet. Arbetslösheten är en produkt av själva sy-

stemet. Den är en tung del i kapitalismens förtryck av lönearbetarna.

Arbetslösheten drabbar inte bara dem som inte har fått något arbete eller som har mist sitt arbete – den drabbar alltid hela arbetarklassen. Den skapar oro och otrygghet på hela arbetsmarknaden. Arbetslösheten används också i lönedepressande syfte från arbetsköparhåll. Den används ofta som medel att splittra arbetarna och skapa motsättningar dem emellan.

Arbetslösheten slår särskilt hårt mot vissa arbetarkategorier. Genom hårda rationaliseringar och höjt arbetstempo slås många äldre ut från arbetsmarknaden. Genom specialisering och en alltmer komplicerad produktionsprocess utestängs större delen av ungdomen från arbetslivet. Det finns arbetsköpare som egenmäktigt har satt åldersspärrar för nyanställning, exempelvis att den som skall anställas skall ha fullgjort värnplikten eller inte ha fyllt 40 år. Härigenom sätts en spärr neråt så att alla ungdomar under 20 år är på förhand utestängda från att få ett arbete, och en spärr uppåt så att de som har nått en ålder av 40 år eller mer utestängs.

Detta sker för att arbetsköparna på förhand skall kunna försäkra sig om den allra bästa och effektivaste arbetarstammen – allt i akt och mening att säkerställa den för kapitalet heliga profiten. Här tycker man att arbetsmarknadsmyndigheterna skulle ha gått in och med hjälp av lagen om vissa anställningsfrämjande åtgärder stoppat sådana metoder som egenmäktigt tillämpas av vissa arbetsköpare. Genom lagen om medbestämmande i arbetslivet, som vi kommer att behandla här så småningom och förhoppningsvis anta, kanske vi får möjlighet att rida spärr mot dessa reaktionära och diskriminerande metoder.

Att kvinnorna är en annan stor grupp som fortfarande stöts tillbaka och diskrimineras i arbetslivet torde stå klart för alla vid det här laget.

Med anledning av våra yrkanden om jämlikhet för kvinnorna i arbetslivet sades det tidigare i debatten från socialdemokratiskt håll att vi är sent ute och att den frågan har tagits upp långt tidigare. Det är väl inget större problem vem som först har väckt den frågan, huvudsaken är att vi är överens om att kraftåtgärder verkligen skall tillgripas för att uppnå de mål som man har satt upp. För att understryka att vårt parti faktiskt har tagit upp denna fråga mycket tidigt skall jag emellertid citera ur motionen 418 i andra kammaren år 1960. De sista styckena i den motionen lyder:

”Uppdelningen i typiskt manliga och typiskt kvinnliga arbeten måste försvinna och den processen kommer att underlättas av den tekniska utvecklingen.

Både samhällets och de enskilda individernas intressen kräver, att kvinnornas väg till verkligt likaberättigande på alla samhällslivets områden påskyndas. Erfarenheten har visat, att Sveriges författning bör innehålla grundsatser, som garanterar kvinnornas faktiska likaberättigande i hem, skola och samhälle. I synnerhet är det av vikt att de strävanden som nu pågår för att uppnå en rättvisare lönesättning för kvinnorna snabbt

Fredagen den
2 april 1976

*Arbetsmarknads-
politiken*

vinner lagens stöd.

Med hänvisning till vad som ovan anförts yrkas, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att direktiven för författningsutredningen utvidgas till att jämväl omfatta frågan om författningsbestämmelser, som allsidigt främjar kvinnornas likställighet med männen på samhällslivets alla områden."

Detta är väl ett bevis för att vårt parti inte har försummat de här frågorna. Säkerligen skulle man kunna finna motionskrav av liknande slag från vårt parti av väsentligt tidigare datum. Men den frågan behöver vi ju inte diskutera nu.

Jag skall nu gå in på motionen 1860 angående det kontanta arbetsmarknadsstödet, vilken behandlas i detta betänkande.

När vi nu har ett näringsliv som till mer än 90 % ligger i privat ägo och helt styrs av kapitalismens lagbundenhet, där arbetslöshet är oundviklig, borde samhället se till att de som drabbas hårdast av kapitalismens verkningar får sin försörjning tryggad på ett tillfredsställande sätt. En del initiativ har tagits från regeringens sida som syftar till lösningar i den vägen. Det senast aviserade förslaget att höja ersättningarna från arbetslöshetskassorna är ett sådant initiativ. Där höjs nu ersättningen till 160 kr. per dag. Detta är nödvändigt och helt riktigt.

Men det är både inkonsekvent och oförklarligt att regeringen inte ansett det nödvändigt att också se över ersättningarna till dem som inte är berättigade till a-kasseersättning. Det gäller i första hand ungdomar som blir arbetslösa och inte hunnit kvalificera sig för ersättning från kassorna. Det gäller också äldre arbetare som är utförsäkrade och som gått arbetslösa lång tid. Dessa kategorier är hänvisade till att existera på en ersättning av 45 kr. om dagen. Denna ersättning är skattepliktig och utgår fem dagar i veckan, dvs. med ett belopp som understiger existensminimum. Dessa människor måste för att klara sitt uppehälle något så när gå till det sociala och tigga mer pengar.

Kommunerna får således bära en stor del av försörjningsbördan för dem som ställs utan arbete och inte har rätt till ersättning från a-kassorna. Det torde vara välbekant i denna församling att de allra flesta kommuner i dag dras med stora ekonomiska svårigheter. Det kan då inte vara riktigt att ytterligare belasta kommunernas ekonomi. Detta skulle kunna medföra att man tvingas tillgripa en höjning av kommunalskatten, vilket i sin tur hårdast drabbar lönearbetarna och andra låginkomstgrupper.

Vänsterpartiet kommunisterna har vid flera tillfällen rest krav på en höjning av det kontanta arbetsmarknadsstödet. Till årets riksdag har vårt parti upprepat kravet från i höstas, att det kontanta arbetsmarknadsstödet skall höjas till 75 kr. för hel dag och 38 kr. för halv dag. Det skulle innebära en kostnad på omkring 25 miljoner enligt de beräkningar som gjordes i anslutning till vårt partis motion i höstas.

Att göra en exakt beräkning av merkostnaderna är naturligtvis inte möjligt. Men en sak är tämligen klar. Det skulle i dag inte kosta lika mycket som man kom fram till vid beräkningarna 1975. De åtgärder

som har beslutats beträffande subventionering av lönekostnader med 75 % till de kommuner som anställer mer ungdom kommer att verka så att många av de ungdomar som i dag är hänvisade till kontant arbetsmarknadsstöd erhåller arbete i stället. Därmed blir belastningen inte så stor som tidigare beräknats.

Att i dag avslå vänsterpartiet kommunisternas motionskrav på en höjning från 45 till 75 kr. per dag är oförståeligt och oförsvarligt. Det tycks vara så att både borgare och socialdemokrater anser att det är möjligt att leva på 190–200 kr. i veckan. Det är nämligen det belopp som kvarstår när skatten är dragen.

I höstas återopades finansiella skäl som motiv för ett avslag. I dag hänvisar utskottsmajoriteten till att riksdagen inte bör ändra sitt nyligen fattade beslut – i högsta grad en egendomlig motivering.

Att återopa finansiella skäl för avslag i en sådan vital fråga som en någorlunda skälig ersättning till dem som drabbas av arbetslöshet rimmar dåligt med att samma partier är ense om att öka anslagen till krigsmakten med 831,6 milj. kr. och att budgeten underbalanseras med 11 miljarder. Ställer man detta i relation till vårt motionsyrkande, som i direkta kostnader innebär mellan 15 och 20 miljoner, blir man minst sagt förvånad över att inrikesutskottet ånyo föreslår avslag på ett så berättigat krav som en rimlig ersättning till dem som ställs utan arbete.

Det hade varit bra mycket vettigare att minska anslagen till krigsmakten och använda dessa pengar till förbättringar av standarden för dem som har det sämst ställt i samhället. Och det är naturligtvis inte bara de arbetslösa. Men de som drabbas av arbetslöshet och är hänvisade till att på något sätt leva på det nu gällande kontanta arbetsmarknadsstödet hör utan tvivel dit.

Herr talman! Jag vill med det anförda och med hänvisning till motionen 1860 yrka bifall till reservationen 19.

Herr OSKARSON (m):

Herr talman! Jag har i första hand begärt ordet i det här sammanhanget för att ta upp en fråga som ligger litet vid sidan av den arbetsmarknadspolitiska debatten men som inte är mindre viktig för det.

Men innan jag går in på den måste jag säga några ord om meningutbytet mellan herr Fagerlund och fru af Ugglas. Det gäller en mening i utskottsbetänkandet som lyder: "Den inriktning av åtgärderna som nu angivits innebär att samhället tillförsäkrar alla ungdomar möjlighet till arbete, utbildning eller praktik."

Jag understryker här orden "*möjlighet till* arbete, utbildning eller praktik".

Nog tycker jag att detta är ett skäligt krav på samhället när det gäller ungdomarna. Om de sedan inte vill använda sig av möjligheterna är det hela ganska hopplöst men vi borde kunna vara överens om att de skall erbjudas dessa möjligheter. Jag är förvånad över att inte de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet kunde gå med på denna skriv-

Fredagen den
2 april 1976

*Arbetsmarknads-
politiken*

ning och därigenom undvikit reservationen.

Nu till mitt ärende. I en motion har fru af Ugglas och jag föreslagit höjda anslag till den del av totalförsvsverksamheten som ryms inom AMS anslag.

Arbetskraften är en viktig delfunktion av totalförsvarets verksamhet. Utbildningen av denna arbetskraft, ersättningspersonal för inkallade och mobiliserade, sker inom de frivilliga försvarsorganisationerna. Svenska blå stjärnan utbildar djurskötare och traktorförare för bl. a. jordbrukets blockorganisation. Sveriges lottakårer svarar bl. a. för utbildning av personal till frivilligorganisationernas krigskanslier och till krigslänsstyrelserna. Sveriges kvinnliga bilkårens riksförbund och Frivilliga automobilkårens riksförbund utbildar bilförare och biträdespersonal för det civila distributions- och transportväsendet, som skall träda i funktion i samband med och efter mobilisering.

Personalbristen inom dessa områden är mycket stor. Särskilt allvarlig är bristen på bilförare och medhjälpare när det gäller sjukvårdstransporterna. Inom vissa län är bristen på personal på detta område mycket oroväckande, upp till 80–90 % är inte ovanligt. Det bör i detta sammanhang framhållas att bristerna beror inte på att det inte finns frivilliga som vill utbilda sig. Nej, anledningen är helt och hållet brist på resurser, brist på pengar för utbildningen.

Frivilliga motorcykelkåren är ytterligare en sådan organisation som har motsvarande uppgifter vad gäller ordonnanspersonal vid mobilisering och under beredskap.

AMS har i sin anslagsframställning uppmärksammat bristen på utbildad personal inom dessa områden och därför begärt en fördubbling av anslaget. Det är dock inga stora summor det rör sig om. Det framhålles också att utbildningskostnaderna har ökat dels på grund av kostnadsstegringar i allmänhet, dels på grund av prishöjningar som beslutats av sjukvårdshuvudmännen – landstingen– och dels på grund av höjda arvoden till lärarpersonal.

Departementschefen har kraftigt skurit ner av AMS äskade medel. Och de medel som budgetpropositionen anvisar är inte tillräckliga ens för att täcka kostnadsökningarna, än mindre för att något hämta in den eftersläpning i utbildningsbehovet som föreligger.

I utskottsbetänkandet har herr Nordgren och jag i ett särskilt yttrande framhållit att det är absolut nödvändigt att de frivilliga försvarsorganisationernas utbildningsverksamhet tillgodoses bättre ett kommande budgetår än vad som skett i år. Och det är detta som jag med mitt anförande velat ytterligare understryka.

I övrigt ber jag att få instämma i de yrkanden som herr Nordgren tidigare framställt i anslutning till föreliggande utskottsbetänkande.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller att bereda sysselsättningsmöjligheter för ungdomen så har herr Oskarson och jag precis samma uppfattning.

Tolkningen av vad utskottet verkligen har skrivit får väl bli en intern affär mellan folkpartiet och moderaterna, som har fullständigt motsatta uppfattningar i detta sammanhang.

Nr 97

Fredagen den
2 april 1976

*Arbetsmarknads-
politiken*

Herr OSKARSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag har med mitt inlägg här velat klargöra vilken tolkning vi moderater lägger in i detta utlåtande. Jag har väldigt svårt att se att det finns möjlighet att lägga in någon annan tolkning i den mening i utskottsbetänkandet som här diskuterats.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Det var min avsikt att beröra det kanske viktigaste specialproblemet inom arbetsmarknaden – diskrimineringen av kvinnorna. Jag känner inför den glest besatta kammaren djupt det ointresse som tydligen vidlåder denna frågeställning i parlamentarikernas ögon. Herr arbetsmarknadsministern har för länge sedan gått ut ur kammaren. Fru Hörnlund har gått ut. De flesta ansvariga ledamöter av inrikesutskottet på den socialdemokratiska sidan har också gått ut. Jag noterar detta som ett ovanligt tydligt och subtilt tecken på parlamentarisk oförskämdhet.

Till saken. Vänsterpartiet kommunisterna vill en skärpning av riksdagens direktiv om att motarbeta diskrimineringen. Utskottet anser för sin del att det räcker med nuvarande direktiv.

Nu kom arbetsmarknadsministern in. Tack.

Varför är det motiverat med en skärpning? Det är motiverat därför att hela tendensen de senaste tio åren är oroande. Det händer inget djupgående. Diskrimineringen kvarstår. Den återskapas i nya former. Det finns inget tecken på något genombrott.

Det har, herr talman, varit kvinnoår. Det har tillsatts en jämlikhetsdelegation. Det har hållits tal av statsministern och det har författats resolutioner av partiernas kvinnoförbund. Dvs. inte vpk:s – vi har ju dess bättre inte skjutsat undan våra partikvinnor i något särskilt, segregerat förbund. Men allt detta till trots – situationen är i allt väsentligt densamma för den viktigaste frågan: den ekonomiska frigörelsen och självständigheten för kvinnorna.

Fler kvinnor än förut har gått ut på arbetsmarknaden efter 1965, det är sant. Förvärvsfrekvensen har stigit ganska väsentligt statistiskt sett. Men hur ser det ut vid en närmare granskning av siffrorna?

Av de kvinnor som sedan 1965 inträtt på arbetsmarknaden i någon form är det en minoritet som har fått möjlighet till självständig försörjning. Av dem har 70 % blivit deltidsarbetare. Det är som deltidsarbetare kvinnor exploateras. Av alla deltidsarbetare i landet är 96 % kvinnor. Vad visar detta? Det visar att kapitalismen behöver kvinnornas arbetskraft, men bara till en gräns som den själv vill bestämma. Bara i en roll som den själv kan avgöra. Därför återskapas nu den diskriminering som förr i tiden bestod i att kvinnorna väsentligen hölls utanför allt samhällligt arbete. Diskrimineringen återskapas nu i den formen

att kvinnorna får bli deltidsarbetare, männen heltidsarbetare, schematiskt sett.

Detta är, herr talman, ett hot mot kvinnornas självständighet. Deltidsarbetet förutsätter paräktenskapet. Deltidsarbetet förutsätter att kvinnan delvis kan försörjas av någon annan – annars duger hon ju inte som deltidsarbetare i den kapitalistiska produktionen.

Särskilt betänkligt är detta för de ogifta kvinnorna, speciellt de ogifta med barn. Det är en snabbt växande grupp – de är mer än dubbelt så många som för tio år sedan. Men med ökad grad av kvinnligt deltidsarbete får denna grupp det särskilt svårt. De kan ju inte gärna ta deltidsarbete. Det är mest bara de gifta som kan ta deltidsarbete. Kapitalet kan utnyttja äktenskapet. Det kan diskriminera de ogifta föräldrarna.

I Sverige har man i många stycken alltjämt en reaktionär syn på föräldraskap och vårdnadsarbete. 98 % av alla ensamföräldrar är kvinnor. De behöver sitt heltidsarbete, sin självständiga försörjning. Men med deltidsarbetets utsträckande hotas denna självständiga försörjning. De kommer i kläm genom den tendens som betyder att procenten som är helt försörjda bland de arbetande kvinnorna faktiskt har minskat de senaste åren på grund av deltidsarbetets stora utsträckning, medan procenten halvt eller delvis försörjda i motsvarande mån ökat.

De borgerliga vill i regel ha det så här. De vill inte bara ha en orörd kapitalism. De vill också ha kvinnligt deltidsarbete. Senast i går, i debatten om barnomsorgen, stod de här och mer eller mindre propagerade för det. De tycker tydligen att deltidsarbete är bra för kvinnor. Kvinnor skall ju, enligt deras sätt att se, utöva sin modersroll samtidigt med att de exploateras i arbetslivet. Därför passar deltidsarbete, osjälvständighet och könssegregering bra. Också socialdemokraterna offerar, med sitt reaktionära förslag om arbetstidsförkortningens inskränkande till enbart kategorin småbarnsföräldrar, åt samma könsrollstänkande; om än i väsentligt mindre utsträckning. Så det är kanske förställigt om alla fyra partierna nu finner varandra i en gemensam utskottsskrivning rörande den här speciella detaljen. De vill inte göra alltför mycket mot diskrimineringen. De vill inte sätta makt bakom orden.

Lika oroande är bilden av yrkessegregeringens utveckling de senaste åren. Av de 38 yrkesområden som, enligt statistiken från SCB, arbetsmarknaden kan delas upp i, dominerade männen år 1965 på 32. Kvinnorna var i majoritet på 6. Hur är det i dag? Männen är i majoritet i samma 32 sektorer. Kvinnorna är i majoritet i samma 6 sektorer. Majoriteterna, mätta i procent, har i de flesta fall knappast rubbats alls. Kvinnorna inte bara dominerar i de klassiska sektorerna – butiksyrken, lägre kontorsyrken, vårdsektorn – utan ensidigheten på dessa stora och växande sektorer har i själva verket stärkts. Männens dominans har inte heller rubbats, t. ex. inom industrin. Männens dominans har stärkts inom gruppen administrativa yrken – dvs. där karriärvägarna finns. Kvinnorna har ryckt in på den pedagogiska sektorn i större utsträckning än förut – därför att pedagogyrken i de lägre graderna blivit talrikare.

Om man tar det i stort kan man sammanfattningsvis säga att ingenting egentligen har hänt när det gäller yrkessegregeringen.

Ändå menar utskottet att något mer inte behöver göras åt saken. Ja, är man belåten med tendensen behöver givetvis inget mer göras.

Hur ser det ut på de områden där rollfördelning och yrkesinriktning påverkas före själva utträdet på arbetsmarknaden? Gymnasieskolans linjeval visar inga nämnvärda ändringar. Det är kvinnlig dominans i överväldigande grad på linjer som leder till lågstatusyrken – vård, hushåll, barn, humaniora. Det är nästan total dominans för män i teknisk-naturvetenskapliga eller andra mer karriärbetonade utbildningsvägar. Ända ner på barnstugorna når inpräglingen av könsrollerna. Det är nästan bara kvinnliga vårdare. Kvinnliga vårdare, som själva förts dit av sin generations yrkessegregering. Det är barn till ensamföräldrar, som ofta dominerar på barnstugorna på grund av de naturliga prioriteringsbestämmelserna i ett bristläge. Ensamföräldrarna är, som jag tidigare nämnt, nästan bara kvinnor.

Då kan de ärade kammarledamöterna tänka sig följande. En liten flicka kommer till dagis. Det statistiskt sannolika är att hennes mor är ensam vårdnadshavare. Själv är hon flicka. Hemma sköts hon av en kvinna. På dagis sköts hon av kvinnor. I skolan hamnar hon i det könsrolls-betonade linjevalet. – Vem skulle ge henne stöd i någon annan riktning? Ingen. Skulle hon själv ha kraft och självständighet att bryta ett helt livsmönster? I synnerhet som all veckopress och en mängd etablerade pratmakare ur den äldre generationen dominerar omgivningens idébildning med en traditionell familjesyn.

Och detta säger de borgerliga och socialdemokraterna att vi inte behöver göra mer åt än vad vi redan gör. Hur oansvarig får man vara inför den nya generationen kvinnor? Skall inte heller den få se frigörelsen inom räckhåll, eller åtminstone kunna hoppas på den för sina barns räkning?

I vårt parti accepterar vi inte de sista tio årens tendens. Den är djupt oroande, och den hotar i själva verket frigörelsen. Den verkar konserverande på diskrimineringen. Den är oroande, inte minst därför att ett slags ny högervåg tycks vara under uppsegling i synen på kvinno- och modersrollen, något som indirekt påverkar synen på kvinnorna i arbetslivet. Många reaktionära läkare och kvasipsykologer bygger under myten om särpräglade mamma- och papparoller.

Mot allt det som jag här brett har försökt teckna måste man naturligtvis gripa in på alla områden, och i alla detaljer, där man så kan, med en skärpt attityd. Därför menar vi att vpk-reservationen nr 11 är motiverad. Jag yrkar bifall till den.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Fredagen den
2 april 1976

*Arbetsmarknads-
politiken*

Fru NORDLANDER (vpk):

Herr talman! I inrikesutskottets betänkande nr 33 behandlas en motion, där jag tillsammans med några partikamrater tagit upp frågan om anställnings- och lönevillkor för praktikanter.

Sedan motionen skrevs har frågan ytterligare aktualiserats, eftersom regeringen nu är ute på arbetsmarknaden såväl på den privata som på den statliga och landstingskommunala sektorn för att ragga praktikplatser åt den arbetslösa ungdomen.

Vänsterpartiet kommunisterna har naturligtvis ingenting emot att ungdomar får praktisk erfarenhet av arbetslivet, gärna inom flera yrkesområden om de så önskar. Praktisk erfarenhet innan en lång yrkesutbildning fullföljs kunde medverka till att minska den omsättning av arbetskraft som förekommer inom vissa arbetsområden. Vårdområdet är ett exempel där alltför stor andel av de utbildade inte fortsätter inom sitt yrke. Detta påverkar sedan hela personalomsättningen. Den är i Stockholm inom vissa områden mer än 75 %. Lärare är en annan yrkesgrupp där omplaceringsfallen ökat oroväckande, och det gäller i samma utsträckning de unga som de äldre lärarna.

En utveckling mot studier varvade med förvärvsarbete, som nu diskuteras, är positiv, men hittills har initiativen till inslag av praktik i de längre utbildningslinjerna varit få. För studerande skulle praktiken innebära stimulans till kritiskt tänkande. De borde också med utgångspunkt i sina praktiska erfarenheter sedan kunna påverka och förbättra utbildningen. Det kunde både förbättra studiemotivationen och underlätta deras senare inträde på arbetsmarknaden.

Vpk har vid flera tillfällen i riksdagen slagit vakt om den förpraktik som krävts för viss utbildning, exempelvis förskolläraryt utbildning. I en rapport från arbetsgruppen för utredning av vissa praktikfrågor sägs gällande förpraktik, att sådan är förknippad med både för- och nackdelar. Fördelen är att den sökande får en mer konkret uppfattning av den arbetsmiljö inom vilken utbildningsyrket skall utövas.

Nackdelarna menar man är osäkerheten om praktikanten kommer att antas till utbildningen, och man redovisar att av 7 219 sökande antogs 1 263 till utbildning. Vi menar att detta i stället bevisar att en stor del av dessa praktikanter utnyttjas som reguljär arbetskraft inom ett bristområde.

Svenska kommunalarbetsförbundet, som organiserar personalen, har påtalat orimligheten i att en så stor andel av de verksamma är praktikanter. Förbundet redovisar att inom loppet av ett år tog 3 200 barnstugor, som omfattades av sammanräkningen, emot 11 000 elever och 8 700 praktikanter. Under en och samma apirdag 1973 arbetade på barnstugorna 2 500 elever och 4 000 praktikanter. Förbundet gör till detta reflexionen: det är bra att barnstugorna ställer upp i utbildningssyfte, men när man vet att barnstugornas anställda vid detta tillfälle inte var fler än 21 500, blir man fundersam och ställer frågan, om elever och praktikanter på sina håll bara är billig arbetskraft för kommunerna. Den

frågan är befogad. Frågan är också, om situationen är bättre i dag. Antalet praktikanter borde naturligtvis stämma något så när överens med utbildningsmöjligheterna.

Med erfarenheten inom min fackliga verksamhet av hur många, inte bara ungdomar, som utnyttjats genom användandet av begreppet praktikant finns misstanken att detta utnyttjande kan sättas i system, om man försöker komma till rätta med ungdomsarbetslösheten med praktiktjänster.

För att förhindra detta utnyttjande har vi i motionen yrkat att allt praktikantarbete skall avlönas enligt principen lön efter utfört arbete. Det borde vara en självklarhet att arbete, oavsett vem som utfört det, skall värderas lika. Risken finns att ungdomar med en godtyckligt låg ersättning får en negativ inställning till arbetet som sådant.

Vi är därför inte nöjda med det svar utskottet gett. Visserligen har ett avtal träffats mellan statens avtalsverk och de statsanställdas organisationer, men detta löser endast en ringa del av problemet. På den kommunala och den enskilda sektorn hänvisas till att förhandlingsinitiativet åvilar parterna själva. Men de ungdomar det gäller har inte någon facklig anknytning, och då finns det ingen som bevakar deras intressen. Därför borde initiativet komma från regeringen.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen 9 vid inrikesutskottets betänkande.

Herr NILSSON i Visby (s):

Herr talman! I motionen 1882, som behandlas i förevarande betänkande, har herr Gustafsson i Stenkyrka och jag tagit upp frågan om utökad statsbidrag till restaurering av de gotländska kyrkorna. Vi har begärt att dessa restaureringsarbeten skall utföras som beredskapsarbete för företrädesvis äldre, lokalt bunden arbetskraft.

I vår motion har vi bl. a. anfört att under år 1975 förelåg projektering gällande restaurering av fem gotlandskyrkor. Inget av dessa arbeten har dock kommit till utförande på grund av de reducerade statsbidrag som nu utgår. Bidraget är nu 40 % mot tidigare 100 %. Här kan också nämnas att landsantikvarien på Gotland till länsarbetsnämnden har anmält att det f. n. är 21 kyrkor som är i behov av omedelbar restaurering.

De gotländska medeltidskyrkorna är av högsta kulturhistoriska värde både som grupp och var för sig – de hör till de relativt få byggnader inom landet som även är av internationellt intresse. De är därför utan undantag värda största uppmärksamhet. De små och ekonomiskt svaga församlingarna har emellertid inte möjlighet att i erforderlig utsträckning vårda sina kyrkobyggnader, varför det nu finns ett ackumulerat behov av istandsättningsarbeten.

Det skall vidare framhållas att dessa restaureringsarbeten är mycket värdefulla ur sysselsättningsynpunkt. Varje kyrkoobjekt kräver omkring 1 000 dagsverken, och det är i första hand, såsom jag tidigare sagt, den äldre, lokalt bundna arbetskraften som härigenom kan få meningsfylld sysselsättning.

Det är beklagligt att utskottet avfärdat vår motion med att hänvisa till en offentlig utredning som skall tillsättas. Jag har inget emot en utredning som skall se över formerna för stödåtgärder för vård och bevarande av kulturhistoriskt värdefulla byggnader, till vilken grupp de gotländska kyrkorna måste räknas. Enligt vår mening hade utskottet ändå mycket väl kunnat tillstyrka vår motion, eftersom vi begränsat vår hemställan på så sätt att vi föreslår att man för dessa arbeten skall avdela ett belopp av 2 milj. kr. ur redan disponerade medel för budgetåret 1976/77.

Herr talman! Då utskottet är enigt i sitt beslut att avstyrka vår motion avstår jag från att nu framställa något yrkande om bifall till denna.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Stridsman m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Granstedt begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 33 mom. 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Stridsman m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Granstedt begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 202
Nej - 75
Avstår - 1

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herrar Nordgren och Oskarson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Herr Nordgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 33 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herrar Nordgren och Oskarson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nordgren begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 239
Nej - 38
Avstår - 1

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen nr 3 av herr Fagerlund m. fl. samt 3:o reservationen nr 4 av herr Lorentzon, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Fagerlund begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Lorentzon begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 33 mom. 3 antar reservationen nr 3 av herr Fagerlund m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 4 av herr Lorentzon.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lorentzon begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 122
Nej - 14
Avstår - 143

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 33 mom. 3 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes.

Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 139

Nej - 139

Avstår - 1

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, gavs propositioner på att ärendet skulle dels återförvisas till utskottet, dels avgöras omedelbart, och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr talmannen nedlade i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, var-efter på herr talmannens anmodan herr Nyquist (fp) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla ja.

Kammaren hade alltså i enlighet med ja-propositionens innehåll bifallit utskottets hemställan.

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herr Lorentzon, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lorentzon begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 33 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herr Lorentzon.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lorentzon begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 261

Nej - 14

Avstår - 1

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herr Lorentzon, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lorentzon begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 33 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av herr Lorentzon.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lorentzon begärde röst-

räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 260
Nej - 15
Avstår - 1

Nr 97

Fredagen den
2 april 1976

Arbetsmarknads-
politiken

Mom. 6-9

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 10

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av herr Stridsman m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Granstedt begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 33 mom. 10 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herr Stridsman m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Granstedt begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 200
Nej - 77
Avstår - 1

Mom. 11

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 12

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av herr Lorentzon, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lorentzon begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 33 mom. 12 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av herr Lorentzon.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lorentzon begärde röst-

Nr 97

Fredagen den
2 april 1976

Arbetsmarknads-
politiken

räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 264
Nej - 14
Avstår - 1

Mom. 13-16

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 17

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av herr Lorentzon, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lorentzon begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

- Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 33 mom. 17 röstar ja, den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av herr Lorentzon.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lorentzon begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 261
Nej - 14
Avstår - 2

Mom. 18

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 10 av herrar Nordgren och Oskarson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nordgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

- Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 33 mom. 18 röstar ja, den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av herrar Nordgren och Oskarson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nordgren begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 239
Nej - 38
Avstår - 1

Mom. 19 och 20

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 21

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 11 av herr Lorentzon, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lorentzon begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 33 mom. 21 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 11 av herr Lorentzon.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lorentzon begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 264
Nej - 14
Avstår - 1

Mom. 22

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 12 av herr Lorentzon, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lorentzon begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 33 mom. 22 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 12 av herr Lorentzon.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lorentzon begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 264
Nej - 14
Avstår - 1

Mom. 23

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 24

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels re-

Nr 97

Fredagen den
2 april 1976

*Arbetsmarknads-
politiken*

reservationen nr 13 av herrar Eriksson i Arvika och Jonsson i Mora, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 25-27

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 28

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 14 av herr Fagerlund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Fagerlund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 33 mom. 28 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 14 av herr Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 140
Nej - 138
Avstår - 1

Mom. 29

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 15 av herr Fagerlund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Fagerlund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 33 mom. 29 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 15 av herr Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 139
Nej - 139
Avstår - 1

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, gavs propositioner på att ärendet skulle dels återförvisas till utskottet, dels avgöras omedelbart, och förklarades den senare propositionen vara med övervägande

ja besvarad.

Herr talmannen nedlade i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, var-
efter på herr talmannens anmodan herr Bengtsson i Göteborg (c) ur urnan
upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla nej.

Kammaren hade alltså i enlighet med nej-propositionens innehåll bi-
fallit reservationen nr 15 av herr Fagerlund m. fl.

Mom. 30

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 31

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels re-
servationen nr 16 av herr Lorentzon, och förklarades den förra propo-
sitionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lorentzon begärt
votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i be-
tänkandet nr 33 mom. 31 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 16 av herr Lorentzon.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lorentzon begärde röst-
räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-
ning gav följande resultat:

Ja	–	264
Nej	–	14
Avstår	–	1

Mom. 32

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels re-
servationen nr 17 av herrar Eriksson i Arvika och Jonsson i Mora, och
förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.
Sedan herr Eriksson i Arvika begärt votering upplästes och godkändes
följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i be-
tänkandet nr 33 mom. 32 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 17 av herrar Eriksson
i Arvika och Jonsson i Mora.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Eriksson i Arvika be-

Nr 97

Fredagen den
2 april 1976

*Arbetsmarknads-
politiken*

gärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 249
Nej - 28
Avstår - 2

Mom. 33-39

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 40

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 18 av herr Lorentzon, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lorentzon begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 33 mom. 40 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 18 av herr Lorentzon.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lorentzon begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 263
Nej - 14
Avstår - 2

Mom. 41-43

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 44

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 19 av herr Lorentzon, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lorentzon begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 33 mom. 44 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 19 av herr Lorentzon.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lorentzon begärde röst-

räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 262
Nej - 15
Avstår - 1

Nr 97

Fredagen den
2 april 1976

Arbetsmarknads-
politiken

Mom. 45-51

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 52

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 20 av herrar Eriksson i Arvika och Jonsson i Mora, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Eriksson i Arvika begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 33 mom. 52 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 20 av herrar Eriksson i Arvika och Jonsson i Mora.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Eriksson i Arvika begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 244
Nej - 32
Avstår - 3

Mom. 53-59

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 60

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 21 av herr Stridsman m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Rämngård begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 33 mom. 60 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 21 av herr Stridsman m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Rämngård begärde röst-

Nr 97

Fredagen den
2 april 1976

*Obligatorisk
platsanmälan till
den offentliga
arbetsförmedlingen,
m. m.*

räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 201
Nej - 76
Avstår - 2

Mom. 61 och 62

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 63

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 22 av herr Nordgren m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nordgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 33 mom. 63 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 22 av herr Nordgren m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nordgren begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 165
Nej - 112
Avstår - 1

Mom. 64-67

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 9 Obligatorisk platsanmälan till den offentliga arbetsförmedlingen, m. m.

Föredrogs inrikesutskottets betänkande 1975/76:28 med anledning av propositionen 1975/76:84 med förslag till lag om skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till den offentliga arbetsförmedlingen, m. m. jämte motioner

I propositionen 1975/76:84 (arbetsmarknadsdepartementet) hemställde regeringen, efter föredragning av statsrådet Bengtsson, att riksdagen skulle *dels* anta i propositionen redovisade förslag till

1. lag om skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till den offentliga arbetsförmedlingen,

2. lag om ändring i lagen (1935:113) med vissa bestämmelser om ar-

betsförmedling,
dels godkänna

1. de riktlinjer för ett inflytande för arbetsmarknadsparterna och kommunerna i arbetsförmedlingen som departementschefen förordat,
2. de riktlinjer för organisation m. m. av arbetsförmedlingen inom kulturområdet som departementschefen förordat,
3. att praktiska prov med ADB i förmedlingsarbetet inleddes den 1 juli 1976 i enlighet med vad departementschefen anförde.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen läggs fram förslag till lag om skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till den offentliga arbetsförmedlingen. Anmälningsskyldigheten skall i princip gälla inom alla yrkesområden och omfatta alla anställningar. Bl. a. statliga tjänster undantas från lagen. Enligt lagförslaget behöver anmälan inte göras om den lediga platsen tillsätts med någon som redan är anställd hos arbetsgivaren (internrekrytering). Vissa andra undantag från anmälningsskyldigheten föreslås dessutom, t. ex. när anställningen inte avses räcka längre än tio arbetsdagar. Enligt förslaget bemyndigas regeringen att besluta att anmälningsskyldigheten skall gälla bara i viss del av landet. Införandet av anmälningsskyldighet avses ske på försök i tre län med början den 1 juli 1976.

I propositionen föreslås även, mot bakgrund av en redogörelse för nuvarande förhållanden, flera ändringar i arbetsförmedlingens organisation och arbetsformer. Ett inflytande för arbetsmarknadsparterna och kommunerna i arbetsförmedlingen skall sålunda prövas genom inrättande av distriktsnämnder. Dessa nämnder skall få inflytande på hur det lokala förmedlingsarbetet bör bedrivas. De skall vidare avge yttranden till länsmyndigheterna i planerings- och organisationsfrågor. Genom sin sakkunskap och sina kontakter väntas nämndledamöterna kunna tillföra förmedlingen ett bredare beslutsunderlag i många ärenden och ge tjänstemännen ett värdefullt stöd vid genomförandet av olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder, t. ex. för att bereda sysselsättning åt personer med arbetshandikapp.

Arbetsförmedling inom kulturområdet är förenad med vissa problem som har lett till att förmedlingsverksamheten är splittrad mellan flera förmedlingsorgan som arbetar under olika villkor. Frågan om hur denna verksamhet bör vara organiserad har utretts vid flera tillfällen. I propositionen föreslås nu att arbetsförmedlingen inom kulturområdet i större utsträckning än tidigare skall ombesörjas av den offentliga arbetsförmedlingen.

Slutligen behandlas en av arbetsmarknadsstyrelsen och statskontoret överlämnad rapport rörande det hittillsvarande utredningsarbetet beträffande ett ADB-system för arbetsförmedlingen. I rapporten anges bl. a. målen för platsförmedlingen och i vad mån dessa mål kan uppnås med nuvarande resurser samt vilka förbättringar som skulle kunna uppnås med hjälp av ADB-teknik. Vidare föreslås praktiska prov under nästa

Nr 97

**Fredagen den
2 april 1976**

*Obligatorisk
platsanmälan till
den offentliga
arbetsförmedlingen,
m. m.*

Fredagen den.
2 april 1976

*Obligatorisk
platsanmälan till
den offentliga
arbetsförmedlingen,
m. m.*

budgetår på några förmedlingskontor avseende sökning och matchning med hjälp av ADB-register över arbetsökande och lediga platser.”

I detta sammanhang hade behandlats

dels den under allmänna motionstiden vid 1975 års riksmöte väckta motionen 1975:399 av herr Helén m. fl. (fp), vari såvitt här var i fråga (yrkandet 6) yrkats att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande lekmannastyrelse vid arbetsförmedlingar, distriktskontor och större lokalkontor,

dels de under allmänna motionstiden vid 1975/76 års riksmöte väckta motionerna

1975/76:652 av herr Ahlmark m. fl. (fp), vari såvitt här var i fråga yrkats

5. beträffande skyldigheten för arbetsgivare att anmäla lediga platser till arbetsförmedlingen att riksdagen uttalade

a) att undantag inledningsvis gjordes för arbetsgivare med färre än tio anställda,

b) att undantag gjordes för anställningar till vilka söktes personer som förutsattes ha viss politisk eller annan idell inställning,

c) att skyldigheten jämväl omfattade statliga arbetsgivare,

7. att riksdagen beslutade ge distriktsnämnderna beslutanderätt i frågor som rörde framställningar om utbildningsbidrag,

1975/76:658 av herr Persson i Karlstad m. fl. (s),

1975/76:850 av fröken Engman (s),

1975/76:866 av herr Svensson i Kungälv (s), vari yrkats att riksdagen skulle i 3 § lagen om skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till den offentliga arbetsförmedlingen göra sådan ändring i punkt 6 att den även innefattade anställning som förutsatte religiös inställning,

1975/76:1840 av herr Carlström m. fl. (fp, c, m), vari yrkats

1. att riksdagen beslutade att påföljdsbestämmelserna i 6 § i förslag till lag om skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till den offentliga arbetsförmedlingen skulle utgå,

2. att riksdagen – därest yrkandet under 1 inte skulle bifallas – beslutade att påföljdsbestämmelserna i 6 § första stycket i lag om skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till offentlig arbetsförmedling bestämdes till penningböter med visst maximibelopp, förslagsvis 500 kr.,

1975/76:1844 av herrar Enlund (fp) och Wikström (fp), vari yrkats att riksdagen fastställde sådana riktlinjer för arbetsförmedlingen på kul-

turoinrådet att manager och produktionsbolag som auktoriserats av arbetsmarknadsstyrelsen undantogs från förbudet mot enskild arbetsförmedling inom Sverige,

Nr 97

Fredagen den
2 april 1976

1975/76:1849 av herr Arne Geijer i Stockholm m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen beslutade

1. att Folkparkernas artistförmedling och Svenska musikerförbundets arbetsförmedling skulle erhålla direkta anslag, så att i första hand en verksamhet av ungefär nuvarande omfattning kunde bibehållas,

2. att båda dessa folkrörelser utan långtgående bestämmelser och restriktioner från myndighet gavs möjlighet att arbeta utifrån de mål och med de arbetsformer som gällde för respektive organisation,

3. att verksamheten skulle stå under tillsyn av arbetsmarknadsstyrelsen,

*Obligatorisk
platsanmälan till
den offentliga
arbetsförmedlingen,
m. m.*

1975/76:1869 av herrar Kristiansson (c) och Gustafsson i Stenkyrka (c), vari yrkats att riksdagen beslutade

1. att företag med upp till 10 anställda ej skulle omfattas av anmälningsplikt till arbetsförmedlingen av lediga platser,

2. att anmälningsplikt ej gällde för anställningar kortare än 30 dagar,

1975/76:1875 av fru Mogård (m), vari yrkats att riksdagen skulle

1. besluta att även statliga tjänster, som föreslagits av arbetsmarknadsstyrelsen, skulle anmälas till arbetsförmedlingen,

2. ge regeringen till känna vad i motionen anförts om regler som möjliggjorde att uppgiftslämnandet kunde göras enkelt och smidigt,

1975/76:1876 av fru Mogård m. fl. (m), vari yrkats att riksdagen skulle

1. besluta att godta den föreslagna utbyggnaden av den offentliga arbetsförmedlingen för kulturområdet,

2. hos regeringen begära förslag till auktorisation enligt vad som i motionen anförts,

3. besluta att kulturområdet skulle undantas från lag om skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till den offentliga arbetsförmedlingen,

1975/76:1883 av herr Nordgren m. fl. (m),

1975/76:1887 av herr Olsson i Järvsö (c), vari yrkats att riksdagen beslutade att den obligatoriska skyldigheten för arbetsgivare att till offentlig arbetsförmedling anmäla ledig plats inte skulle gälla företag med färre än 20 anställda,

1975/76:1901 av herr Strömberg i Botkyrka (fp),

1975/76:1902 av herr Träff m. fl. (m), vari yrkats att riksdagen beslutade

Fredagen den
2 april 1976

*Obligatorisk
platsanmälan till
den offentliga
arbetsförmedlingen,
m. m.*

1. att den obligatoriska skyldigheten för arbetsgivare att till offentlig arbetsförmedling anmäla ledig plats inte skulle gälla företag med färre än 20 anställda,

2. att anmälningsskyldighet ej skulle föreligga om den lediga platsen reserverats för särskild person,

3. att anmälan till den offentliga arbetsförmedlingen skulle kunna ske muntligen eller skriftligen, och

1975/76:1906 av herr Åkerlind (m).

Utskottet hemställde

i fråga om arbetsförmedlingens organisation

1. beträffande översyn av arbetsförmedlingen i skogslänen att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:658,

2. beträffande inrättande av arbetsförmedlingskontor i Botkyrka att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1901,

i fråga om obligatorisk platsanmälan

3. beträffande avslag på propositionens förslag till lag om skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till den offentliga arbetsförmedlingen att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1906,

4. beträffande undantag för mindre företag att riksdagen med bifall till motionerna 1975/76:652, yrkandet 5 a, och 1975/76:1869, yrkandet 1, samt med anledning av motionerna 1975/76:1887 och 1975/76:1902, yrkandet 1, och propositionens förslag skulle anta 1 § förslaget till lag om skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till den offentliga arbetsförmedlingen i den lydelse utskottet föreslagit,

5. beträffande undantag för anställningar som var kortare än 30 dagar att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1869, yrkandet 2,

6. beträffande undantag för anställning som förutsatte viss religiös eller annan ideell inställning, m. m.

A. att riksdagen med bifall till motionerna 1975/76:652, yrkandet 5 b, och 1975/76:866 samt med anledning av propositionens förslag skulle anta 3 § förslaget till lag om skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till den offentliga arbetsförmedlingen i den lydelse som utskottet föreslagit,

B. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1883, yrkandet 3,

7. beträffande undantag för statliga tjänster m. m. att riksdagen med anledning av motionerna 1975/76:652, yrkandet 5 c, och 1975/76:1875, yrkandet 1, godkände vad utskottet anfört,

8. beträffande undantag för anställning som reserverats för viss person att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1902, yrkandet 2,

9. beträffande undantag för anställningar inom kulturområdet att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1876, yrkandet 3,

10. beträffande rätten att lämna uppgifter per telefon att motionerna 1975/76:1875, yrkandet 2, och 1975/76:1902, yrkandet 3, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

11. beträffande påföljdsbestämmelserna att riksdagen med avslag på motionen 1975/76:1840, yrkandet 1, och med bifall till yrkandet 2 i samma motion samt med anledning av propositionens förslag skulle anta 6 § förslaget till lag om skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till den offentliga arbetsförmedlingen i den lydelse utskottet föreslagit,

12. beträffande begränsning av försöksverksamhet att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1883, yrkandena 1 och 2,

13. att riksdagen med bifall till propositionens förslag skulle anta förslaget till lag om skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till den offentliga arbetsförmedlingen i den mån förslaget inte behandlats ovan,

i fråga om distriktsnämnder

14. beträffande distriktsnämndernas arbetsuppgifter att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:652, yrkandet 7,

15. beträffande arbetslöshetsnämnderna att motionen 1975/76:850 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

16. att riksdagen med bifall till propositionen i förevarande del och med anledning av motionen 1975:399, yrkandet 6, godkände de riktlinjer för ett inflytande för arbetsmarknadsparterna och kommunerna i arbetsförmedlingen som förordats i propositionen i den mån förslaget inte behandlats ovan,

i fråga om arbetsförmedling på kulturområdet

17. beträffande organisationsförmedling att riksdagen med anledning av propositionen och motionen 1975/76:1849 godkände vad utskottet anfört,

18. beträffande tillstånd för enskild person att driva förmedlingsverksamhet att riksdagen med anledning av motionerna 1975/76:1844 och 1975/76:1876, yrkandet 2, samt propositionens förslag skulle anta 2 a § förslaget till lag om ändring i lagen (1935:113) med vissa bestämmelser om arbetsförmedling i den lydelse som utskottet föreslagit, innebärande att tillstånd att förmedla anställning åt svenska musiker eller sceniska artister skulle kunna ges privata förmedlingar som drev internationell verksamhet av någorlunda stor omfattning, varvid tiden borde bestämmas till högst tre år i sänder,

19. att riksdagen skulle anta propositionens förslag till lag om ändring i lagen (1935:113) med vissa bestämmelser om arbetsförmedling i den mån förslaget inte behandlats ovan,

20. att riksdagen med anledning av propositionen och motionen 1975/76:1876, yrkandet 1, i de delar som inte behandlats ovan godkände de framlagda riktlinjerna för organisation m. m. av arbetsförmedlingen inom kulturområdet i enlighet med vad utskottet anfört,

i fråga om ADB i förmedlingsarbetet

21. att riksdagen godkände att praktiska prov med ADB i förmedlingsarbetet inleddes den 1 juli 1976 i enlighet med vad som anförts i propositionen.

Fredagen den
2 april 1976

*Obligatorisk
platsanmälan till
den offentliga
arbetsförmedlingen,
m. m.*

Reservationer hade avgivits

1. beträffande undantag från anmälningsplikten för företag med färre än tio anställda av herrar Fagerlund (s) och Nilsson i Östersund (s), fru Hörnlund (s), herr Johansson i Simrishamn (s), fru Ludvigsson (s) samt herrar Nilsson i Kalmar (s) och Lorentzon (vpk) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen med avslag på motionerna 1975/76:652, yrkandet 5 a, 1975/76:1869, yrkandet 1, 1975/76:1887 och 1975/76:1902, yrkandet 1, skulle anta 1 § i propositionens förslag till lag om skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till den offentliga arbetsförmedlingen,

2. beträffande distriktsnämndernas arbetsuppgifter av herrar Eriksson i Arvika (fp) och Jonsson i Mora (fp) som ansett att utskottet under 14 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:652, yrkandet 7, och med avslag på propositionen i motsvarande del godkände vad reservanternas anförts.

Herr EKINGE (fp):

Herr talman! Den proposition som vi nu går att behandla gäller skyldighet att anmäla lediga platser till arbetsförmedlingen. Propositionen tillmötesgår i stor utsträckning förslag som under flera år förts fram här i riksdagen, bl. a. från folkpartihåll.

Trots att den här frågan i viss utsträckning redan har debatterats under det ärendes behandling som vi nyss avslutat kan det finnas anledning att något klargöra folkpartiets inställning till frågan om anmälan av lediga platser till arbetsförmedlingen. Jag kan därvid hänvisa till vår arbetsmarknadsmotion till 1972 års riksdag. I den motionen framhöll vi bl. a. att en alltför liten del av de lediga platserna anmäls till arbetsförmedlingen. Anledningen synes vara att arbetsgivarna erfarenhetsmässigt lärt sig att vissa slag av arbeten sällan kan rekryteras med sökande från arbetsförmedlingen. Vidare framhöll vi att många arbetssökande finner det meningslöst att anmäla sig på arbetsförmedlingen, därför att de lediga platser som de är intresserade av normalt inte anmäls till arbetsförmedlingen.

I motionen år 1972 sade vi: "Det är en viktig uppgift för arbetsförmedlingen att öka sin andel av arbetskraftsomsättningen. Detta har bl. a. uppmärksammats av TCO, som hos regeringen begärt förslag till ett system med obligatorisk anmälan av lediga platser till arbetsförmedlingen. Mycket talar för" – sade vi alltså redan 1972 – "ett sådant obligatorium, som givetvis inte bör förenas med något tvång för arbetsgivarna att anställa personer som söker anställning via förmedlingen."

I den nämnda motionen framhöll vi vidare att arbetsgivare med mycket få anställda, t. ex. färre än 10, icke bör åläggas skyldighet att anmäla lediga platser. Vi hemställde slutligen att riksdagen hos regeringen skulle begära förslag till regler beträffande anmälan av lediga platser till ar-

betsförmedlingen.

De här synpunkterna och det här kravet har vi sedan framfört i riksdagen under de gångna åren. Inget av de övriga partierna har emellertid följt oss. 1972 var herr Eriksson i Arvika och jag ensamma om att reservera oss i utskottet för det kravet.

Nu har partierna emellertid kommit varandra betydligt närmare i den här frågan. Utskottets förslag i dag överensstämmer i allt väsentligt med de grundläggande värderingar som vi haft och som vi har inom folkpartiet i den här frågan. Det finns anledning att understryka det faktum att vi nu alla är överens om att en obligatorisk anmälningsplikt bör införas men att den icke skall åtföljas av något anställningstvång gentemot arbetsgivaren.

Utskottets skrivning i det nu aktuella betänkandet avviker i några avseenden från propositionen. Det gäller bl. a. förslaget att undantag från anmälningsskyldigheten endast skall gälla tjänster som förutsätter viss politisk inställning. Här har vi från vårt håll yrkat att den regeln bör utformas så att undantag från anmälningsskyldigheten även skall avse anställningar där befattningshavaren förutsätts ha en viss religiös eller ideell inställning. Vi har pekat på att det måste anses egendomligt att exempelvis en frikyrkoförsamling som skall ha en ny pastor skall behöva anmäla en sådan tjänst till arbetsförmedlingen. För det första förutsätter en sådan tjänst att vederbörande har en trosuppfattning som överensstämmer med det samfunds församlingen tillhör. Vidare är det ofta så att sådana tjänster inte utannonseras utan tillsätts genom kallelse eller genom ordination. Samma förhållande kan råda exempelvis inom nykterhetsrörelsen och andra ideella rörelser. Regeringens förslag att bara undanta personer som man kräver en viss politisk inställning av måste väl grunda sig på okunnighet om hur det praktiska livet fungerar utanför den partipolitiska intressesfären – någon annan förklaring kan jag inte finna. Men nu har utskottet rättat till misstaget och det är bra.

Vi har från vårt håll även rest invändningar mot regeringens förslag att alla statliga tjänster skall undantas från anmälningsskyldigheten. Även på den här punkten har utskottet gått oss till mötes och inkluderat de statligt reglerade tjänsterna i den nya lagen. De undantag som därvid bör gälla och som redovisas i betänkandet ter sig naturliga och ändamålsenliga.

Vårt förslag att endast företag som har 10 eller fler anställda skall omfattas av den föreslagna försöksverksamheten har utskottets majoritet anslutit sig till. Socialdemokraterna och vpk:s representant i utskottet har gått emot förslaget. Och i den debatt som förevarit här i kammaren i dag har såväl arbetsmarknadsministern som socialdemokratiska talare i övrigt sökt göra ett stort nummer av detta. Det finns därför skäl att något närmare belysa detta spörsmål. Bakom kravet på att undanta företag med färre än 10 anställda ligger bedömningen att förmedlingsresurserna kommer att vara hårt ianspråktaga för att få det nya systemet att fungera. Och om den stora gruppen av småföretagare skulle inkluderas kunde

Nr 97

Fredagen den
2 april 1976

*Obligatorisk
platsanmälan till
den offentliga
arbetsförmedlingen,
m. m.*

Fredagen den
2 april 1976

*Obligatorisk
platsanmälan till
den offentliga
arbetsförmedlingen,
m. m.*

det lätt uppstå behov av ett stort antal kontaktpunkter och således uppbyggnad redan i inledningsskedet av ett omfattande byråkratiskt system, som enligt gjorda beräkningar inte skulle ge särskilt många fler lediga platser i utbyte. Förmedlingen får aldrig bli bara ett registrerande organ, utan systemet måste leda till bättre möjligheter för förmedlingarna att göra aktiva förmedlingsinsatser, och då bör man använda förmedlingens resurser på det bästa och mest effektiva sättet. Det gör man inte om man redan från början tar med även dessa företag med mindre än tio anställda i systemet.

Vi tror emellertid att många av de mindre företagen ändå i ökad utsträckning kommer att vända sig till förmedlingarna i och med att den nu aktuella reformen kan leda till att förmedlingsverksamheten blir mer effektiv. Det måste således vara angeläget att de arbetssökande känner en stor tillit till arbetsförmedlingen och dess resurser att verkligen erbjuda ett rikt utbud av arbetstillfällen. Och det måste vara lika angeläget att arbetsgivarna känner tillit till arbetsförmedlingens möjligheter att hjälpa dem att få lämpligt folk. I början av dagens debatt gav herr Fagerlund exempel på hur svårt det ibland kan vara även för arbetsgivarna att få den hjälp de behöver. De svårigheter som de arbetssökande upplever har vi ju många gånger fått vittnesbörd om. – Den här reformen kommer således förhoppningsvis att medföra en effektivisering av förmedlingsarbetet och då har vi kommit ett bra steg framåt.

Slutligen vill jag, herr talman, också på den här punkten ansluta mig till förslaget i propositionen att verksamheten får försökskaraktär, dvs. att den i inledningsskedet skall omfatta endast de tre sydligaste länen. Erfarenheterna av denna försöksverksamhet får sedan bli vägledande för ytterligare utveckling och jag hoppas att vi så småningom skall finna att vi nu slagit in på en rätt och riktig väg.

Till sist, herr talman, några ord om propositionens förslag om inrättande av lekmanastyrelser vid arbetsförmedlingarnas distriktskontor. Detta är också ett tillgodoseende av förslag som vi tidigare fört fram. Vi hälsar därför förslaget med tillfredsställelse och hoppas att det skall medverka till den decentralisering som på det här området är nödvändig och värdefull. Vi tror att distriktsnämnderna kommer att visa sig mycket betydelsefulla. Vi beklagar samtidigt att regeringen icke tillmötesgått förslaget från AMS att ge distriktsnämnderna viss beslutanderätt, i första hand i ärenden om utbildnings- och flyttningsbidrag. Som vi framhåller i reservationen 2 av herrar Eriksson i Arvika och Jonsson i Mora, bör nämnderna redan från början få viss beslutanderätt. Som vi framhållit i vår motion nr 652 kan man riskera att intresset från fackligt och kommunalt håll kommer att bli mycket blygsamt om nämnden bara blir ett rådgivande organ utan egen beslutanderätt i någon enda fråga. Regeringens försiktighet på den här punkten kan medföra att en i och för sig riktig idé om bättre lokal förankring av arbetsförmedlingens verksamhet blir ett slag i luften. Vi har därför föreslagit att nämnderna skall ges beslutanderätt i vissa frågor redan från början. Jag ber att få yrka

bifall till reservationen 2 vid inrikesutskottets betänkande.

Den allvarliga situationen som vi har inte minst i fråga om ungdomsarbetslösheten – och som varit föremål för många inlägg i dagens debatt – gör det angeläget att olika åtgärder vidtas för att ge vidgade resurser och ökade insatser. Vi har från vårt håll i olika sammanhang kraftigt understrukt kravet på att ungdomarna måste garanteras arbete eller utbildning. Skall vi kunna lätta situationen för våra ungdomar är det nödvändigt att vi ökar resurserna och att vi får den bästa möjliga resursanvändningen. Jag hoppas att de beslut vi skall fatta om en stund verkligen skall skapa ökade möjligheter.

Därför ber jag, herr talman, att sammanfattningsvis få yrka avslag på reservationen 1, yrka bifall till reservationen 2 och i övrigt yrka bifall till inrikesutskottets hemställan.

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr JOHANSSON i Simrishamn (s):

Herr talman! I propositionen nr 84 som behandlats i inrikesutskottet och redovisas i betänkandet nr 28 föreslås åtgärder som förstärker arbetsförmedlingen, ökar dess möjligheter att bli ett ännu effektivare serviceorgan i samhället.

Arbetsmarknaden förändras ständigt. De arbetsmarknadspolitiska ambitionerna har höjts och anpassats till kraven på sin målsättning och förändringarna i samhället. Den har fått en alltmer omfattande betydelse för att främja balansen på arbetsmarknaden och i samklang med den ekonomiska politiken i stort också främja ekonomisk tillväxt i samhället och bidra till en ändamålsenlig utveckling av näringslivets struktur. I detta förernas också åtgärder som underlättar för dem som av olika anledningar är hindrade att delta i arbetslivet. Genom att man anpassar arbetsförhållandena till den enskildes förutsättningar skapar man jämnare sysselsättning och trygghet i arbetet.

Under debatten tidigare i dag i samband med behandling av inrikesutskottets betänkande 33 har dessa frågor debatterats. Jag har därför ingen anledning att här närmare gå in på dem. I utskottets betänkande 28 har behandlats förslagen i proposition nr 84. De gäller

arbetsförmedlingens organisation,
obligatorisk platsanmälan på försök i tre län,
lekmannainflytande i arbetsförmedlingarna,
arbetsförmedling inom kulturområdet, och
ADB i förmedlingsarbetet.

Arbetsförmedlingens nuvarande organisation trädde i kraft den 1 juli 1971. Den innebar att de dåvarande huvudkontoren och avdelningskontoren ersattes av 69 distriktskontor, som under länsarbetsnämnderna har ansvaret för förmedlingsverksamheten inom var sitt område. Dessa riktlinjer för kontorsorganisationen gäller fortfarande. Departementschefen

Nr 97

Fredagen den
2 april 1976

*Obligatorisk
platsanmälan till
den offentliga
arbetsförmedlingen,
m. m.*

Fredagen den
2 april 1976

*Obligatorisk
platsanmälan till
den offentliga
arbetsförmedlingen,
m. m.*

framhåller att arbetsförmedlingens organisation kontinuerligt anpassas till de förändringar som sker på arbetsmarknaden. Den fortsatta utbyggnaden av organisationen får ske inom de ramar 1971 års riktlinjer angav.

Departementschefen anför vidare att det i första hand ankommer på AMS att anpassa organisationen till arbetsmarknadsförhållandena i olika delar av landet.

Utskottet har inget att erinra mot detta och biträder förslaget.

När det gäller den obligatoriska platsanmälan så konstaterar vi att andelen arbetssökande som utnyttjar arbetsförmedlingen som informationskanal visar stigande tendens under de senare åren. Sålunda var det i mitten av 1960-talet i medeltal 60 % av samtliga arbetssökande som anlidade arbetsförmedlingen. Första halvåret 1974 var andelen omkring 80 %.

I propositionen föreslås nu att obligatorisk anmälningsskyldighet skall införas för lediga platser. Förslaget baseras i huvudsak på en utredning som utarbetats av en arbetsgrupp inom AMS. Regeringens förslag innebär att anmälningsskyldighet i princip skall omfatta alla arbetsgivare och alla typer av anställningar. Undantagen som föreslås är på annat sätt reglerade i föreskrifter, avtal eller lagstiftning. Dessa finns redovisade i såväl propositionen som utskottets betänkande.

Utskottet ställer sig bakom grunddragen i förslaget om obligatorisk platsanmälan. Utskottet har den uppfattningen att om arbetsförmedlingen skall kunna göra en effektivare insats fordras att den får bättre kännedom än f. n. om tillgången på lediga platser. Härigenom skapas ökade förutsättningar att förverkliga de arbetsmarknadspolitiska målsättningarna med de övriga medel som genom regeringens politik har föreslagits och som fått en bred anslutning.

Den frågan har f. ö. också tidigare diskuterats under debatten i samband med betänkandet 33.

Verksamheten med obligatorisk platsanmälan skall enligt förslaget på försök omfatta tre län, Malmöhus, Kristianstads och Blekinge län. Tillsammans beräknas dessa omfatta 15 å 20 % av hela platsutbudet i landet.

Utskottet finner förslaget väl avvägt med hänsyn till den struktur dessa län har och förutsätter att regeringen i lämpligt sammanhang redovisar för riksdagen hur försöksverksamheten utfallit.

Som jag tidigare anförts omfattar lagförslaget alla företag oavsett storlek. Mot detta har rests invändningar i fyra motioner i vilka föreslås att undantag görs för arbetsgivare med relativt få anställda. Utskottsmajoriteten, dvs. de borgerliga ledamöterna, anför att övervägande skäl talar för att företag med färre än tio anställda åtminstone i inledningsskedet undantas från obligatoriet. Utskottsmajoriteten föreslår följaktligen att i lagen tas in en regel som undantar företag med färre än tio anställda. Vi socialdemokrater kan inte ställa oss bakom ett undantag för de mindre företagen och har i reservationen I tillsammans med vpk reserverat oss.

Våra skäl är att ett undantagande av de mindre företagen skulle stärka de tendenser som i dag på vissa håll finns att spalta upp arbetsmarknaden

i två delar med olika regler, en för mindre och en för medelstora och större företag. En sådan utveckling kan vi reservera inte medverka till.

Ett undantagande av de mindre företagen skulle vidare innebära att vissa typer av arbeten undandras arbetsförmedlingen, vilket slutligen drabbar de arbetssökande. Jag vill erinra om att antalet personer i företag i landet med färre än tio anställda är så stort som 370 000. Det blir alltså ett betydande antal lediga jobb som de arbetssökande i allmänhet inte skulle få någon kännedom om.

Jag tror att vi alla är överens om att ett förbättrat samarbete mellan småföretagen och arbetsförmedlingen skulle vara till nytta för båda parter. Propositionens förslag skapar möjligheter till en sådan utveckling.

Motionärerna pekar på hur betungande det skulle bli för småföretagarna med anmälningsplikten. Mot detta vill jag hävda, liksom det gjorts tidigare i dag i debatten, att den inte kan vara så betungande. Som departementschefen uttryckte det gäller det bara att lyfta på telefonluren och anmäla ledig anställning till arbetsförmedlingen.

I anledning av herr Ekinges inlägg här kan det finnas skäl att stryka under att de arbetsmarknadspolitiska medlen förutsätter arbetsförmedlingens medverkan för att kunna förverkligas. Det kan finnas anledning att mot den bakgrunden stryka under det ömsesidiga intresse som bör finnas hos parterna att det blir en anmälan av de lediga platserna.

I propositionen framhålls att man med en lagreglering av skyldigheten att anmäla lediga platser inte kan undvara en påföljd vid underlåtenhet att fullgöra sådan skyldighet. Följaktligen föreskrivs i lagen att arbetsgivare som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet underlåter att fullgöra sin anmälningskyldighet skall dömas till dagsböter. Detsamma föreslås gälla för arbetsgivare som i anmälan uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnar oriktig uppgift, vilken ej saknar betydelse. Allmänt åtal får dock väckas först efter anmälan av AMS.

En försöksverksamhet av nu aktuellt slag bör enligt motionen 1840 av herr Carlström m. fl. inte förenas med straffsanktion. I vart fall bör påföljden inte vara strängare än penningböter.

När det gäller att på försök introducera ett nytt system av det här slaget, bör man enligt utskottets uppfattning i första hand genom upplysningsverksamhet under AMS medverkan få arbetsgivarna att medverka.

För att få reglerna effektiva bör det dock finnas en påföljds möjlighet. Utskottet ansluter sig därför till propositionens förslag om straffsanktion, men anser att man, som motionärerna i andra hand föreslår, bör stanna vid penningböter.

Åtalsmöjligheten bör begagnas restriktivt och främst användas i sådana fall då arbetsgivare inte rättar sig efter upprepade påpekanden om skyldigheten att anmäla ledig plats eller eljest i större skala söker kringgå bestämmelserna.

I propositionen föreslår regeringen att lekmananämnder inrättas vid

Fredagen den
2 april 1976

*Obligatorisk
platsanmälan till
den offentliga
arbetsförmedlingen,
m. m.*

arbetsförmedlingarnas distriktskontor. Utskottet biträder förslaget.

Ett lekmannainflytande står i samklang med strävan till samverkan och medinflytande för att skapa positiv utveckling på arbetsmarknaden. Genom att på ett fastare sätt knyta arbetsmarknadens parter och kommunen till verksamheten vid arbetsförmedlingen, får arbetsmarknadspolitiken med alla dess medel en fastare förankring och reglerad ansvarsfördelning.

Utskottet har tidigare prövat frågan om inrättande av lekmannastyrelser vid arbetsförmedlingens regionala organ och då avstyrkt föreliggande motioner. Sedan frågan nu utretts och regeringen föreslagit – med stöd av bl. a. LO och TCO – viss försöksverksamhet anser vi oss kunna biträda det framlagda förslaget.

Vi har betonat i vårt betänkande att nämnderna måste tilldelas meningsfulla arbetsuppgifter för att verksamheten skall bli framgångsrik. De uppgifter för nämnderna som regeringen föreslår är så allmänt angivna att den praktiska tillämpningen måste bli avgörande för hur den nya ordningen skall utfalla.

Vi anser det därför värdefullt om försöksverksamheten varieras så att det blir möjligt, vid den utvärdering som bör komma till stånd efter någon tid, att jämföra olika slag av verksamhet. Vi utgår också ifrån att decentraliseringsutredningen i sitt arbete kan komma att aktualisera förslag av betydelse för försöksverksamheten.

AMS föreslog i sitt utredningsbetänkande att nämnderna skulle få beslutanderätt i avslagsärenden om utbildnings- och flyttningsbidrag. Departementschefen föreslår att försök inleds i syfte att vinna erfarenhet av den nya arbetsformen även i detta avseende.

Folkpartiet anser i sin partimotion, 652, uppföljd i reservationen 2, att nämnderna bör ges den beslutanderätt som AMS föreslagit.

Utskottsmajoriteten förutsätter att försöksverksamheten med beslutanderätt kommer till stånd från början och avstyrker således motionsyrkandet. Låt oss i lugn och ro under försöksperioden pröva oss fram till bästa tänkbara avvägning även när det gäller beslutanderätten! Några argument i folkpartiets reservation som kan ändra denna inställning har jag svårt att finna.

I propositionen behandlas även frågan hur arbetsförmedlingen skall organiseras på kulturområdet. Frågan har varit föremål för olika utredningar – men det vore nog trots allt förmätet att säga att vi kommit fram till den slutliga lösningen. Snarare är det som nu föreslås början på en väg som till slut skall leda fram till målet: en effektiv avgiftsfri förmedling i offentlig regi för musiker, artister och andra konstnärliga yrkesutövare. Det är viktigt att principen om dessa gruppers rätt att bli betjänade av den offentliga arbetsförmedlingen slås fast. Samtidigt måste man emellertid erkänna att det finns speciella problem för de konstnärliga yrkesutövarna som skiljer sig från övriga grupper.

För det första är det den konstnärliga verksamhetens karaktär som ställer speciella krav på förmedlingen. För det andra är det täta enga-

gemangsbyten o. d. som ställer krav på ofta återkommande insatser från förmedlingens sida. För det tredje har de konstnärliga yrkesutövarna ofta behov av speciella tjänster som inte är av strikt arbetsförmedlande karaktär men som hänger samman med arbetsanskaffningen. Det gäller sådana tjänster som s. k. managers eller impressarier tillhandahåller, t. ex. reklam, lansering och resplanering. Det ligger utanför den offentliga arbetsförmedlingens möjligheter att tillhandahålla sådana tjänster, och detta gör att artister ofta vänder sig till enskilda managers, som därvid även tar hand om arbetsförmedlande uppgifter.

Detta är en kort beskrivning av problemens karaktär. Vad föreslås nu i propositionen och betänkandet för att lösa dessa problem?

För det första: en tämligen kraftig utbyggnad av den offentliga förmedlingen för att möta behoven. Denna satsning på den offentliga förmedlingen är av grundläggande betydelse, då de arbetssökande därigenom får tillgång till hela arbetsförmedlingens resurser. För många artister blir det förr eller senare behov av hjälp med omskolning, arbetslöshetsförsäkring eller förmedling till något annat yrkesområde.

För det andra: fortsatta möjligheter för organisationer att driva förmedling även i framtiden. Det är en styrka att de två största organisationsförmedlingarna drivs av Folkparkerna resp. Musikerförbundet. I anslutning till en motion av herr Geijer m. fl. uttalar sig utskottet också för ett närmare samarbete mellan Musikerförbundet, som har en väl utbyggd decentraliserad organisation, och den offentliga förmedlingen.

För det tredje: fortsatta möjligheter för de s. k. centrumbildningarna att få stöd från den offentliga förmedlingen genom att en förmedlingstjänsteman kan placeras hos en centrumbildning. Centrumbildningar – t. ex. teatercentrum och författarcentrum – har fyllt en nyttig uppgift genom att de arbetat upp nya marknader för kulturarbetare. Även om centrumbildningarnas uppgifter är mer av kulturförmedlande än arbetsförmedlande natur förtjänar de, enligt propositionens och utskottets mening, att stödjas också inom ramen för arbetsmarknadspolitiken.

Slutligen: ett fortsatt principiellt förbud för enskilda personer att driva förmedling, dock med ett visst undantag. I propositionen föreslås undantag tills vidare för förmedling av internationell karaktär. Utskottet gör här det tillägget att den som får driva förmedling på det internationella fältet även bör få verka på den svenska marknaden. Genom denna konstruktion har utskottet gått flera motionärer till mötes. Tillstånd skall ges för högst tre år i sänder. De artister som man i detta sammanhang i första hand tänker på är operaartister, konsertmusiker och andra tonkonstnärer, för vilka det knappast finns något realistiskt förmedlingsalternativ till privat förmedling i dag. Avsikten är emellertid att det i framtiden i offentlig regi – Rikskonserters eller liknande – skall byggas ut ett organ som avgiftsfritt skall kunna ge service även till dessa konstnärer.

Vidare, herr talman, vill jag i det här sammanhanget nämna en sak som i det långa loppet kan få stor betydelse på detta yrkesområde, näm-

Fredagen den
2 april 1976

*Obligatorisk
platsanmälan till
den offentliga
arbetsförmedlingen,
m. m.*

ligen den obligatoriska platsanmälan. En av svagheterna i det nuvarande systemet är nämligen den dåliga överblicken i arbetsförmedlingssammanhang över skilda sektorer av kulturarbetsmarknaden. Om den offentliga förmedlingen kan tillhandahålla denna överblick, bör det hjälpa förmedlingen att bli det attraktiva förmedlingsorgan som kulturarbetarna så väl behöver.

Jag vill också säga att det är välbetänt av regeringen att till AMS knyta en särskild kulturarbetsdelegation för dessa frågor. Man kan räkna med att denna delegation kommer att ge impulser och synpunkter på hur förmedlingssystemet skall förbättras i framtiden.

Vad till sist gäller ADB i förmedlingsarbetet vill jag anföra att denna fråga har varit föremål för utredning inom AMS, som också redovisat olika alternativ i det sammanhanget. Utskottet biträder propositionens förslag att praktiska prov med ADB-teknik på försök inleds i förmedlingsverksamheten från den 1 juli 1976.

Med det anförda, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen 1 och avslag på reservationen 2 samt i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Herr OSKARSON (m):

Herr talman! Lagförslaget om skyldighet för arbetsgivare att anmäla lediga platser till den offentliga arbetsförmedlingen har föregåtts av en utredning av en arbetsgrupp inom AMS, bestående av representanter för styrelsen jämte företrädare för arbetsmarknadens parter. Arbetsgruppen var inte enig i sitt ställningstagande. Skiljaktig mening anmäldes från arbetsgivarsidans representanter, som ansåg att det råder en betydande osäkerhet om hur en obligatorisk platsanmälan skulle fungera och i vad mån merbelastningen hos företag och arbetsförmedlingar skulle uppvägas av fördelar i form av bättre förmedlingsresultat.

En viss försöksverksamhet med obligatorisk platsanmälan har dessutom genomförts i Gävleborgs län. Försöksperioden var emellertid alltför kort för att man skall kunna dra några längre gående slutsatser av försöket. Vissa erfarenheter fick man dock, som jag tycker det är angeläget att redovisa och som också framgår av propositionen. Det konstaterades bl. a. att vidgad platsanmälan fordrar betydande personaltillgångar, att det ökade platstillflödet tillsammans med de anvisnings- och uppföljningsrutiner som man tillämpade under försöket medförde en hård belastning på arbetsförmedlingen, att nya kategorier av platser och arbetssökande ställde förmedlingen inför situationer som proportionsvis krävde större arbetsinsatser än vad ökningen av antalet anmälda platser och förmedlade arbetstillfällen gav som resultat. Flera remissinstanser har också framhållit att den försöksverksamhet som företagits i Gävleborgs län inte ger tillräcklig vägledning för ett beslut om obligatorisk platsanmälan i den omfattning som nu föreslås.

Samma uppfattning har framförts i en motion från moderata samlingspartiet, som på grund därav föreslagit en begränsning av omfattningen och även tidsbegränsning av den nu tilltänkta försöksverksamheten. Ut-

skottet har icke ansett sig kunna tillstyrka motionen men gör följande konstaterande i anslutning till motionen: "Utskottet räknar med att regeringen i kommande budgetpropositioner eller i annat lämpligt sammanhang redovisar för riksdagen hur försöksverksamheten fortskrider."

Med detta uttalande har vi låtit oss nöja och förutsätter att en sådan redovisning också kommer till stånd.

Låt mig sedan övergå till att något beröra utskottets förslag till en del förbättringar i lagförslaget i förhållande till propositionen.

I enlighet med motioner, bl. a. från herr Träff, har undantag – vilket tidigare i dag har diskuterats här – gjorts från anmälningsskyldigheten för företag med färre än tio anställda. Detta kommer med all säkerhet att hälsas med tillfredsställelse av många småföretagare, som redan känner sig hårt belastade på grund av tvånget att förse myndigheter med uppgifter och anmälningar av skilda slag. Vad som är väsentligt, enligt vad jag förstår, är att förmedlingarna nu ges möjlighet att bedriva mera aktiva förmedlingsinsatser än tidigare. De resurser som står till förfogande bör inriktas på att göra förmedlingarna effektivare eller med andra ord att göra dem till sådana serviceorgan att det faller sig naturligt för arbetsgivarna, oavsett om de har små eller stora företag, att vända sig till arbetsförmedlingen utan att vara tvingade därtill.

En annan ändring gäller punkten 6 i 3 §, där utskottet befriar arbetsgivare från anmälningsskyldighet till anställning som förutsätter en religiös eller annan ideell inställning. Det är, som jag ser det, en väsentlig ändring i lagbestämmelserna som utskottet här har kunnat ena sig om.

I anslutning till motion av bl. a. fru Mogård om att lediga statliga tjänster i enlighet med AMS förslag i större utsträckning än vad som nu sker skall anmälas till arbetsförmedlingen har utskottet gett en utförlig redogörelse för bestämmelserna på det statliga området angående ledigförklarande av tjänster. Och enligt utskottets uttalade uppfattning bör lediga statliga anställningar i enlighet med motionsyrkandena anmälas till arbetsförmedlingen enligt i princip samma regler som gäller för arbetsmarknaden i övrigt.

Låt mig därefter gå över till frågan om arbetsförmedling på kulturområdet. Utskottet har ägnat stort intresse och nedlagt mycket arbete på denna komplicerade och svåra fråga.

I motionen 1876 från moderata samlingspartiet understryks att arbetsmarknaden för kulturarbetare i många avseenden skiljer sig från arbetsmarknaden i övrigt. Det råder mycket olika förutsättningar och krav inom skilda delar av denna arbetsmarknad och för olika yrkesutövare.

Enligt vår uppfattning är det inte realistiskt att förbjuda enskilda personer att bedriva arbetsförmedling för musiker, skådespelare och andra artister som uppträder på scen. Erfarenheterna visar att sådana personer ofta har behov av de speciella tjänster som t. ex. en manager kan erbjuda. Att från en managers övriga arbetsuppgifter skilja ut och förbjuda själva arbetsanskaffningsmomentet ser vi inte heller som någon realistisk väg. Det har också i praktiken visat sig omöjligt att upprätthålla ett sådant förbud.

Fredagen den
2 april 1976

*Obligatorisk
platsanmälan till
den offentliga
arbetsförmedlingen,
m. m.*

I det läget synes det oss att det hade varit riktigare att på detta område öppna en möjlighet för seriösa yrkesutövare att bedriva arbetsförmedling *under samhällets kontroll*. Utskottet har dock inte varit berett att generellt förorda att enskilda personer skall få tillstånd att bedriva arbetsförmedling på kulturområdet.

Däremot har utskottet med anledning av motionsyrkandena föreslagit en viss utvidgning av managers möjligheter att verka. Utvidgningen i förhållande till propositionens förslag innebär bl. a. att den som har fått tillstånd att förmedla anställning åt svenska musiker eller artister utomlands även får förmedla anställning åt sådana artister inom landet. Den gränsdragning mellan förmedling utom och inom landet som föreslogs i propositionen fann utskottet orealistisk.

Dessutom föreslår utskottet att tillståndsgivningen för här ifrågavarande arbetsförmedling skall gälla för en tid av högst tre år i taget. I propositionen hade föreslagits ett år.

Som jag har sagt tidigare är det flera förbättringar i förhållande till propositionen som utskottet har åstadkommit, och det hälsar vi med tillfredsställelse.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag på alla punkter.

Herr GRANSTEDT (c):

Herr talman! Det betänkande som nu behandlas rör ett flertal viktiga reformer när det gäller arbetsförmedlingsverksamheten här i landet. Som bl. a. föregående talare påpekade har vi i inrikesutskottet ansett oss ha anledning att göra en del förbättringar av de förslag som ursprungligen kom från regeringen.

En viktig del i propositionen och betänkandet handlar om den obligatoriska platsanmälan. Det är helt klart att denna är en viktig reform. Den innebär att arbetsförmedlingarna kan hålla sig bättre informerade om det platsutbud som finns på orten, och den betyder också ökade möjligheter till kontakt mellan företagen och arbetsförmedlingen.

Däremot innebär inte förslaget någon form av obligatorisk arbetsförmedling. Det är fortfarande företagets sak att ta ställning till vilka arbetsökande man i sista hand skall anställa, och det tror jag är väsentligt, inte minst mot bakgrunden av att vi nu är sysselsatta med att öka de anställdas inflytande på anställningsförfarandet. Vi måste se till att anställningsförfarandet ligger kvar på företagen just därför att de som jobbar där också skall ha möjlighet att påverka vilka arbetskamrater de skall få. Om arbetsförmedlingen skulle bestämma, skulle den möjligheten försvinna.

Det finns emellertid vissa viktiga begränsningar i fråga om denna obligatoriska platsanmälan. En begränsning är att den inte gäller arbets-tillfällen som omfattar mindre än tio dagar. Detta är viktigt inte minst med hänsyn till det som behandlas senare i betänkandet, nämligen kulturområdet. En lång rad av olika kulturella arrangemang står alltså utanför

anmälningsplikten. Det är helt klart att skulle t. ex. endagsarrangemang obligatoriskt anmälas till arbetsförmedlingen, skulle det leda till alltför omfattande byråkrati och arbetsförmedlingens resurser skulle förmodligen inte räckta till på långa vägar.

En annan inskränkning som utskottsmajoriteten föreslår är att man skall undanta företag med mindre än tio anställda; den saken debatterade vi en del i samband med behandlingen av föregående betänkande. Jag vill bara konstatera att den här inskränkningen inte gäller småföretag i största allmänhet, utan de allra minsta företagen. Vi har ungefär 185 000 sådana företag här i landet, och de sysselsätter i genomsnitt två anställda per företag. Det gör, som jag tidigare har påpekat, att det är ganska liten del av arbetsmarknaden som berörs.

Det är också så att anställningsförfarandet i den här typen av mycket små företag är ganska annorlunda än i de större företagen. Om man bara har en eller ett par anställda blir det mycket sällan aktuellt att byta anställda eller anställa ny personal, och då det är aktuellt kan man räkna med att saken i många fall ordnas genom personkontakter av olika slag. Jag tror alltså att arbetsförmedlingen i de flesta fall ändå inte skulle kunna spela någon större roll när det gäller anställning av människor i de allra minsta företagen.

En annan viktig begränsning gäller vad som tas upp i propositionerna angående arbetstillfällen där det ställs krav på en viss politisk inställning, alltså jobb i politiska partier osv. Vi ansåg att denna begränsning inte bara borde gälla i fråga om politisk inställning utan också när det ställs bestämda krav på en viss religiös eller i övrigt ideell inställning. Det innebär att även andra folkrörelser än de politiska partierna skall befrias från denna anmälningskyldighet när det gäller att tillsätta platser som är bestämt knutna till ifrågakarande folkrörelses idéinnehåll. Detta borde egentligen vara en självklarhet, och det är glädjande att vi har fått enig uppslutning i utskottet bakom detta krav.

Staten omfattas inte av lagförslaget, men från utskottets sida har vi kraftfullt sagt ifrån att där inte andra lagar lägger hinder i vägen bör man tillämpa samma principer också när det gäller statliga tjänster.

Vi har betonat vikten av att detta skall handläggas på ett enkelt sätt. Det skall gå bra med ett telefonsamtal.

En väsentlig förändring gäller sanktionsbestämmelserna, som har berörts tidigare. Utskottet föreslår enigt att bötesstraffsanktionerna skall maximeras till 500 kr.

En del av arbetsförmedlingsverksamheten som behandlas särskilt är arbetsförmedling på kulturområdet. Flera talare före mig har betonat hur komplicerad verksamhet det här är fråga om. I samband med ett antal hearings i utskottet har vi fått ytterligare bekräftat att denna verksamhet skiljer sig mycket från annan arbetsförmedlingsverksamhet. Det betyder att det förslag som utskottet nu förelägger kammaren säkert inte innebär en fullödlig lösning på frågan om den här verksamheten. Enbart genom detta förslag kommer man inte att kunna erbjuda alla som är verksamma

Fredagen den
2 april 1976

*Obligatorisk
platsanmälan till
den offentliga
arbetsförmedlingen,
m. m.*

inom kulturområdet en samhällelig arbetsförmedling. Det är redan helt klart att de personresurser som nu kan ställas till arbetsförmedlingarnas förfogande för denna verksamhet inte kommer att räcka, om man vill nå alla – eller huvuddelen.

Vi har från utskottets sida också ansett det nödvändigt med vissa uppmjukningar i fråga om reglerna för arbetsförmedlingsverksamheten. En sådan uppmjukning finns i vårt förslag att förmedlingsbyråer med internationell verksamhet också skall kunna bedriva en viss förmedlingsverksamhet inom landet. Vi föreslår även att tillståndsgivning för sådana förmedlingsbyråer skall omfatta tre år i stället för ett år, som propositionen förordar.

Jag ser det också som mycket betydelsefullt att vi i betänkandet har betonat folkrörelsernas och organisationernas roll i denna verksamhet. Vi framhåller sålunda de insatser som folkparkernas förmedlingsverksamhet gör. Vi öppnar möjligheter till stöd åt Svenska musikerförbundets förmedlingsverksamhet, och detsamma gäller de centrumbildningar som arbetar på detta område.

Herr talman! Det finns naturligtvis mycket mer att göra på arbetsförmedlingsverksamhetens område, det skall vi vara på det klara med. Det kommer fortfarande att finnas stora svårigheter för dem som arbetar inom kulturområdet. Och att en del företag fortfarande bedriver olaga förmedlingsverksamhet, det tror jag att vi i realismens namn får räkna med. Utskottet har mycket diskuterat frågan om att kunna auktorisera vissa förmedlingsbyråer. Vi har inte vid utskottsbehandlingen slutgiltigt fastnat för något förslag, men jag tror det är viktigt att följa frågan noga också i framtiden.

Med det vill jag, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Herr PERSSON i Karlstad (s):

Herr talman! I motionen 658 har vi krävt en översyn av arbetsförmedlingarnas resurser och verksamhet i skogslänen. Vi grundar vår motion på den bekymmersamma situation som skogslänen befinner sig i. Det har där under de senaste åren varit en närmast konstant arbetslöshet på ca 5 000 personer, och den situationen är långt ifrån tillfredsställande.

Jag skall, herr talman, fatta mig föredömligt kort men vill ändå säga ett par ord om den här frågan.

I motionen pekar vi bl. a. på den ökning av arbetstillfällena som krävs i skogslänen. FCO, länsstyrelsen och näringslivet i Värmlands län har vid åtskilliga tillfällen framhållit vikten av en ökad resurstilldelning till förmedlingarna. Arbetslösheten stiger och förmedlingarna hinner inte på ett tillfredsställande sätt lösa de arbetsuppgifter som de blivit ålagda. De tvingas ofta arbeta under onormala förhållanden. Nya lagar och reformer bidrar också till den ökade arbetsinsatsen, och i ett län som Värmlands län med dess ensidiga näringsliv och ogynnsamma åldersfördelning blir belastningen ofta svår. För att hinna utföra det löpande arbetet får

förmedlingarna arbeta under hård tidspress och stressförhållanden. Kontakten med de arbetssökande blir inte vad den borde vara, och många gånger behandlas de sökande alltför slentrianmässigt på grund av tidspressen.

Vi motionärer anser att riksdagen bör ha större förståelse för att personalen på arbetsförmedlingarna i skogslänen fått svårigheter genom att arbetsuppgifterna ökat. I Värmlands län har de ökat särskilt mycket genom att man där fått medverka till att ge anhöriga till anställda inom de utlokaliserade verken möjligheter till anställning.

Herr talman! Tyvärr har ett enigt utskott inte ansett att dessa arbetsförhållanden kräver speciella insatser, och mot ett enigt utskott skall jag inte yrka bifall till vår motion. Fortfarande tror jag att en översyn av arbetsförmedlingarna i skogslänen blir nödvändig förr eller senare.

Vi motionärer skall med största vaksamhet följa frågans fortsatta behandling, och jag hoppas att våra kolleger i inrikesutskottet framdeles ändrar sin uppfattning och att skogslänen ges ökade resurser. Jag hoppas således att vi skall finna ökad förståelse för att resurserna bör styras dit där de bäst behövs – till de län som har de största arbetslöshets-siffrorna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 28.

Herr LINDKVIST (s):

Herr talman! Frågan om arbetsförmedlingen på kulturområdet har varit föremål för en rad utredningar. I fråga om samtliga har remissopinionen varit splittrad. Regeringens och riksdagens uppfattning har också skiftat.

När frågan om arbetsförmedling för tonkonstnärer behandlades 1968 i anslutning till konsertbyråutredningens förslag ansåg departementschefen att någon förstärkning av den offentliga förmedlingen ej behövdes. Han hade efter överläggningar med bl. a. organisationsförmedlingarna – och däribland Folkparkernas artistförmedling – funnit att dessa förmedlingar väl kunde sköta verksamheten.

Den s. k. OLAF-utredningen, som avlämnade sitt betänkande 1972, hade en rakt motsatt uppfattning. Den föreslog bl. a. att den offentliga arbetsförmedlingsverksamheten skulle anförtros åt en statlig stiftelse, som skulle arbeta med så betydande resurser att fara förelåg att organisationsförmedlingarna hade fått upphöra med sin verksamhet. Remissinstanserna var oeniga. En översyn av OLAF-utredningen gjordes, och en PM överlämnades 1975. Regeringens proposition 1975/76:84 på denna PM och inrikesutskottets betänkande nr 28 skall vi nu ta ställning till.

Propositionen vill i första hand förstärka den offentliga arbetsförmedlingen och ge centrumbildningarna möjligheter till fortsatt arbetsförmedlande och kulturpolitiskt inriktad verksamhet. Inrikesutskottet stöder propositionen i dessa avseenden. Såväl LO som ABF och Folkparkernas centralorganisation har i sina remissvar ifrågasatt om tjänstemän vid den offentliga arbetsförmedlingen skall bedriva kulturpolitisk verksamhet.

Fredagen den
2 april 1976

*Obligatorisk
platsanmälan till
den offentliga
arbetsförmedlingen,
m. m.*

Det är viktigt att förmedlingsinsatserna för kulturarbetarna vidgas och ökas. Det kan emellertid ske på flera sätt, även med hjälp av organisationer utanför den offentliga förmedlingen. Sådana verksamma organisationer finns redan.

I en lång rad remissvar på nämnda PM, bl. a. från LO, ABF, Folkparkernas centralorganisation, Folketshusföreningarnas riksorganisation och statens kulturråd, föreslogs att statsbidrag också borde utgå till Folkparkernas artistförmedling.

Arbetsförmedlingen på kulturområdet skiljer sig från arbetsförmedlande insatser på andra arbetsmarknadsområden. Kulturområdet präglas exempelvis i hög grad av privata, kommersiella intressen. Arbetsförhållandena mellan olika kulturarbetargrupper skiftar, vilket kräver selektiva och differentierade förmedlingsinsatser. Detta konstateras också i propositionen.

Med hänvisning till denna struktur på kulturområdet vill jag i detta inlägg betona vikten av folkrörelseinsatser på förmedlingsområdet. Detta görs också i motionen 1849 av Arne Geijer m. fl. Motionärerna har föreslagit att Folkparkernas artistförmedling och Svenska musikerförbundets arbetsförmedling skall ges bidrag, så att i första hand en verksamhet av ungefär nuvarande omfattning kan bibehållas, att båda dessa folkrörelser utan långtgående bestämmelser och restriktioner från myndighet skall ges möjlighet att arbeta utifrån de mål och med de arbetsformer som gäller för resp. organisation och att verksamheten liksom f. n. skall stå under tillsyn av AMS. I kulturutskottets yttrande över bl. a. denna motion markeras särskilt att den i propositionen föreslagna försöksverksamheten inte får en utformning som bryter sönder den väl fungerande förmedlingsverksamhet som vissa folkrörelser bedriver.

Inrikesutskottet betonar tydligare än propositionen angelägenheten av ett närmare samarbete mellan den offentliga förmedlingen och Musikerförbundets förmedling. I första hand bör det ankomma på AMS att finna samarbetslösningar. Vidare utesluter utskottet inte statsbidrag till Musikerförbundet för uppgifter som temporärt bättre kan utföras av detta förbund. I den delen har således motionärerna blivit tillgodosedda. Men vad händer när AMS bedömer att den offentliga förmedlingen själv kan sköta uppgifterna? Skall denna organisation då upphöra med sin verksamhet?

Jag finner det inte rimligt att samhället tar över verksamheter som lika bra eller bättre kan skötas av fria organisationer.

Om folkparkernas arbetsförmedling anför inrikesutskottet: "När det gäller frågan om statsbidrag noterar utskottet att Folkparkernas centralorganisation får bidrag över utbildningsdepartementets anslag. Utskottet hänvisar härtill och vill inte därutöver förorda ett särskilt bidrag till förmedlingsarbetet."

Det är riktigt att Folkparkernas centralorganisation erhåller bidrag som avser olika för rörelsen gemensamma insatser. Central service, metodutveckling, utbildning samt lokal och regional försöksverksamhet är ex-

empel på sådana insatser – detta enligt propositionen 1974:28.

Jag anser det värdefullt att av exempelvis utskottets talesman eller måhända arbetsmarknadsministern få besked om detta statsbidrag i framtiden även kan inrymma de arbetsförmedlande insatser på kulturområdet som folkparkerna svarar för. Om så är fallet, förutsätter jag att detta bidrag snarast höjs väsentligt, så att det även täcker kostnaderna för den arbetsförmedlande verksamheten.

Folkparkernas förmedlingsverksamhet startades redan 1905. Förmedlingen har i dag en omsättning på ca 17 milj. kr. och förmedlar ca 33 000 arbetstillfällen för kulturarbetare inom musik- och teaterområdet, varieté, folklore, etc. Vidare har man utställningar, program från fria grupper och bildkonstnärer. Förmedlingen arbetar även på utlandet.

Den verksamhet och de arbetsformer som är signifikativa för folk rörelser som folkparkerna kan aldrig på ett tillfredsställande sätt ersättas av insatser från samhällsorgan.

Folkparkernas förmedling måste emellertid för att kunna driva verksamheten av arrangörerna ta ut en av AMS fastställd förmedlingsprovision på f. n. 7 %, en procentsats som är klart otillräcklig för täckande av de reella kostnaderna.

Av de elva organisationsförmedlingar som fanns 1974 var folkparkernas en av de två som helt uppfyllde de av AMS uppställda förutsättningarna för erhållande av tillstånd.

Propositionens förslag och inrikesutskottets betänkande kommer att få långtgående negativa konsekvenser för folkparkernas fortsatta arbete och kulturpolitiska inriktning, konsekvenser som direkt berör rörelsens struktur, förmedlingsservice, inriktning och differentiering, samverkan med andra folk rörelser, etc.

Den avgjort största enheten inom centralorganisationen riskerar att försvinna om några år eller att reduceras till en verkningslös mellanhand mellan de lokala folkparkerna och den offentliga förmedlingen eller centrumbildningarna. Rörelsen som helhet kommer dessutom att få mycket stora svårigheter med de privata produktionsbolag och managers som direkt eller indirekt bedriver arbetsförmedlande verksamhet.

Inrikesutskottet har tillmötesgått de motionärer som yrkat på en vidgning av privata managers och produktionsbolags möjligheter att arbeta, vilket konkret innebär att dessa bolag i vinstsyfte får möjlighet att förmedla anställning åt svenska musiker och sceniska artister även i Sverige. Denna legalisering bryter mot ILO-konventionen, som Sverige ratificerat.

Två dagar efter beslutet i inrikesutskottet publicerades i Dagens Nyheter uppgiften om att Gumælius övertagit en av de stora privata förmedlingarna i Sverige, nämligen Nya Konsertbolaget. Om något samband föreligger mellan nämnda beslut i inrikesutskottet och publiceringen vet jag inte, men den nya situationen är onekligen kulturpolitiskt intressant. Om riksdagen följer inrikesutskottets linje är det fritt fram för reklamjätten Gumælius att operera fritt i vårt land på sitt nya verksamhetsområde.

Nr 97

Fredagen den
2 april 1976

*Obligatorisk
platsanmälan till
den offentliga
arbetsförmedlingen,
m. m.*

Fredagen den
2 april 1976

*Obligatorisk
platsanmälan till
den offentliga
arbetsförmedlingen,
m. m.*

Förutom konventionell impressarieverksamhet skall företaget även satsa på produktion och distribution av egna grammofonskivor. Förmedlingen kommer enligt DN-artikeln att satsa stort på skolor, studieförbund och folkrörelser. Folkparkerna har redan fått erbjudande rörande förmedling av produktioner från bl. a. Taiwan och Spanien.

Representanter från studieförbund har avslöjat anledningen till satsningen på skolor, folkbildning och folkrörelser. Anledningen är att på dessa områden har samhället utifrån riktlinjerna för den nya kulturpolitiken gjort målmedvetna ekonomiska satsningar. Det är dessa samhällsanslag som de kommersiella intressena vill åt.

Jag finner det, herr talman, besvärande med denna utveckling.

Med hänvisning till det anförda vill jag framhålla vikten av att folkparkernas förmedlingsverksamhet stöds så att en förmedlingsavgift på 7 % ej behöver tas ut av arrangörerna. Jag vill tolka inrikesutskottets hänvisning till bidraget från utbildningsdepartementet så, att det bidraget även skall omfatta förmedlingsinsatser på kulturområdet, vilket kan göra insatser av ungefär nuvarande omfattning möjliga för Folkparkernas centralorganisation.

Något yrkande skall jag inte ställa, herr talman. I det beslut som riksdagen kommer att ställa sig bakom och som jag i fråga om Folkparkernas centralorganisation betraktar som felaktigt och onödigt finns det någonting som inte stämmer med verkligheten.

I detta anförande instämde fru Ström, herrar Gustavsson i Nässjö, Håkansson i Trelleborg, Strömberg i Vretstorp, Persson i Karlstad och Hagberg i Örebro, fru Andersson i Kumla samt herr Sundgren (samtliga s).

Herr JOHANSSON i Simrishamn (s) kort genmäle:

Herr talman! Det råder inga delade meningar mellan herr Lindkvist och utskottet när det gäller angelägenheten av att samhället ger stöd till folkparkernas kulturförmedlande arbete. Utskottet har i den frågan hänvisat till anslagen på kulturbudgeten. Jag tycker det är viktigt att vi på sikt ger ökat stöd till folkparkerna den vägen.

Arbetsförmedlingen på kulturområdet skall i princip handhas av den offentliga förmedlingen. I och för sig skall alltså även folkparkerna kunna anlita den avgiftsfria offentliga arbetsförmedlingen, men vi vet ju alla att det kommer att ta tid innan den offentliga förmedlingen på denna sektor blir så utbyggd att den kan ge en effektiv service till alla arbetsgivare och arbetstagare. Det är därför värdefullt att det finns organisationsförmedlingar som i dag tar på sig en betydande del av förmedlingsarbetet. Och det är särskilt värdefullt att de två största förmedlingarna på detta område är folkrörelseanknutna. Utskottet vill ju också att den offentliga förmedlingen t. v. skall köpa vissa tjänster av Musikerförbundet på områden som i dag inte täcks av den offentliga förmedlingen. Orsaken till detta arrangemang är den regionala organisation

Fredagen den
2 april 1976

*Obligatorisk
platsanmälan till
den offentliga
arbetsförmedlingen,
m. m.*

som Musikerförbundet till skillnad från den offentliga arbetsförmedlingen på kulturområdet förfogar över.

Detta är alltså inte uttryck för någon särbehandling av Musikerförbundet gentemot folkparkerna eller andra organisationer utan är helt be-
tingat av den speciella struktur som Musikerförbundet och dess förmedling har.

Herr LINDKVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Johansson i Simrishamn säger att vi har i stort sett samma inställning till folkparkernas betydelse på det här området. Det är möjligt att vi har det principiellt, men reellt innebär inrikesutskottets förslag att folkparkerna blir utan bidrag till den verksamheten.

Det ger mig anledning att ställa en mycket viktig principiell fråga: Vad hade inrikesutskottet föreslagit beträffande folkparkerna om det inte hade funnits ett anslag från utbildningsdepartementet att hänvisa till? Inrikesutskottet anser nu att det anslag som riksdagen har anvisat till folkparkerna för kulturverksamhet skall tas i anspråk för förmedlingsverksamheten. Det är precis vad som sker i och med att vi bifaller inrikesutskottets förslag på denna punkt.

Vidare har regeringen i årets budgetproposition föreslagit att folkparkerna skall få 1,3 milj. kr. för den kulturella serviceverksamheten. Är det inrikesutskottets mening att de pengarna också skall användas till förmedlingsverksamheten och att folkparkerna, som är den stora kulturträffpunkten under sommarperioden i vårt land, skall bli utan kulturverksamhet? Jag tycker att det finns skäl att begära ett svar på den frågan från inrikesutskottets sida.

Herr WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! I denna proposition hade regeringen – givetvis oavsiktligt – felbedömt frågan om arbetsförmedlingen inom kulturområdet. Därför motionerade herr Enlund och jag om att managers och produktionsbolag, liksom vissa andra enskilda institutioner, borde undantas från förbudet mot privat arbetsförmedling.

Utskottet har visat sig mera lyhört än departementet för de speciella arbetsförhållandena på kultursektorn och på väsentliga punkter tillmötesgått oss och – vad som är viktigare – kulturarbetarna. För det finns det all anledning att tacka inrikesutskottet.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1–3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Fagerlund m. fl., och förklarades den förra pro-

Nr 97

Fredagen den
2 april 1976

*Obligatorisk
platsanmälan till
den offentliga
arbetsförmedlingen,
m. m.*

positionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Fagerlund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 28 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 136
Nej - 137

Mom. 5-13

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 14

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herrar Eriksson i Arvika och Jonsson i Mora, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Ekinge begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 28 mom. 14 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herrar Eriksson i Arvika och Jonsson i Mora.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Ekinge begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 249
Nej - 25

Mom. 15-21

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 10 Föredrogs

Inrikesutskottets betänkande

1975/76:32 med anledning av propositionen 1975/76:100 såvitt gäller anslag till Arbetsmarknadsdepartementet m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i detta betänkande hemställt.

På förslag av herr andre vice talmannen beslöt kammaren att uppskjuta behandlingen av på föredragningslistan återstående utskottsbetänkanden till ett senare sammanträde.

§ 11 Meddelande om tidpunkt för besvarande av interpellation 1975/76:136 om åtgärder för en rikare fritid

Herr utbildningsministern ZACHRISSON:

Herr talman! Jag har att meddela att jag inte är i tillfälle att besvara en interpellation om åtgärder för en rikare fritid av fru Lantz inom föreskriven tid.

Jag avser att om möjligt besvara interpellationen den 27 april.

§ 12 Om åtgärder för att förbättra sysselsättningen i Malmöhus län

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON erhöll ordet för att besvara herr *Wachtmeisters* i Staffanstorp (m) den 5 mars anmälda interpellation, 1975/76:143, och anförde:

Herr talman! Herr Wachtmeister i Staffanstorp har frågat mig vilka åtgärder som avses att vidtagas för att förbättra sysselsättningsläget i Malmöhus län.

Med anledning av de uppgifter rörande arbetslöshet m. m. som återges i interpellationen vill jag först något beröra arbetsmarknadsläget i Malmöhus län.

Av antalet kassamedlemmar i riket var i genomsnitt under 1975 36 654 eller 1,4 % arbetslösa. Av denna arbetslöshet svarade Malmöhus län i genomsnitt för 2 964 personer eller 8,1 %. Jag vill i detta sammanhang erinra om att yrkesverksamhetsgraden i Malmöhus län för såväl kvinnor som män ligger klart över riksgenomsnittet.

Det står emellertid klart att den försämring av sysselsättningsläget, som inträffade i länet under konjunkturavmattningen 1971–1972 och som främst gällde tillverkningsindustrin i sydvästra Skåne, inte helt kunde återhämtas under den efterföljande konjunkturuppgången. Det långsiktigt försämrade arbetsmarknadsläget i länet är främst en följd av strukturella förskjutningar. Vissa näringsgrenar har också drabbats särskilt hårt i den allmänt sett försvagade konjunktursituation som vi nu är inne i.

Genom arbetsmarknadspolitiska insatser sysselsätts f. n. ca 9 500 personer i länet. Betydande insatser har också gjorts genom andra typer av arbetsmarknadspolitiska åtgärder samt genom frisläpp av investeringsfonder och lokaliseringspolitiska insatser.

Det är självfallet angeläget att varje ny möjlighet att skapa arbetstillfällen tas till vara. I interpellationen berörs de problem som en industri ställts inför vid en planerad expansion. Härmed torde avses den utbygg-

Fredagen den
2 april 1976

*Om åtgärder för att
förbättra sysselsätt-
ningen i Malmöhus
län*

nad som Alfa-Laval AB planerar i Lund. Regeringen har nyligen fastställt länsstyrelsens beslut om en stadsplan som innebär att utbyggnad av detta företag kan äga rum på ett oexploaterat område inom kommunen.

Regeringen följer situationen på arbetsmarknaden i Malmöhus län med stor uppmärksamhet och är givetvis beredd att sätta in de åtgärder som i dessa sammanhang står till buds för att förbättra sysselsättningsmöjligheterna i länet.

Under detta anförande övertog fru tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr WACHTMEISTER i Staffanstorp (m):

Fru talman! Jag skall be att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret på min interpellation.

När det gäller den allvarliga sysselsättningssituationen i Malmöhus län söker herr Bengtsson sin tröst i det förhållandet att yrkesverksamhetsgraden för både män och kvinnor är över riksgenomsnittet. Detta är naturligtvis i och för sig glädjande men knappast någon hjälp för de många tusen som går utan arbete. Enligt länsarbetsnämndens senaste sammanställning var det totala antalet arbetssökande i slutet av februari i år 8 900 personer.

En annan negativ faktor när det gäller sysselsättningen är de till länsarbetsnämnden i Malmöhus län anmälda varsel om företagsnedläggelse eller driftsinskränkningar. Antalet företag som varslat år 1975 är inte mindre än 146, vilket är den högsta siffran under den gångna delen av 1970-talet. De i dessa företag berörda personerna är nära 3 000 och utgör inte mindre än 12,3 % av samtliga i landet berörda.

Till denna mörka bild kommer flera uppmärksammade varsel under de tre första månaderna innevarande år. Totalt rör det sig om 50 företag med 1 500 anställda.

I interpellationssvaret får man veta att 9 500 personer sysselsätts genom arbetsmarknadspolitiska insatser. Det är ett stort antal och det är mycket glädjande i och för sig. Det sägs också i svaret att betydande insatser gjorts inom lokaliseringpolitiken. Jag skulle vara intresserad av att få veta vilka de lokaliseringspolitiska insatserna är, om man bortser från utbildningsstöd som kommit en del företag till del. Något direkt lokaliseringsbidrag har mig veterligen inte utgått. Länet ligger ju, åtminstone än så länge, utanför stödområdet.

Den mest uppmärksammande företagsnedläggelsen i länet är Skandinaviska Eternit AB, Lomma, med drygt 300 berörda. Den 11 mars gav Ingemund Bengtsson uppvaktande kommunalmän och fackrepresentanter löfte att rycka in och hjälpa Lomma så långt det är möjligt. "Regeringen följer mycket uppmärksamt allt som händer med Eternitfabriken. Men innan något konkret görs vill vi vänta till styrelsen för EU-ROC-koncernen avgjort fabriken öde den 16 mars." Den 16 mars kom så det bittra beslutet att fabriken läggs ner den 1 juli i år. Som bekant berodde nedläggningen inte på dålig lönsamhet utan på arbetarskydds-

styrelsens totalförbud mot asbestcementprodukter. Även om Sverige mig veterligen var det första land som infört totalstopp, finns det uppenbarligen ingen exportmarknad som kunde möjliggöra en fortsatt drift.

Mot bakgrunden av arbetsmarknadsministrerns av mig här relaterade löfte ter sig slutklämmen i interpellationssvaret alltför allmänt hållen. Vilka konkreta åtgärder är regeringen nu beredd att vidtaga i enlighet med utfästelsen den 11 mars? Har arbetsmarknadsministern några andra konkreta förslag när det gäller situationen i länet i övrigt?

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON:

Fru talman! Om man jämför förhållandena i landet i övrigt med förhållandena i Malmöhus län och utgår från den dagsaktuella situationen, finns det ingen anledning att måla en så dystur bild som herr Wachtmeister i Staffanstorps har gjort. Jag har ju ändå möjligheter att överblicka situationen runtom i landet. Det finns fortfarande många arbetstillfällen inom olika områden i Malmöhus län. Men det är alldeles klart att det på sikt finns anledning att känna bekymmer för Malmöhus län. Jag är inte beredd att gå så långt som att Malmöhus län skall in i stödområdet och ha lokaliseringsbidrag för varje expansion av företagsamheten där. Det finns ingen anledning till det. Jag är också medveten om att fabriken i Lomma har vållat mycket bekymmer. Men jag håller fast vid den uppfattningen att vi inte bara kan låta företagen meddela att "nu lägger vi ned och struntar i de anställda. Nu får samhället gå in och vara städgumma." Det tvingas vi säkert att göra, men vi håller fast vid att vi i första hand måste kräva av de stora företagen att de har litet framförhållning och tar sitt ansvar för sysselsättningen.

Skulle det visa sig – det har jag sagt till de anställda – att företaget misslyckas och inte kan finna något ersättningsarbete för sina anställda där i Lomma, är vi beredda att gå in med de lokaliseringspolitiska medel som riksdagen har lagt i min hand. Men herr Wachtmeister vet lika väl som jag att det inte finns något företag i min byrååda som jag kan ta ut och säga till: Var så god och flytta till Lomma! Lokalisering är en rätt långsiktig process. En sådan fråga löser man inte på en dag. Men därest företaget misslyckas totalt, är vi som jag nämnde beredda att använda de lokaliseringspolitiska medel som vi har till vårt förfogande.

Herr WACHTMEISTER i Staffanstorps (m):

Fru talman! Jag är medveten om att Ingemund Bengtsson har bättre överblick över situationen än jag, men faktum är att M-län näst Norrbotten har det största antalet arbetslösa, och det tycker jag inte motiverar att ta så lätt på situationen som statsrådet inledningsvis gjorde, när han sade att det är många som är sysselsatta i länet. Det är riktigt, men det hjälper som sagt inte dem som är utan jobb.

Jag har kanske ingen anledning att diskutera huruvida Lomma Eternit skulle ha haft en längre framförhållning. Beslutet kom ju mycket abrupt. Jag vet att man under många år har förberett en ersättningsindustri, men någon konkret ersättningsprodukt har som bekant inte kommit fram, som är tillräckligt färdig för att börja framställas.

Fredagen den
2 april 1976

*Om åtgärder för att
förbättra sysselsätt-
ningen i Malmöhus
län*

Jag har själv några konkreta förslag som jag tänkte redogöra för och höra vad arbetsmarknadsministern har för synpunkter på. Ett flygfrakt-företag på Sturup har begärt statlig lånegaranti på 10 milj. kr. för att kunna tacka ja till fraktofferter på mer än 40 milj. kr. 30 arbetstillfällen skulle skapas till bråkdelen av kostnaden per jobb i jämförelse med vad som förekommer i exempelvis stålbranschen. Luftfartsverket har av-styrkt. Men regeringen har möjlighet att genom ett positivt beslut också bättra på Sturups dåliga affärer som annars kostar staten mycket pengar.

Subventionerna på vissa livsmedelsprodukter har medfört att företag som producerar icke subventionerade varor av liknande slag kommit i kläm och hotas av driftinskränkningar. Vi har ett par sådana missgynnade företag i Malmöhus län. Regeringen har möjlighet att rätta till dessa snedvridna konkurrensförhållanden.

Beredskapsarbeten har givit många personer sysselsättning i länet. Av en totalram för budgetåret 1975/76 på 800 milj. kr. har Malmöhus län fått 53 miljoner. Det kan inte betraktas som tillfredsställande att det län som har 9 % av landets befolkning i nuvarande svåra sysselsättningsläge blott får ca 6,5 % av resurserna. De 53 miljonerna är nu i huvudsak förbrukade, och för nästa budgetår hoppas vi i länet på en mer gynnsam fördelning. Förhoppningsvis kommer regeringens nyligen fattade beslut om statsbidrag med 75 % av praktikantlönekostnaden att ha en viss positiv verkan.

Jag begär naturligtvis inte, fru talman, att arbetsmarknadsministern direkt skall kunna svara på hur han ställer sig till de här propåerna men jag har i vart fall överlämnat dem för begrundande i framtiden.

Herr PETERSSON i Röstånga (fp):

Fru talman! Efter länsstyrelsens larmrapport om nedgången i industrisysselsättningen och efter statsrådets siffror i interpellationssvaret om arbetslösheten i Malmöhus län för 1975 kan det bara råda en mening, och den meningen är naturligtvis att något måste göras och göras snabbt för att vrida in utvecklingen i rätta banor när det gäller sysselsättningen i Malmöhus län.

Jordbruket har av tradition varit huvudnäringen i länet, åtminstone i stora områden. Men det är få delar som kan leva enbart av denna näring. Här behövs även andra näringsgrenar och då inte minst en ökning av industrisysselsättningen.

Det är inte så förfärligt länge sedan man talade om den storartade utvecklingen i sydvästra Skåne. Man talade om Örestadsregionen. De verkliga problemen fanns vid det tillfället i kommunerna i det inre av landet, vid länsgränsen: i kommuner på Österlen, i kommuner av typ Hörby i Mellanskåne osv. Men under mycket kort tid förändrades hela utvecklingen. I Trelleborg framhölls t. ex. för ganska länge sedan det orimliga i att kommunen räknades in i den då expansiva Örestadsregionen. Man såg redan då den negativa utveckling som nu har blivit hela länets problem.

Det är klart att man som representant för Malmöhus län tacksamt

noterar att regeringen följer utvecklingen och att den är beredd att vidta åtgärder. Man ställer sig naturligtvis då frågan: Vilka åtgärder? Den frågan har herr Wachtmeister i Staffanstorp redan ställt. Man frågar också: När kommer åtgärderna att vidtas? Inte minst det sista har sin betydelse. Det är alldeles uppenbart att när man kommer i ett pressat läge så händer det alltför ofta att man gör avsteg från alla upprättade planer och från alla fastlagda principer.

På planeringsstadiet har ju under en rad år utförts ett idogt arbete innefattande utredningar, sammanträden och planer som kompletteras år från år. Efter allt detta borde det ha gått upp för både myndigheter och inte minst företag att vår framtida sysselsättning och vår regionala planering måste samordnas på något sätt. Med nutida teknik och transportmöjligheter och med tanke på de korta avstånd som man har i Skåne bör det i framtiden på ett helt annat sätt än nu finnas möjligheter att förlägga industrier till de delar av landskapet där så kan ske utan att man gör alltför stora ingrepp i naturen och utan att man inkräktar på strävan att spara den bästa jorden för livsmedelsproduktionens behov.

Jag vill alltså i detta sammanhang försöka uppmärksamma även de inre kommunernas behov av sysselsättning och framhålla att snabba ingripanden inte får göras i rena paniken, så att det går ut över de bästa jordarna och kanske skapar en snedbelastning i länet.

Till sist, fru talman, tog herr Wachtmeister i Staffanstorp upp charterflyget. Jag har under en rad av år från denna talarstol framhållit nödvändigheten av charterflyg, i synnerhet det som varit baserat på Sturup. Jag vädjar i den aktuella situationen till statsrådet att ta ett litet samtal med kommunikationsministern för att försöka få till stånd etableringen av ett nytt flygcharterbolag i Skåne. Det kan få en mycket stor betydelse och skulle lösa sysselsättningssituationen för en mängd piloter, navigatörer och tekniker, som under en rad av år gått arbetslösa i vårt län.

Herr HÅKANSSON i Trelleborg (s):

Fru talman! Arbetsmarknadsministern sade att man inte får se alltför dystert på läget, och det är en uppfattning som man skall respektera. Men vad som gör att jag ser dystert på detta är att vi i många sammanhang, t. o. m. här i kammaren, får höra tongångar från centerpartiet, som jag upplever som mycket besvärande. Det repeteras när vi diskuterar planeringsfrågor att Sydvästskåne är ett expansivt område. Så sent som i förra veckan när vi diskuterade SJ fick vi i ett anförande av herr Håkansson i Rönneberga höra att Sydvästskåne är en trafikmässigt överhettad region.

Det är beklagligt att detta parti i sin decentraliseringsiver för fram föråldrade fakta och inte vill leva i nuet. Jag tycker att det är bra att vi som deltagit i debatten hittills verkar vara rätt överens om att M-länet inte kan kallas problemfritt.

Man har också nämnt Trelleborg i diskussionen, och jag skall bara för upplysningens skull lämna en sifferuppgift. Antalet sysselsatta i det

*Om åtgärder för att
förbättra sysselsätt-
ningen i Malmöhus
län*

största och dominerande företaget på orten minskade 1975 med nästan 500. Det är procentuellt en rätt stor nedgång, som ställer mycket stora krav på kommunen och på näringslivet där nere när det gäller att kompensera de som har försvunnit. Jag har därför med stort intresse noterat arbetsmarknadsministerns svar och tar tacksamt emot det senaste beskedet att regeringen följer situationen på arbetsmarknaden i Malmöhus län med stor uppmärksamhet och också att den är beredd att sätta in de åtgärder som i dessa sammanhang står till buds för att förbättra sysselsättningsmöjligheterna i länet. Jag tycker att man skall ta fasta på detta och tacka för det beskedet. Det är såvitt jag förstår den enda framkomliga vägen för att klara näringslivet i regionen.

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON:

Fru talman! Det är ju synd att hela stödområdet är alldeles orepre-senterat i kammaren just nu. Det hade varit mycket intressant om våra kolleger från Norrbotten, Västerbotten, Jämtland osv. hade deltagit i denna diskussion. Jag är övertygad om att de inte riktigt skulle ha förstått den stora oro som man från Malmöhus län ger till känna. Om man jämför med situationen på andra platser finner man att situationen i Malmöhus län inte är så dyster som man vill göra gällande. Det är riktigt att arbetstillfällena har försvunnit på vissa områden, t. ex. i Trelleborg, där jag vet att 800 arbetstillfällena gjort det inom det dominerande företaget. Där finns det stora problem, och det finns även problem på andra håll. Men det förekommer också nyutbyggnad av företagsamheten. Jag nämnde ett företag som har fått tillstånd att bygga i Lund. Där blir det 200 nya arbetsplatser, och den utbyggnaden för naturligtvis med sig ytterligare expansion. Vi har ju visat att vi är beredda att hjälpa till även utanför stödområdet med de medel som riksdagen ställt till vårt förfogande inom lokaliseringens politikens ram.

På Österlen upplevde man hur företag lades ner och att det inte fanns någon företagsamhet alls på vissa områden därför att jordbruket helt dominerade – ett arbetsintensivt jordbruk som till sist blev mekaniserat och inte längre gav några arbetstillfällena. Vi har emellertid på två år hjälpt Österlen med lokaliseringens politik och nu faktiskt ersatt de förlorade arbetstillfällena där. Vi är på samma sätt beredda att utnyttja de begränsade möjligheter som står till vårt förfogande för att hjälpa till även i Malmöhus län.

Jag hade häromdagen ett samtal med kommunalmännen i Malmö, där vi gick igenom hela situationen. Det dagsaktuella läget var inte speciellt bekymmersamt: det visade sig att man kunde ge arbete åt ungdomarna tack vare de statsbidrag man får och att man också skulle kunna anställa mycket folk, om man bara kunde få en del nyckelpersoner anställda.

Jag menar att det är en dålig marknadsföring att tala om att situationen är så dyster där nere i Skåne. Dyster är den inte, men det finns naturligtvis ändå anledning till oro för framtiden, och det är där som jag har lovat

att sätta in våra resurser.

Att man inte har fått mer av beredskapspengarna till Malmöhus län är ju ett absolut säkert tecken på att situationen har varit bättre där än på vissa andra håll, eftersom fördelningen av beredskapspengarna är anhängig av sysselsättningsförhållandena. Jag kan försäkra att skulle det visa sig att Malmöhus län har gjort slut på sina beredskapspengar och har behov av ytterligare beredskapsåtgärder är vi beredda att se till att Malmöhus län får den hjälpen.

Herr WACHTMEISTER i Staffanstorp (m):

Fru talman! Jag beklagar liksom arbetsmarknadsministern att inte våra norrländska vänner är närvarande så att de kan lyssna på den här debatten och kommentera den. Nu förstår jag att arbetsmarknadsministern kanske hade velat ha hjälp därifrån för att få ytterligare understruket att våra farhågor är överdrivna. Men då vill jag referera vad en partivän till arbetsmarknadsministern, landshövding Hans Hagnell, sade när han den 25 mars höll ett anförande nere i Malmö. Han sade så här: Låt oss undvika en strid kring lokaliseringsspengarna mellan stödområdena i norr och storstadsområdena! Låt oss i stället samverka för att driva fram en aktiv och tillräckligt omfattande regional näringspolitik! Och han betonade också med skärpa att det inte längre räcker med lokaliseringsspolitik utan att det också behövs en ny regional näringspolitik. Jag är alltså inte säker på att arbetsmarknadsministern hade fått det stöd som han hade hoppats på från de norrländska riksdagsmännen – de kanske hade varit lika kloka i sina kommentarer som landshövding Hagnell.

Sedan hälsar jag liksom Ingemund Bengtsson naturligtvis med tillfredsställelse att en industri kan etableras för 200 nya arbetsplatser i Lund och jag tar det som ett löfte när statsrådet säger att vi har utsikter att under nästkommande budgetår, 1976/77, få mer beredskapspengar än de som nu snart är förbrukade för i år, alltså 6,5 % av för riket tilldelade ramar.

Avslutningsvis kanske jag också får poängtera vikten av att man rent generellt driver en företagsvänlig politik. Särskilt tänker jag då på familjeföretagen, som under de senaste åren har varit svårt drabbade av nedläggelser – dessa beräknas vara åtminstone 300 per år. Det beror på kreditproblem och arvsskatteproblem, det beror på att folk har tröttnat på de många ålägganden som en familjeföretagare har att svara för; där är han i ett absolut underläge om man jämför med större företag.

Att jag inte är ensam om denna oro framgår av en interpellation som arbetsmarknadsministerns partivän herr Rask har framställt här i kammaren till industriminister Rune Johansson, där han oroar sig just över nedläggningarna av familjeföretag och frågar vad statsrådet ämnar vidtaga för åtgärder för att bromsa ytterligare nedläggningar och stimulera de mindre företagen så att de kan överleva.

Det jag har fått ut av den här debatten hittills är att vi alltså har utsikt att få något mera pengar under nästa budgetår av de 800 miljonerna.

Nr 97

Fredagen den
2 april 1976

*Om åtgärder för att
stabilisera arbets-
marknaden i
Åtvidaberg*

Jag beklagar att jag inte har fått något mera konkret besked om vad som skall göras snabbt.

Herr HÅKANSSON i Trelleborg (s):

Fru talman! Jag noterar med tacksamhet arbetsmarknadsministerns uttalande att tanken att man bör arbeta med generella åtgärder skall vika och att man i stället skall använda selektiva åtgärder för att lösa uppkommande problem.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 13 Om åtgärder för att stabilisera arbetsmarknaden i Åtvidaberg

Herr arbetsmarknadsministern BENGSSON erhöll ordet för att besvara herr Nilssons i Norrköping (s) den 9 mars anmälda interpellation, 1975/76:147, och anförde:

Fru talman! Herr Nilsson i Norrköping har frågat mig om jag avser att ta initiativ till lokaliseringsspolitiskt stöd eller andra åtgärder för att stabilisera arbetsmarknaden i Åtvidaberg.

Bakgrunden till herr Nilssons interpellation är dels den dominerande ställning som Facit AB har på arbetsmarknaden i Åtvidaberg, dels att Facit har varslat sammanlagt 340 anställda om uppsägning.

Åtvidaberg ligger utanför det allmänna stödområdet. Lokaliseringsstöd lämnas i första hand inom stödområdet. Regeringen kan dock bevilja lokaliseringsstöd till företag utanför stödområdet, t. ex. när en ort hotas av arbetslöshet till följd av industrinedläggning eller när ett område med ensidigt näringsliv behöver tillföras ytterligare industrier. Möjligheterna att stödja projekt som syftar till att bredda arbetsmarknaden i Åtvidaberg kommer att prövas utifrån dessa regler. Jag kan av naturliga skäl inte föregripa regeringens prövning i de enskilda fallen.

När det gäller planerna på uppsägning av anställda vid Facit vill jag understryka att det i första hand bör ankomma på bolagets ägare att skaffa fram ny verksamhet till de anställda i orten. Jag förutsätter därför att Electroluxkoncernen förlägger utbyggnad av någon expansiv verksamhetsgren till Åtvidaberg.

Herr NILSSON i Norrköping (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret.

Som framgår av interpellationen har Facit AB varslat sammanlagt 340 anställda om uppsägning. Omkring 10 % av det sammanlagda antalet arbetstillfällen i Åtvidabergs kommun riskerar att försvinna under 1976 och 1977. Snabba åtgärder är alltså nödvändiga för att stabilisera arbetsmarknaden i Åtvidaberg. Sker inte detta blir flyttning från kommunen en nödvändighet för många människor.

I interpellationen framhåller jag att behov av lokaliseringspolitiskt stöd föreligger i Åtvidaberg samt att Facit AB, som ingår i den stora Electroluxkoncernen, har ett stort ansvar för arbetsmarknadssituationen i kommunen.

Jag är helt nöjd med det svar som arbetsmarknadsministern nu lämnat. Det är med tillfredsställelse jag noterar att statsrådet Bengtsson förutsätter, att Electroluxkoncernen förlägger utbyggnad av någon expansiv verksamhetsgren till Åtvidaberg. Jag vill betona att koncernen har ett lika stort ansvar för utvecklingen i Åtvidaberg som för vad som sker i de andra orter som berördes av Electrolux övertagande av Facit.

Den del av svaret som berör möjligheterna till lokaliseringsstöd är av naturliga skäl principiellt hållen. Jag uppfattar emellertid svaret som positivt, så att det nu kan bli aktuellt med lokaliseringsstöd till projekt i Åtvidaberg.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 14 Anmälades och bordlades

Proposition

1975/76:193 om skatteplikt för utbildningsbidrag för doktorander, m. m.

§ 15 Anmälades och bordlades

Finansutskottets betänkanden

1975/76:23 med anledning av propositionen 1975/76:101 med förslag om tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 såvitt avser finansdepartementets verksamhetsområde

1975/75:24 med anledning av i propositionen 1975/76:100 framlagda förslag om vissa anslag för budgetåret 1976/77 inom finansdepartementets verksamhetsområde jämte motioner

1975/76:25 med anledning av motioner angående kommunernas ekonomi

1975/76:26 angående verkställd granskning av riksbankens förvaltning år 1975 samt förslag om disposition av riksbankens vinst jämte motion

1975/76:27 angående verkställd granskning av riksgäldskontorets förvaltning

1975/76:28 med anledning av riksdagens revisorers verksamhetsberättelse för år 1975 jämte motion

1975/76:29 med anledning av i propositionen 1975/76:100 framlagda förslag om anslag för budgetåret 1976/77 till riksgäldskontoret och riksdagens revisorer

Skatteutskottets betänkanden

1975/76:48 med anledning av motioner om slopande av beskattningen av fritt bränsle från egen fastighet

1975/76:49 med anledning av motioner om resultatutjämning vid beskattningen

1975/75:50 med anledning av motioner om frågor rörande preliminära skatteavdrag

- 1975/76:51 med anledning av motioner angående avdrag vid inkomstbeskattningen för gåvor till religiösa och andra uppenbart samhällsnyttiga ändamål
- 1975/76:52 med anledning av motioner angående kapitalbeskattningen

Justitieutskottets betänkanden

- 1975/76:30 med anledning av propositionen 1975/76:100 såvitt gäller anslag till byggnadsarbeten för domstolsväsendet
- 1975/76:31 med anledning av propositionen 1975/76:90 med förslag till ny lag om behandlingen av häktade och anhållna m. fl., m. m. jämte motioner
- 1975/76:32 med anledning av propositionen 1975/76:100 såvitt gäller anslag till förvärv av jordbruksfastigheter för kriminalvården

Lagutskottets betänkanden

- 1975/76:18 med anledning av motion om avgångsvederlag vid upphörande av kommissionsuppdrag
- 1975/76:21 med anledning av propositionen 1975/76:81 med förslag om ändring i lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmyndhetsrättens område, m. m. jämte motioner

Socialutskottets betänkanden

- 1975/76:30 med anledning av i propositionen 1975/76:100 gjorda framställningar inom socialdepartementets verksamhetsområde jämte motioner
- 1975/76:31 med anledning av propositionen 1975/76:100 såvitt avser framställningen beträffande arbetarskyddsstyrelsen, yrkesinspektionen och statens arbetslinik jämte motioner
- 1975/76:32 med anledning av motion om åtgärder mot bullerskador i nöjeslokaler m. m.

Kulturutskottets betänkande

- 1975/76:36 med anledning av propositionen 1975/76:100 såvitt gäller anslag till stöd till idrotten jämte motioner

Utbildningsutskottets betänkanden

- 1975/76:21 med anledning av propositionen 1975/76:100 såvitt gäller anslag till det obligatoriska skolväsendet m. m. jämte motioner
- 1975/76:22 med anledning av propositionen 1975/76:100 såvitt gäller anslag till gymnasiala skolor m. m. jämte motioner

Trafikutskottets betänkande

- 1975/76:14 med anledning av propositionen 1975/76:106 med förslag till lag om felparkeringsavgift, m. m. jämte motioner

Jordbruksutskottets betänkande

1975/76:30 med anledning av motioner om ändring i terrängkörningslagen m. m.

Inrikesutskottets betänkande

1975/76:29 med anledning av propositionen 1975/76:140 med förslag om allmän beredskapsbudget för budgetåret 1976/77

§ 16 Anmäldes och bordlades

Motioner

1975/76:2373 av herr *Boo m. fl.*

med anledning av propositionen 1975/76:160 om nya grundlagsbestämmelser angående allmänna handlingars offentlighet

1975/76:2374 av herrar *Rämgård* och *Boo*

1975/76:2375 av herr *Sellgren*

med anledning av propositionen 1975/76:185 om ytterligare industricenteranläggningar samt vissa andra regionalpolitiska frågor

§ 17 Anmälan av interpellationer

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 1 april

1975/76:162 av herr *Westberg* i Ljusdal (fp) till herr finansministern om intensifiering av tullens narkotikabekämpande verksamhet:

Polisens och tullens uppgift att bekämpa den illegala narkotikahandlingen är inte lätt. Trafiken över gränserna är mycket omfattande. I beaktande av de utomordentligt svåra förutsättningarna ter sig de resultat som polisen och tullen uppnått beundransvärda. Det är omöjligt att helt stoppa narkotikasmugglingen. Men genom tullens ständiga verksamhet tvingas smugglarna till försiktighet, vilket innebär ökade svårigheter för dem. När ett stort beslag har kunnat göras märks efter en tid en minskning av tillgången på de vanliga försäljningsställena. På detta sätt kan polisen och tullen genom sitt oavbrutna, energiska arbete bidra till att begränsa narkotikaproblemen. Det är angeläget att tullen får resurser för att ytterligare intensifiera jakten på narkotikasmugglare. Allt talar för att sådana insatser ger resultat. Det gäller att i största möjliga utsträckning söka stoppa narkotikaflödet redan vid gränsen.

Hos tullverket har, trots den yrkesmässiga smuglingens ökning, inte skett någon utökning på personalsidan. Verket har inte heller fått någon nämnvärd kompensation för arbetstidsförkortningarna. 2 500 tullbevak-

ningstjänstemän skall klara hela bevakningsverksamheten inkl. kustbevakningen dygnet runt. Endast 130 tjänstemän är specialutbildade för narkotikabekämpning. Visserligen har i stället bl. a. omdisponering skett av personalen, som vidareutbildats och tillförts vissa tekniska resurser, och vissa andra åtgärder har vidtagits för att effektivisera verksamheten. Dessa åtgärder är emellertid inte tillräckliga för att tullens narkotikabekämpande verksamhet skall kunna utökas och intensifieras. Härför erfordras personalförstärkningar och fortsatt specialutbildning. Utvecklingen på den organiserade smugglingens område går snabbt. Smugglingsvägarna och -metoderna förändras, fler internationellt verksamma, välorganiserade ligor tillkommer, farligare varor – t. ex. heroin – introduceras, etc.

Med hänvisning till det anförda hemställes om kammarens tillstånd att till herr finansministern ställa följande fråga:

Vilka åtgärder vill herr finansministern föreslå för att ytterligare intensifiera tullens narkotikabekämpande verksamhet?

1975/76:163 av herr *Glimnér* (c) till herr industriministern om exploateringen av olje- och gasförekomster i Östergötland:

Förekomsten av naturgas i västra Östergötland har länge varit känd. Genom privat initiativ utnyttjas denna gas inom såväl industrier som bostäder för värmebehov. Frågan om geologisk undersökning för att få förekomsten av naturgas på östgötaslätten klargjord har framförts i riksdagen såväl 1970 som 1974.

I näringsutskottets betänkande nr 23 till 1974 års riksdag anförde utskottet: "Utskottet förutsätter att berörda myndigheter uppmärksammar frågan och vidtar erforderliga åtgärder." Detta utskottets yttrande blev också riksdagens beslut.

Under 1974 har ansökningar inlämnats från såväl Oljeprospektering AB (OPAB) som kommuner och enskilda företag om tillstånd att genom borrhning eftersöka olja och gas inom Östergötlands län.

Inför utsikterna av undersökning beträffande förekomsten av gas och olja på östgötaslätten har de som sedan många år på sina fastigheter utnyttjat gas för uppvärmning av bostäder och industrier ställt sig frågan: Kommer man att tillförsäkra oss fortsatt rätt till denna gas på de egna fastigheterna vid en eventuell exploatering av olja och gasförekomster?

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till industriministern ställa följande frågor:

1. Kommer tillstånd att medges såväl stat och kommuner som enskilda företag att söka efter olja och gas inom Östergötlands län eller kommer detta tillstånd att enbart ges till det statliga bolaget?
2. Vill statsrådet medverka till att de som redan utnyttjar gas på sina fastigheter tillförsäkras denna rätt vid en eventuell exploatering av gas och olja på östgötaslätten?

1975/76:164 av herr *Svensson* i Malmö (vpk) till herr socialministern om vården av utvecklingsstörda barn:

Förhållandena för de utvecklingsstörda barnen – nu företrädesvis de under institutionell vård – har den senaste tiden kommit i blickpunkten. Därvid har omständigheter avslöjats som ger anledning till synnerligen allvarlig oro över hur denna del av den samhälleliga barnomsorgen fungerar.

Under sistlidna år har särskilt ett exempel på missförhållanden blivit uppmärksammat: vårdhemmet Hästnäs på Gotland. Missförhållandena har anmälts till vederbörande myndigheter under fjolåret. Utförligt vittnesmaterial föreligger. En omfattande polisutredning har genomförts. En livlig offentlig debatt har förts i Gotlandspressen.

Ur det material som framkommit står helt klart att missförhållandena varit av synnerligen grov natur. Det handlar icke om tillfälliga övergrepp eller enstaka förlöpningsar. Det handlar icke om förhållanden som – mer än till ringa del – är förklarliga med hänvisning till bristande materiella resurser och otillfredsställande arbetsförhållanden för personalen.

Det handlar om en under lång tid bedriven misskötsel. Det handlar om kontinuerliga – man frestas nästan säga rutinmässiga – övergrepp mot en helt försvarslös kategori barn. Det handlar om uttryck för en egoism och känslokyla av dess bättre sällsynt natur mot en kategori barn som kanske mer än andra är beroende av emotionell kontakt för sin utveckling och trygghet. Det handlar om falsk yrkessolidaritet och överslätande bortförklaringar från ansvariga. Det handlar om en tydligen total oförmåga, såväl hos kommun som hos högre myndigheter, att ingripa och rätta till situationen. Det handlar om dröjsmål i handläggningen och brist på adekvata åtgärder.

Av handlingarna i ärendet Hästnäs framgår att bevis föreligger för en rad brutaliteter mot barnen samt att väl grundade misstankar föreligger rörande än fler sådana handlingar. Varken omsorgsstyrelsen på Gotland eller socialstyrelsen har emellertid vidtagit åtgärder för att förändra förhållandena. Utbyte eller omflyttning av personal har tydligen ej skett. Åtal har underlåtit, bl. a. med motivering att flera av de skyldiga inte står under tjänsteansvar, att brotten hunnit bli preskriberade eller att åtal inte skulle förbättra situationen för barnen.

Med anledning av det inträffade vill jag till statsrådet ställa följande frågor:

1. Anser statsrådet att den institutionella vården av utvecklingsstörda barn allmänt fungerar tillfredsställande?
2. Vad har statsrådet vidtagit för åtgärder med anledning av vad som framkommit om förhållandena på det berörda området?

den 2 april

1975/76:165 av herr *Hovhammar* (m) till herr jordbruksministern om åtgärder mot försurning av sjöar och åar:

Försurningen av sjöar och åar, framför allt i Västsverige och Småland, sker nu mycket snabbt. I allt fler sjöar dör fisken och t. o. m. den bakterieflorea, som normalt svarar för nedbrytningen av organiskt material, håller på att försvinna.

Förhållandena understryks mycket starkt i den utredning som nyligen framlagts, Utredningen om åtgärder för att motverka de negativa effekterna av svavelutsläpp (Ds Jo 1976:2) Mindre Svavel – Bättre Miljö. Utredningen påpekar det faktum att skadorna i vatten kommer att kvarstå under överskådlig tid om inte åtgärder vidtages och föreslår därför en försöksverksamhet med kalkning i sjöar och vatten.

Redan vid fjolårets riksdag motionerade jag om att naturvårdsverket skulle få i uppdrag att prioritera vilka vatten som av ekonomiska skäl – eller fritidsskäl – i första hand bör räddas, samt att komma med förslag till skyddsåtgärder. Ärendet är brådskande om inte många fler vatten skall dö.

Mot bakgrund av det anförda ber jag om kammarens tillstånd att till herr jordbruksministern ställa följande frågor:

1. Har regeringen givit naturvårdsverket i uppdrag att prioritera vilka vatten som av ekonomiska skäl eller fritidsskäl i första hand skall räddas?
2. När kan åtgärder väntas för att hindra en ökad försurning av sjöarna?

1975/76:166 av herr *Torwald* (c) till herr kommunikationsministern om pendeltrafiken på järnvägssträckan Alingsås–Göteborg:

Enligt pressuppgifter denna dag skall SJ ha begärt ersättning med 15 miljoner från berörda kommuner för att behålla den spårbundna kollektivtrafiken på sträckan Alingsås–Göteborg. Detta skulle innebära en höjning av kommunalskatten i de berörda kommunerna med överslagsvis 2 kr. Den kommunala subventionen till pendlarna skulle enligt SJ-kraven komma att uppgå till ca 7 500 kr. per person, eftersom det är ca 2 000 trafikanter som utnyttjar den aktuella bandelen för sina resor. Motsvarande kommunala subvention till de SJ-befordrade resenärerna i Stockholmsområdet utgör däremot bara ca 4 000 kr. per person. Visserligen utgör antalet resenärer där ca 50 000, men å andra sidan rör det sig där om ett flertal SJ-linjer och betydligt längre sammanlagd sträcka. Enligt min mening är det uppenbart att SJ:s krav diskriminerar pendlarna i Göteborgsområdet.

Enligt SJ:s egna uppgifter skulle den rullande materiel som används för pendeltrafiken i Göteborgsområdet vara så starkt nedsliten att man redan 1978 måste skära ned trafiken, om en nyanskaffning inte kommer till stånd. Uppenbarligen menar nu SJ att berörda kommuner skall ta på sig bördan av erforderliga nyinvesteringar, som beror på att SJ hitintills ej underhållit och förnyat den rullande materielen på ett godtagbart sätt. Detta skulle innebära en övervältring av kostnader på kommunerna beroende på statlig underlåtenhet att sköta sin rullande materiel, något som jag ej kan acceptera.

Enligt pressuppgifterna skulle emellertid SJ även ha förklarat sig berett att reducera sina krav kraftigt, om man bara får föra över pendeltrafiken på landsväg. Detta skulle innebära att ytterligare 70–80 bussar skulle trafikera E 3:an och infartslederna till Göteborg med påtagligt ökad risk för trafikolyckor samt starkt negativa miljöeffekter för berörda bostadsområden i Göteborg.

Kommunens ansträngningar att förbättra trafiksituationen liksom miljön i Göteborgs centrala delar skulle avsevärt motverkas. En lösning med bussar är från dessa synpunkter oacceptabel.

Under hänvisning till vad jag här anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr kommunikationsministern ställa följande frågor:

1. Anser statsrådet det rimligt att kommunerna längs linjen Alingsås–Göteborg skall belastas med kostnader för investeringar som uppenbarligen avser att eliminera effekterna av otillräckligt underhåll och otillräcklig förnyelse av den rullande materielen under gången tid?
2. Anser statsrådet det lämpligt att pendeltrafiken för 2 000 personer på denna bandel överförs från tåg till landsvägsbuss?
3. Anser statsrådet att SJ:s krav är förenliga med det trafikpolitiska handlingsprogram som är under utarbetande inom departementet?

1975/76:167 av herr *Wirtén* (fp) till herr kommunikationsministern om renhållningen på rast- och parkeringsplatser längs allmänna vägar:

När snön smälter bort avslöjas obarmhärtigt och på nytt att nedskräpningen längs våra vägar är ett allvarligt miljöproblem. För väldigt många människor är det obegripligt att myndigheterna inte lyckats komma till rätta med detta.

Allmänt gäller att kommunerna har det yttersta ansvaret för renhållningen i naturen. Detta framgår bl. a. av den kommunala renhållningslagen, som antogs av riksdagen 1970. Då fastlades också i ett tillägg till allmänna väglagen, att väghållaren skulle svara för att vägen och vägområdet hålls i sådant skick att skäliga sanitära hänsyn och trevnadshänsyn tillgodoses. Detta avser även parkeringsplatser och rastplatser. Väghållarens renhållningsskyldighet gäller för mark till en bredd av 25 m intill sådan parkerings- och rastplats i den mån allmänheten har tillträde till marken.

Erfarenheterna sedan lagstiftningens tillkomst har visat att problemen framför allt när det gäller fekal förorening snarast ökat. Av de alltför få toaletter, som byggts, har kommuner, turistföreningar och andra organisationer svarat för flertalet, vägverket bara för en liten del. 1971 års väglag har inte lett till någon förbättring i detta avseende.

Bristerna har sedan länge påpekats av kommuner, naturvårdare och trafikanter. En framstöt från Rikskommittén Håll Sverige rent ledde emellertid till att vägverket gjorde en utredning för att belysa renhållningsproblemen på rastplatser längs allmänna vägar. En rapport avlämnades våren 1974. Vägverket konstaterade att problemen förelåg och kom

till slutsatsen att ansvaret för byggande och drift av toaletter på rastplatserna borde delas mellan verket och kommunerna med riktpunkten att parterna skulle svara för vardera hälften av kostnaderna. Kommunförbundet har emellertid inte ansett sig kunna acceptera vägverkets förslag. Förbundet anser, att ett kommunalt engagemang i byggande och drift av toaletter längs de allmänna vägarna inte motsvarar den ansvarsfördelning mellan stat och kommun beträffande väghållningen, som dragits upp av statsmakterna. Detta framfördes i en skrivelse till kommunikationsdepartementet i februari 1975 tillsammans med en hemställan om åtgärder för att lösa frågan. Vägverket har avstyrkt denna i ett yttrande. Kommunförbundets skrivelse lämnades av regeringen utan annan åtgärd än att den överlämnades till vägverket.

Kontentan av detta är att kommunerna och vägverket inte kunnat komma överens om ansvars- och kostnadsfördelning och regeringen har låtit frågan vara. Detta är otillfredsställande. Nedskräpningen är omfattande. Toaletter saknas som regel vid rastplatserna. Det är angeläget att dessa frågor snarast kan lösas.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr kommunikationsministern ställa följande frågor:

1. Anser statsrådet att renhållningen längs vägar och på rastplatser är tillfredsställande?

2. Avser statsrådet att ta några initiativ i syfte att skapa förutsättningar för tillkomst av ytterligare toaletter och avfallsservice vid rastplatser och parkeringsplatser?

3. Vilken uppfattning har statsrådet om ansvars- och kostnadsfördelning mellan kommunerna och vägverket, när det gäller uppförande och drift av toaletter vid allmänna vägar?

§ 18 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 2 april

1975/76:305 av herr *Johansson* i Arvika (s) till fru statsrådet Leijon om anställningsskyddet vid erhållande av sjukbidrag:

I motionen 1975:1718 föreslog herrar Marcusson och Göransson en ändring i lagen om anställningsskydd i vad avser arbetsgivarens rätt att häva anställningen för sådana anställda som erhåller sjukbidrag enligt lagen om allmän försäkring. Motionärerna föreslog även en ändring av lagtexten så att lagen skulle få en klar innebörd att arbetsgivaren ej skulle ha rätt att häva anställningen då anställd erhåller sjukbidrag.

Inrikesutskottet behandlade motionen och avgav yttrande i sitt betänkande 1975/76:18. Utskottet ställde sig positivt till det förslag som

motionärerna framfört. Utskottet ansåg sig dock inte kunna tillstyrka en lagändring utan närmare utredning, men föreslog att regeringen i lämpligt sammanhang skulle ta upp den aktualiserade frågan samt presentera förslag till lösning.

Någon proposition om ändring av lagen enligt de syften som motionen anvisar har inte lagts fram för riksdagen. Fortfarande tillämpas inom arbetslivet den ordningen att man säger upp dem som fått sjukbidrag. Under nu rådande lågkonjunktur har många företag, i syfte att nedbringa antalet anställda, skärpt uppsägningsrutinen. Frågan om en lagändring har således blivit ännu mer aktuell än vad den kanske var när motionärerna lade fram sin motion.

På anförda skäl vill jag ställa följande fråga till fru statsrådet:

Avser statsrådet att lägga fram proposition om ändring i lagen om anställningsskydd enligt motionen 1975:1718 som tillstyrktes av inrikesutskottet i dess betänkande 1975/76:18?

1975/76:306 av herr *Börjesson* i Falköping (c) till herr justitieministern om skärpta bestämmelser för lämnande av kredituppgifter om privatpersoner:

För att bedriva yrkesmässig kreditupplysningsverksamhet fordras tillstånd av datainspektionen. Detta gäller dock ej kreditupplysningsverksamhet som bedrivs genom tryckt skrift. Sådan verksamhet är dock underkastad vissa regler i kreditupplysningslagen. Detta innebär bl. a. att kredituppgifter om privatpersoner endast får lämnas när betalningsförsummelse har fastslagits av domstol genom dom eller lagsökningsutslag. Däremot krävs ej att domstolens avgivande har vunnit laga kraft för att uppgiften skall få tryckas.

Enligt min mening, för att trygga den enskilde medborgarens integritet och rättssäkerhet, skulle endast sådana uppgifter som avser enskild medborgares betalningsförsummelse få publiceras och först efter det att lagsökningen vunnit laga kraft.

Med stöd av vad jag anförvt vill jag ställa följande fråga till herr justitieministern:

Vill statsrådet medverka till att kreditupplysningslagens bestämmelser utformas så att kredituppgifter om privatpersoner endast får lämnas när betalningsförsummelse har fastslagits av domstol och först efter det att utslaget vunnit laga kraft?

1975/76:307 av herr *Forsslund* (s) till herr finansministern om rätten till avdrag för kostnader för arbetskläder:

Riksdagen beslutade 1975 om viss avdragsrätt vid inkomsttaxeringen för kostnader för arbetskläder. Uppgifter tyder nu på att taxeringsnämnderna har varierande praxis för bedömning av avdragsrätten.

Vill statsrådet redovisa de erfarenheter som gjorts samt meddela om

Nr 97

Fredagen den
2 april 1976

*Meddelande om
frågor*

erfarenheterna föranleder åtgärder beträffande riksskatteverkets anvisningar?

§ 19 Kammaren åtskildes kl. 16.35.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert